

ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ

10
2017

ISSN 2233-1778

ГЛАВНИ УРЕДНИК
Академик Рајко Кузмановић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Академик Драгољуб Мирјанић

УДК 94(497.6)(091)

ISSN 2233-1778

АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈУ

ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ

10
2017

РЕДАКЦИЈА

Раде Михаљчић, Татјана Суботин Голубовић,
Ђуро Тошић, Аранђел Смиљанић, Павле Драгичевић

УРЕДНИК

Раде Михаљчић

Бања Лука
2017

CDU 94(497.6)(091)

ISSN 2233-1778

ACADÉMIE DES SCIENCES ET DES ARTS DE LA RÉPUBLIQUE SERBE
INSTITUT D'HISTOIRE

MATÉRIAUX POUR L'HISTOIRE DE BOSNIE

10
2017

RÉDACTION

Rade Mihaljčić, Tatjana Subotin Golubović,
Đuro Tošić, Arandel Smiljanić, Pavle Dragičević

RÉDACTEUR
Rade Mihaljčić

Banja Luka
2017

САДРЖАЈ

ПОВОДОМ ДЕСЕТЕ ГОДИШЊИЦЕ

Невен Исаиловић

*На кривудавом путу критичког издавања грађе о средњовековној Босни:
поводом десетогодишњице „Грађе о прошлости Босне“* 11–20

Тамара Вуковић Драгичевић

Библиографија „Грађе о прошлости Босне“ 1–10 (2008–2017).....21–50

Тамара Вуковић Драгичевић

*Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и
топографских података, који су објашњени у првих десет бројева
„Грађе о прошлости Босне“*51–65

ДИПЛОМАТИЧКА ГРАЂА

Невен Исаиловић

*Повеља кнеза Вукослава Хрватинића којом даје слободу
сину Јурја Хранићевог и Марице*69–89

Аранђел Смиљанић

*Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу
поводом тражења позајмице*91–98

Аранђел Смиљанић

Дубровачко писмо госпођи Влади и кнезовима Ђурђу и Вукићу99–110

Милош Ивановић

Писмо Љубише Богданчића Дубровчанима..... 111–119

Александар Крстић

Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову.....121–127

Павле Драгичевић

*Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу поводом куповине
његовог дијела Конавала*.....129–155

Павле Драгичевић

*Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу о улагању на добит дијела
његовог новца од продаје Конавала*.....157–164

Срђан Рудић

*Потврда Ђурђа Радашиновића и Влатка, сина Радича Озрисалића,
да су примили добит од оставе кнеза Браила Тезаловића*165–170

Регистар171–176

Упутство за издавање исправа177–182

Скраћенице183–186

TABLE DES MATIÈRES

À L'OCCASION DU DIXIÈME ANNIVERSAIRE

Neven Isailović

*Sur la route sinueuse de l'édition critique des matériaux pour la Bosnie médiévale:
à l'occasion du 10ème anniversaire des Matériaux pour l'histoire de Bosnie..*11–20

Tamara Vuković Dragičević

*Bibliographie de Matériaux pour l'histoire de Bosnie 1–10 (2008–2017)*21–50

Tamara Vuković Dragičević

*Bibliographie de termes et institutions les plus importants, des données
prosopographiques et topographiques, expliquées dans les dix premiers
numéros de Matériaux pour l'histoire de Bosnie.....*51–65

MATÉRIEL DIPLOMATIQUE

Neven Isailović

*Charte du knèze Vukoslav Hrvatinić donnant
la liberté au fils de Juraj Hranić et Marica*69–89

Arandel Smiljanić

*Lettre des Ragusains adressée au duc Radič Sanković à l'occasion
de sa demande de prêt.....*91–98

Arandel Smiljanić

*Lettre des Ragusains adressée à Mme Vlada et aux knèzes Đurađ et Vukić ...*99–110

Miloš Ivanović

*Lettre de Ljubiša Bogdančić aux Ragusains*111–119

Aleksandar Krstić

*Charte du roi Ostoja supprimant les taxes douanières à Popovo.....*121–127

Pavle Dragičević

*Charte des Ragusains adressée au duc Radosav Pavlović à l'occasion
de l'achat de sa partie de Konavle*129–155

Pavle Dragičević	
<i>Charte des Ragusains adressée au duc Radosav Pavlović concernant l'investissement pour faire du profit d'une partie de l'argent provenant de la vente de Konavle</i>	<i>157–164</i>
Srđan Rudić	
<i>Certificat de Djuradj Radašinović et Vlatko, fils de Radič Ozrisalić, confirmant avoir reçu les revenus provenant de l'héritage du knèze Brailo Tezailović</i>	<i>165–170</i>
Registre	171–176
Directives pour l'édition des textes	177–182
Liste des abréviations	183–186

ПОВОДОМ ДЕСЕТЕ ГОДИШЊИЦЕ

Невен Исаиловић

Историјски институт
Београд

**НА КРИВУДАВОМ ПУТУ КРИТИЧКОГ ИЗДАВАЊА
ГРАЂЕ О СРЕДЊОВЕКОВНОЈ БОСНИ: ПОВОДОМ
ДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ „ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ“**

Часопис „Грађа о прошлости Босне“ ове године обележава значајан јубилеј – десетогодишњицу покретања и редовног излажења. Пратећи пример часописа „Стари српски архив“ (чије је излажење започето 2002. у Београду), „Грађа о прошлости Босне“ настала је на крилима ентузијазма који се осећао у српским медијевистичким круговима, а који је подстакла обнова интересовања за издавање средњовековних документарних извора и за помоћне историјске науке, а посебно дипломатику. Главни циљ оба часописа било је интензивирање рада на издавању тзв. Српског дипломатара, пројекта који је идејно започет пре више од века, а чија је реализација успорено текла последњих педесетак година.¹ Док је „Стари српски архив“ покренула група професора са Одељења за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду, на челу са доајенима српске медијевистике – Симом Ћирковићем и Радетом Михаљчићем, дотле је „Грађа о прошлости Босне“ у сваком смислу заслуга и чедо професора Михаљчића који је, мотивисан позитивним искуством и међународним одјеком првог дипломатичког часописа чији је био вишегодишњи уредник, али уједно и вођен љубављу према своме завичају, успео да уз подршку Академије наука и умјетности Републике Српске покрене часопис који је посвећен издавању и проучавању документарне грађе о Босни, пре свега средњовековној. Историјска наука стога дугује велику

¹ А. Соловјев, *О потреби издавања Српског дипломатара*, Историјски часопис 4 (1952) 43–69, који је прештампан и у првом броју Старог српског архива (на стр. 145–175). Више о овом пројекту и у уводним текстовима Симе Ћирковића и Душана Синдика у: *Зборник средњовековних ћириличких повеља и писама Србије, Босне и Дубровника. Књига I: 1186–1321*, прир. В. Мошин, С. Ћирковић, Д. Синдик, Београд 2011, 15–26.

захвалност не само професору, већ и Академији, која је стала иза научне мисије часописа и подржавала његово редовно излагање.

Између првог и текућег броја прошло је десет бурних година које су носиле своје изазове на готово свим плановима. Многи од тих изазова били су последица преливања глобалних неповољних кретања на регионални и локални ниво. Од опасности које су поменута кретања донела, наша научна заједница још увек није безбедна. На првом месту ту је недостатак или несигурност финансирања, а на другом промена односа према значају и улози хуманистичких наука у читавом свету. Наведена промена постала је практично оправдање за изостанак подршке историографији и сродним дисциплинама – оно што није непосредно примењиво, глобално, светски тражено, цитирано и библиометрисано, проглашено је неважним, невалидним, па и ненаучним. Многи угледни часописи у свету почели су да се гасе под притиском економске рационализације, технократске бирократизације и отвореног научног расизма представника економски профитабилних наука. Те тенденције су почеле да се осећају, на веома сличан начин, и у Републици Србији и у Републици Српској и остаје само нада да ће разум и аргументи струке превладати, те да „Грађа о прошлости Босне“, као гласило које је до сада успешно испуњавало своју научну мисију и, крупним корацима, сасвим заслужено кренуло путем стицања статуса часописа са традицијом, неће у будућности пасти као жртва истих. Импресивна бројка од 112 до сада објављених радова, односно 166 приређених докумената само је један од показатеља који сведочи у корист опстанка „Грађе о прошлости Босне“.

У прилог томе да су досадашњи резултати часописа импресивни говори и историјат критичког издавања дипломатичке грађе за средњовековну историју Босне. Документарни извори босанске провенијенције, као и они који су били упућени у Босну или се ње тичу, никада нису обједињени у јединствени дипломатички зборник. Такав пројекат чак никада није ни планиран све до данашњих дана, па се, следствено томе, није могао ни конкретизовати, ни реализовати. Грађа из Босне и о Босни објављивана је у српским, хрватским и мађарским дипломатарима и збиркама, али никада систематски и као посебна целина. Тој чињеници нису допринели само политичка клима у региону и погледи на етницитет и државност Босне у времену настанка великих колекција извора (током XIX и XX века), већ и чињеница да је материјал, иако релативно малобројан, расут широм Европе, тешко доступан и незахвалан за истовремену и уједначену обраду. Околности су се,

барем по питању проблема доступности, умногоме промениле најбоље са новим трендовима дигитализације, систематске каталогизације и поједностављивањем процедура за наручивање грађе из већине архивских установа.

Када је реч о исправама као основном истраживачком пољу којим се бави „Грађа о прошлости Босне“, њих је сачувано свега неколико стотина – око 430 докумената босанских ауктора и нешто мањи број исправа упућених босанским дестинатарима. Главна изворишта грађе из средњовековне Босне, само наизглед парадоксално, нису у Босни и Херцеговини, већ у Хрватској, а затим у Мађарској и Италији. У Хрватској се чува око 70% босанских повеља и писама, од чега је огромна већина у Државном архиву у Дубровнику, док су остале махом у Архиву Хрватске академије знаности и умјетности, Каптолском и Надбискупском архиву у Сплиту и Државном архиву у Задру. У Мађарској се чувало или се чува (пошто су неки примерци изгубљени) око 10% босанских исправа. Сачувани примерци се махом налазе у Мађарском националном архиву у Будимпешти, али и у Архиву Жупаније Ваш у Сомбатхељу. Отприлике исти проценат исправа налази се и у Италији, од чега највећи број у Државном архиву у Венецији, а затим у Државном архиву у Милану. Понека исправа се чува и у Мантови, Напуљу, Риму и Ватикану. Преосталих десетак посто докумената налази се у Србији, Словенији, Русији, Шпанији, Великој Британији, Лихтенштајну, Чешкој, Бечу. Ни у једном од ових мањих стецишта није сачувано више од десетак примерака. Често се радило о случајним налазима, па се, но ипак уз резерве, истраживачи могу надати евентуалним новим проналасцима грађе везане за босански средњи век. У самој Босни и Херцеговини, у Сарајеву, чувају се само четири средњовековне босанске повеље. Одређени примерци су преживели векове од свога настанка само да би, иронијом судбине, били изгубљени током последњих 150 година.²

Када је реч о едицијама, већ је речено да посебан босански дипломатар, као такав, још увек није угледао светлост дана. Већина грађе ипак је објављена, понекад и више пута, у разнородним збиркама различитог квалитета. Међу њима се истичу збирке настале ангажовањем Мађарске академије наука, Југославенске академије знаности и умјетности, те Српске академије наука и уметности (и

² О корпусу средњовековних босанских исправа видети у: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014, 21–74 (докторска дисертација у рукопису, одбрањена на Универзитету у Београду 16. јуна 2014. године; текст на: <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:9326/bdef:Content/get>).

њених претеча). За издавање најбројније, дубровачке ћирилске грађе, најзаслужнији су углавном српски или за Србију везани аутори. Ако се искључе појединачни документи, збирку повеља из Дубровачког архива први је, под својим именом, објавио Павле Карано-Твртковић (1840), иако их је заправо исписао Ђорђе Николајевић, а за издање спремао Димитрије Тирол.³ Ова збирка је темељно и квалитетније реиздана од стране Франца Миклошића у Бечу (1858).⁴ Писма је, пак, први објавио Медо Пуцић, у два тома (1858. и 1862. године), а његову збирку је 1892. допунио Константин Јиречек.⁵ Док *Хрватски споменици* Ђуре Шурмина (1898) доносе неколико важних ћирилских докумената, *Законски споменици* Стојана Новаковића из 1912, у којима је објављена разнородна грађа, не представљају корисну збирку за дипломатичаре јер документи нису доношени у целини, већ су издвајане само одредбе законске снаге.⁶ Дубровачке збирке је допунио и објединио Љубомир Стојановић у капиталној збирци *Старе српске повеље и писма*, такође у два тома (1929. и 1934. године).⁷ Важно је, на крају, поменути и да је 2011. године коначно изашла прва књига *Зборника средњовековних ћириличких повеља и писама Србије, Босне и Дубровника*, резултат вишедеценијског рада на пројекту Српског дипломатара.⁸

Латинске босанске исправе сачуване у Хрватској (не само у Дубровнику) углавном су издате у чувеном *Дипломатичком зборнику Краљевине Хрватске, Далмације и Славоније*, који је покренуо Тадија Смичиклас, а који је излазио од 1904. до 1990. године, као издање ЈАЗУ.⁹ У последњим деценијама, многе босанске исправе, без обзира на њихову

³ П. Карано-Твртковић, *Српски споменици или старе рисовуљ...*, Београд 1840.

⁴ F. Miklosich, *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii*, Viennae 1858.

⁵ М. Пуцић, *Споменици србски од 1395. до 1423. то ест писма...*, Београд 1858; М. Пуцић, *Споменици српски. Књига друга*, Биоград 1862; К. Јиречек, *Споменици српски*, Споменик СКА 11 (1892) I–VII, 1–117.

⁶ Ђ. Šurmin, *Hrvatski spomenici. Sveska I (od god. 1100–1499.)*, Zagreb 1898; С. Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд 1912.

⁷ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1–I/2*, Београд – Сремски Карловци 1929, 1934.

⁸ *Зборник средњовековних ћириличких повеља и писама Србије, Босне и Дубровника. Књига I: 1186–1321*, прир. В. Мошин, С. Ћирковић, Д. Синдик, Београд 2011.

⁹ Т. Smičiklas i drugi, *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije = Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae I–XVIII (743–1399)*, Zagreb 1904–1990.

провенијенцију, реиздао је, у више публикација (чланака и монографских збирки), Милко Брковић из Завода за повијесне знаности ХАЗУ у Задру. Међутим, његова издања, упркос томе што су често опскрбљена дипломатичком анализом и помоћним садржајима, углавном нису узорна јер не поштују неке основне принципе при приређивању докумената.¹⁰ За млетачку грађу још увек је незаобилазна десетотомна збирка *Листине о одношајих између јужнога Славенства и Млетачке републике*, настала под надзором Симе Љубића, а у издању ЈАЗУ, у оквиру серије *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*.¹¹ Тек се током наредне године очекује ново издање српских и босанских владарских исправа сачуваних у Венецији, које ће објавити Архив Србије. Неколико докумената, сачуваних у другим италијанским архивима, доноси и збирке које су приредили Фрањо Рачки (1863), Викентиј Макушев (1874, 1882), Иван Нађ и Алберт Њари (1875–1877), те Еузебије Ферменџин (1892).¹² Ферменџин је, у истој збирци, објавио доста нове грађе римокатоличке провенијенције, али већином из раздобља новог века.

Документа која се чувају у Мађарској углавном је објавио Лајош Талоци са сарадницима (у склопу дипломатара које је издавала Мађарска академија наука у оквиру серије *Monumenta Hungariae historica* или у посебним чланцима и збиркама), а допринос је свакако дао и Фердо Шишић са неколико својих мањих збирки.¹³ У новије време су босански документи обухваћени и двома великим збиркама регеста и опширних

¹⁰ Богата библиографија Милка Брковића излистана је у: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 13–14.

¹¹ S. Ljubić, *Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke republike* I–X (960–1469), Zagreb 1868–1891. Неке од исправа из Венеције, претходно је објавио Шафарик, у издању Друштва српске словесности: J. Schafarik, *Acta archivi Veneti spectantia ad historiam Serborum et reliquorum Slavorum meridionalium* I–II, Belgradi 1860–1862.

¹² F. Rački, *Izvadci iz kralj. osrednjeg arkiva u Napulju za jugoslovensku poviest*, Arkiv 7 (1863) 5–71; В. Макушев, *Историческіе памятники Южныхъ Славянъ и соседнихъ имъ народовъ. Извлеченные изъ итальянскихъ архивовъ и библиотекъ. Часть I. Книга I*, Варшава 1874; В. Макушев, *Историјски споменици јужнихъ Словена и околнихъ народа II*, Београд 1882; I. Nagy, A. Nyáry, *Magyar diplomaciai emlékek Mátyás király korából (1458–1490)* I–II, Budapest 1875, 1877; E. Fermentžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagreb 1892.

¹³ L. Thallóczy, S. Barabás, *Codex diplomaticus Comitum de Blagay 1200–1578*, Budapest 1897; F. Šišić, *Iz arkiva u Köröndu*, VZA 7 (1905) 209–227; L. Thallóczy, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, Munchen–Leipzig 1914; F. Šišić, *Nekoliko исправа iz početka XV stoljeća*, Starine JAZU 39 (1938) 129–320.

извода – Дипломатару анжујског времена (који је покренуо Ђула Кришто) и Дипломатару Жигмундовога времена (који је покренуо Елемер Мајус), који још увек излазе у Мађарској – у Сегедину, односно Будимпешти.¹⁴ Други документи босанске провенијенције или о Босни нису систематски објављивани, већ су публиковани у чланцима или прилозима књига и мањих студија. Углавном се радило о латинским документима, сачуваним по различитим мањим архивима широм Европе, али и о неколико ћирилских аката случајно пронађених на јужнословенском простору од XIX до XXI века.¹⁵ Највише данас изгубљених исправа сачувано је путем преписа и исписа које је направио и објавио Иван Луцић Трогиранин у својим капиталним делима о Далмацији и Трогиру.¹⁶

Већ је речено да у самој Босни и Херцеговини, како у време Османске владавине и у аустроугарском периоду, тако и у раздобљу југословенске државе и независности, није објављена ниједна већа, критички приређена и специјализована збирка исправа које се тичу средњовековне Босне. Но, треба поменути један неформални пројекат који је, у форми необјављених скрипата, реализовао Марко Шуњић. Ради се о тзв. Шуњићевом дипломатару, који заправо представља седмотомну збирку под радним насловом *Извори за историју Босне и Херцеговине (средњи вијек)*. Ради се о компилацији начињеној између 1977. и 1979. године у којој су скупљени сви помени Босне из раније објављених дипломатара.¹⁷ Шуњић је једноставно копирао документа из старијих едиција, а затим их, као слике, ређао у своју збирку. На сличан начин је, недавно, у Црној Гори објављена збирка *Monumenta montenegrina*. Иако се не ради о критичком реиздању грађе, ова компилација би била корисно помагало, употребљивије од Ферменцинове збирке која је реализована на сличним принципима, али уз скраћивање већине докумената до нивоа регеста. Нажалост, она је остала у рукопису и користи се само интерно, на Филозофском факултету у Сарајеву, где су сачувани једини ауторови примерци.

¹⁴ *Anjou-kori oklevéltár*, Szeged (1990–) и *Zsigmondkori oklevéltár*, Budapest (1951–). Обе збирке тренутно чини око педесет томова.

¹⁵ Опширније о тим издањима у: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 18–32, те у списку извора на стр. 542–550 и у табелама на стр. 565–577.

¹⁶ Опширније у: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 18–49.

¹⁷ М. Šunjić, *Izvori za istoriju Bosne i Hercegovine (srednji vijek)* I–VII, Sarajevo 1977–1979. (rukopis). Захваљујемо колеги Емиру Филиповићу (Филозофски факултет у Сарајеву) који нам је омогућио увид у Шуњићев дипломатар.

Амбициозни дугорочни пројекат, познат под називом Друштвени циљ XIII/2, који су покренуле социјалистичке власти Босне и Херцеговине средином осамдесетих година XX века, такође није предвидео израду Босанског дипломатара, нити свеобухватне дипломатичке студије. Тек је ове године, у склопу научнопопуларне трилогије сарајевског огранка Младинске књиге, најављено издање под насловом *Codex diplomaticus Regni Bosnae (Повеље и писма старе босанске државе)*, као колективно дело доајена сарајевске медијевистике и филологије, које би требало да донесе издања, превод и фотографије средњовековних босанских исправа. Ово дело које се очекује током 2018. године неће, међутим, обесмислити даље издавање *Грађе о прошлости Босне*, јер неће садржати детаљну дипломатичку анализу и пратеће опсежне појмовнике, нити ће бити превасходно намењено научној публици.

Имајући у виду чињеницу да, након више од 150 година од почетка критичке историографије о средњовековној Босни, још увек не постоји темељна, критички приређена и научно беспрекорна збирка документарних извора о босанској прошлости у раздобљу средњег века, можемо само још једном констатовати да су пројекти и часописи „Стари српски архив“ и, посебно, „Грађа о прошлости Босне“, за кратко време постигли више него задовољавајуће резултате. Већ смо поменули да корпус исправа босанских ауктора чини нешто више од 400 јединица, док је повеља и писама упућених босанским дестинатарима нешто мање. Од тог броја, поменута два часописа су у последњих 15 година приредила преко 200 докумената. „Стари српски архив“ је у 42 рада објавио 52 документа о Босни. Међу та 52 документа налазе се 42 које су издали босански ауктори, док десет чине документи које су Дубровчани упутили босанским владарима, великашима и ситној властели. Од 15 до сада изашлих бројева, босански документи су заступљени у 11 свезака. Последњих година, због нове уређивачке политике поменутог часописа, односно фокусирања на објаву аката из времена царева Душана и Уроша, све је мање приређених исправа везаних за Босну. Са друге стране, у првих десет свезака „Грађе о прошлости Босне“, часописа ексклузивно посвећеног босанској дипломатичкој грађи, објављено је 112 радова са 166 обрађених докумената. Међу 166 докумената, 99 су исправе босанских ауктора, 60 исправе Дубровчана издате Босанцима, а седам чине разнородни канцеларијски и нотарски акти о средњовековној и раноосманској Босни.

Поред основног циља ова два искључиво дипломатичка часописа – да се унапреди и убрза пројекат издавања дипломатара – они су успели да отворе простор и за нека додатна темељна истраживања, пре свега на пољу свих аспеката дипломатике као помоћне историјске науке. Сваки чланак је опремљен не само текстом, преводом и белешком о ранијим издањима, већ и поглављима о историјату исправе, историјским околностима у којима је настала, спољашњим и унутрашњим дипломатичким особеностима, те аналитичким појмовницима (личности, географски термини, установе). Тај приступ не само да је ове часописе учинио јединственим гласилима у ширем региону, већ им је и повећао научну вредност и валидност. Сваки рад објављен у њима представља много више од стандардизованог (ре)издања документа – реч је, заправо, о темељној и свеобухватној студији о свим аспектима тог документа и свим питањима које анализирана исправа намеће. Како истраживање босанских дипломатичких образаца, те установе владарских и великашких канцеларија није имало ништа мање кривудав пут у односу на издавање извора, „Грађа о прошлости Босне“, заједно са „Старим српским архивом“, имала је подстицајну улогу и на том пољу, олакшавајући и стимулишући новија истраживања.

Пионир у истраживању наше дипломатике био је, без сумње, Станоје Станојевић који је током више деценија писао и објављивао своје *Студије о српској дипломатици*, ослањајући се и на босанску, пре свега ћирилицу грађу.¹⁸ Док су његова истраживањима углавном била ограничена на унутрашње састојке исправа и ћирилски део корпуса, дотле се Грегор Чремошник бавио искључиво спољашњим карактеристикама босанских докумената, независно од језика на коме су написане.¹⁹

¹⁸ Студије, издаване од 1912. до 1936. године, касније су сабране у два тома: С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* I–II, Београд 1928, 1936. За појединачне наслове видети: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 560–561.

¹⁹ Г. Чремошник, *Оригинални документи јужно-словенских владара у Млетачком архиву*, Споменик СКА 93 (1940) 121–132; Isti, *Ugovor između kralja Tvrtka I i Dubrovnika od 9. aprila 1387*, GZM, n. s., 1 (1946) 123–127; Isti, *Bosanske i humske povelje srednjega vijeka. A. Bosanske povelje*, GZM, n. s., 3 (1948) 103–143; Isti, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. II A. Bosanske povelje*, GZM, n. s., 4–5 (1949–50) 105–199; Isti, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III Humske povelje i pisma. A. Kancelarija Sankovića. B. Kancelarija Jablanića*, GZM, n. s., 6 (1951) 81–119; Isti, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III Humske povelje i pisma. C. Kancelarija Kosača – 1. Hranići i 2. Vlatkovići. D. Kancelarija Nikolića – Vukosalića. E. Bosanski feudalci – kancelarija Hrvatinića*, GZM, n. s., 7 (1952) 273–336; Isti, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka (Dopuna)*, GZM, n. s., 10 (I–E) (1955) 137–146; Isti, *Ostaci arhiva bosanske franjevačke vikarije*,

У време док је Чремошник објављивао своје студије, Александар Соловјев је покушао да систематски анализира властеоске, баштинске исправе.²⁰ Печате су, пак, проучавали и у студијама обрадили Алекса Ивић, 1910. године, и Павао Анђелић 60 година касније.²¹ Милко Брковић се од средине осамдесетих година XX века бавио латинским исправама босанских владара и великаша, а свој докторат који је, између осталог, укључивао и ту тему, објавио је 1998. године.²² Из изложеног је јасно да су и дипломатичка истраживања била груписана у одређене тематске, те хронолошке блокове, међусобно удаљене и до двадесет година.²³

Покретање „Старог српског архива“ и „Грађе о прошлости Босне“, као и програмско усмерење Катедре за општу историју средњег века са помоћним историјским наукама при Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, пробудили су интересовање за српску и босанску дипломатику почетком новог миленијума, те је у последњих десетак година одбрањено више магистарских и докторских теза из ове уже области. Када је реч о босанској дипломатици, свеобухватну студију је покушао да дâ Невен Исаиловић у својој докторској дисертацији *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, одбрањеној средином 2014. године. Како је, током рада, захваљујући чланцима из два нова дипломатичка часописа, располагао са 25% до детаља обрађеног и критички приређеног корпуса грађе, посао му је увелико био олакшан, као што ће постојање поменуте дисертације (која је јавно доступна, иако још увек није приређена као монографија), надамо се, олакшати даљи посао на критичком издавању повеља и писама босанских ауктора.²⁴

На крају се треба вратити на питање даљих перспектива. Оне су, када је реч о припреми научно утемељеног Српског дипломатара и дипломатичког зборника средњовековне босанске државе, те о

Radovi Naučnog društva NR BiH III/2, Sarajevo 1955, 5–56; Isti, *Studije za srednjovjekovnu diplomatiku i sigilografiju Južnih Slavena*, Sarajevo 1976.

²⁰ А. Соловјев, *Властеоске повеље босанских владара*, Историско-правни зборник 1, Сарајево 1949, 79–105.

²¹ А. Ивић, *Стари српски печати и грбови. Прилог српској сфрагистици и хералдици*, Нови Сад 1910; Р. Анђелић, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970.

²² М. Брковић, *Isprave hrvatskih narodnih vladara i latinske isprave bosansko-humskih vladara i velmoža*, Zadar–Mostar 1998.

²³ Више о историјату дипломатичких истраживања везаних за средњовековну босну у: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 6–18.

²⁴ Видети напомену бр. 2.

истраживању босанске дипломатичке праксе, тесно и нераскидиво повезане са питањем опстанка „Грађе о прошлости Босне“. Након одлуке уредништва „Старог српског архива“ да се примарно посвети обради исправа последњих Немањића, важност „Грађе о прошлости Босне“ за документарну прошлост подручја западно од Дрине, постала је само још већа. Но, ни после десет година успешног рада, реализованих резултата и неоспоривог значаја пројекта, изазови нису превладани, а они махом долазе изван матичне области. У светлости тих чињеница, може се рећи да перспективе зависе од глобалног положаја хуманистичких наука, разумевања и финансијске подршке креатора научне политике, те од истраживачких капацитета и мотивације научника. Иако може деловати да се ради о разнородним параметрима, они су међусобно веома повезани. Остаје, на крају, нада да ће сви људски фактори од којих зависи будућност наше науке успети да преброде сумње, премишљања и дилеме и да омогуће да се један вредан и ваљан пројекат, који превазилази национални, па и регионални значај, на општу корист настави.

Тамара Вуковић Драгичевић*

АНУРС

БИБЛИОГРАФИЈА

„ГРАЂЕ О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ“ 1–10 (2008–2017)

У десетом јубиларном броју часописа „Грађа о прошлости Босне“ приређена је цјеловита библиографија овог часописа, који је непрекидно излазио у протеклих десет година. Током тог периода, у часопису је објављено 112 радова, у којима је обрађено 166 докумената о Босни, од којих 99 босанске провенијенције и 60 дубровачке, као и седам нотарско-судских и канцеларијских аката из средњовјековног и раноосманског периода. Приређена библиографија пратила је, уз одређене измјене, библиографски принцип сродног часописа „Стари српски архив“, с намјером да се, кроз прегледе објављених радова, дипломатичке грађе и сарадника часописа, олакша претраживање цјелокупне критички објављене изворне грађе о Босни.

Преглед објављених радова приређен је према годиштима и бројевима часописа у којима су радови штампани. Свака библиографска јединица садржи име и презиме аутора, наслов и странице рада, без броја и године свеске, који су наведени у поднаслову. Сваки рад је нумерисан, почевши од уводне ријечи уредника, што је уједно и прва библиографска јединица, закључно са посљедњим – 116. прилогом у десетом броју, у коме су објављена и три рада посвећена десетогодишњици часописа.

Преглед објављених исправа уређен је хронолошки, по канцеларијама. Свака исправа означена је редним бројем, а уз њу су дати и подаци о преписима и додатним биљешкама, ако их је било. Уз исправе босанских ауктора наведен је и језик на којем су издате. Ова допунска објашњена налазе се у округлим заградама.

У посљедњем дијелу, библиографски су обрађени сви аутори који су сарађивали у часопису. Наводе се азбучним редом, према презименима. У овом случају библиографске јединице нису ређане по хронолошком принципу, него према броју свеске и години њеног издања. Гдје је било потребно, наведени су и коаутори.

* Ел. пошта: istorija@anurs.org

ПРЕГЛЕД РАДОВА ПО БРОЈЕВИМА

1

2008.

1. Раде Михаљчић, *Критичко објављивање извора*, 9–10.
2. Јелена Мргић, *Повеља босанског бана Стјепана II Котроманића којом кнезу Вукославу Хрватинићу даје жупе Бањицу и Врбању са градовима : око 1326. године*, Мили, 11–22.
3. Сима Ћирковић, *Писмо бана Стјепана II Котроманића кнезу и Општини дубровачкој о дугу дубровачких трговаца : [1352]*, 23–35.
4. Дејан Јечменица, *Два писма бана и краља Твртка I Дубровчанима о стонском дохотку : (I) Бобовац, око 1363–1374, 7. фебруар : (II) 1389, пре 19. маја*, 37–52.
5. Дејан Јечменица, *Пет писама краља Твртка I Дубровчанима о светодмитарском дохотку и могоришу : (I) Спуж, 1380, 17. септембар : (II) 1385, 3. новембар : (III) око 26. октобра 1386 – пре 4. марта 1387 : (IV) 1387, 20. октобар : (V) 1388, пре 15. новембра*, 53–74.
6. Аранђел Смиљанић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровчанима : 1391, мај 15, Заборани*, 75–86.
7. Невен Исаиловић, *Повеља војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића угарском краљу Жигмунду и краљици Марији : Сучани, 23. август 1393*, 87–97.
8. Аранђел Смиљанић, *Повеља кнеза Павла Раденовића Дубровчанима : 1397, март 25, Љута у Конавлима*, 99–110.
9. Павле Драгичевић, *Повеља краља Остоје Дубровчанима о исплати заосталих дугова краља Твртка I : Дувно, 1398, новембар 20*, 111–121.
10. Раде Михаљчић, *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима : 1399, јануар 15*, 123–135.
11. Ђуро Тошић, *Судска парница због наводног убиства двојице фрањеваца у Дубровнику*, 137–146.
12. Александра Фостиков, *Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу краља Твртка II : 1461, новембар 25, Јајце*, 147–158.
13. Александра Фостиков, *Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу његовог оца краља Томаша : 1461, новембар 25, Јајце*, 159–164.

14. Срђан Рудић, *Повеља краља Стефана Томашевића којом наређује својим људима да не ометају дубровачке трговце* : 25. новембар 1461, Јајце, 165–170.
15. Ђуро Тошић, *Процес о херцеговачким мартолозима у Котору* : (Прилог проучавању правне историје у средњем вијеку), 171–193.

2

2009.

16. Дејан Јечменица, *Повеља банице Јелисавете и бана Стефана II кнезу Вуку Хрватићу* : Рибичи, око 1326–1329, новембар 25, 11–23.
17. Небојша Порчић, *Писмо бана Степана II Котроманића о разрешењу рачуна браће Држић* : 18. октобар 1334, 25–34.
18. Аранђел Смиљанић, *Писмо жупана Санка Милтеновића Дубровчанима* : [1359–1361], 35–44.
19. Аранђел Смиљанић, *Писмо Дабижива Чихорића Дубровчанима* : [1384], 45–51.
20. Дејан Јечменица, *Два писма краља Стефана Твртка I о дугу сребреничког цариника Драгоја Бенвенутића* : (I) 1388, пре 18. септембра : (II) 1389, пре 19. маја, 53–62.
21. Сима Ћирковић, *Писмо краља Стефана Твртка I о уступању куће у Дубровнику* : [1389, пре 19. маја], 63–69.
22. Александра Фостиков, Невен Исаиловић, *Повеља краља Стефана Дабише о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола* : на Цецени, 1392, март 6, 71–89.
23. Невен Исаиловић, Александра Фостиков, *Писмо краља Стефана Дабише Дубровчанима о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола* : Брадина на Ивану, 1392, јун 6, 91–98.
24. Павле Драгичевић, *Двије дубровачке жалбе поводом продаје соли у Суторини* : 1397, новембар 15, 99–109.
25. Раде Поповић, *Два писма Дубровчана госпођи Јели и војводи Сандаљу Хранићу* : 20. марта 1398, 111–121.
26. Раде Михаљчић, *Писмо краља Стефана Остоје Дубровчанима о српском дохотку* : 1399, јануар 15, 123–127.
27. Раде Михаљчић, *Исправа о примању краља Стефана Остоје за дубровачког властелина* : 1399, фебруар 25, 129–145.
28. Павле Драгичевић, *Писмо Сандаљу Хранићу поводом напада његових људи на дубровачки брод* : 1402, април, 147–152.

29. Срђан Рудић, *Повеља краља Стефана Томашевића Дубровнику* : Јајце, 1461, 23. новембар, 153–168.
30. Ђуро Тошић, *Упутство дубровачком посланику код херцеговачког санџак-бега у Пљевљима*, 1568, октобар 10, 169–178.

3
2010.

31. Невен Исаиловић, *Повеља бана Павла Шубића и његових синова кнезу Хрватињу Стјепанићу* : Скрадин, 1305, фебруар 21, 11–27.
32. Дејан Јечменица, *Стонска повеља бана Стефана II Котроманића* : под Сребреником, 1333, фебруар 15, 29–46.
33. Дејан Јечменица, *Повеља и писмо бана Твртка Општини дубровачкој о разрешењу рачуна Климе Држића и Бисте Бунића* : (I) Ђаково, 1355, 13. фебруар : (II) [Босна], 1355, пре 20. септембра, 47–61.
34. Сима Ћирковић, *Писмо Радоње Куделиновића Дубровнику о заоставштини требињског свештеника* : 1375, пре октобра, 63–67.
35. Павле Драгичевић, *Повеља краља Твртка I којом укида трг соли у Суторини* : Бишће, 1382, децембар 2, 69–80.
36. Раде Михаљчић, *Писмо Дубровчана краљу Остоји о царинама на Љутој и Леденицама* : 1399, август 10, 81–85.
37. Тамара Вуковић, *Писмо Дубровачке општине кнезу Павлу Раденовићу* : 1400, новембар 30, 87–96.
38. Павле Драгичевић, *Четири писма о ратницима заробљеним у Косовској бици* : Дубровник 1403, март 16. (I и II) : март 17. (III) : април 17. (IV), 97–110.
39. Борис Бабић, *Два писма Дубровчана војводи Сандаљу Хранићу* : (I) 1404, август 14. : (II) 1406, септембар 20, 111–116.
40. Раде Поповић, *Писмо Дубровчана војводи Сандаљу Хранићу* : 1405, јун 10, 117–123.
41. Раде Михаљчић, *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима* : 1409, децембар 4, 125–135.
42. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо кнезу Петру Павловићу и писмо жупана Ђурђа кнезу стонском и властели стонској* : (I) 1416, март 23. : (II) 1416, март, 137–146.
43. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо жупану Радосаву Главићу и Радовицу крстјанину* : [1422], јун 21, 147–152.

44. Срђан Рудић, *Три потврде Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику* : (I) Дубровник, 1466, јануар 1. – април 25. : (II) Дубровник, 1466, април 25. : (III) [Дубровник], 1468, фебруар 5, 153–162.

4

2011.

45. Дејан Јечменица, *Повеља бана Твртка кнезу Влатку Вукославићу* : 1357, после 14. марта, 9–19.
46. Дејан Јечменица, *Повеља бана Твртка кнезу Павлу Вукославићу* : 1367. године, 21–29.
47. Невен Исаиловић, *Повеља краља Твртка I Котроманића Шибенику* : 1390, 11. јун, Сутјеска, 31–47.
48. Марија Александровна Чернова, *Писмо Дубровчан госпоже Елене о царине в Лютой* : Дубровник, 1399, 6. августа, 49–56.
49. Павле Драгичевић, *Два писма Дубровачке општине кнезу Раупу* : (I) Дубровник, 1403, јануар 27. : (II) Дубровник, 1405, март 26, 57–66.
50. Тамара Вуковић, *Два писма Дубровачке општине кнезу Павлу Раденовићу из 1405. године* : (I) Дубровник, 1405, 26. март : (II) Дубровник, 1405, 22. октобар, 67–74.
51. Раде Михаљчић, *Повеља краља Стефана Твртка Твртковића којом Дубровчанима потврђује Сланско приморје* : 1405, јуни 24, 75–88.
52. Павле Драгичевић, *Два писма Дубровачке општине војводи Сандаљу поводом куповине брода и једне поморске непогоде* : Дубровник 1412, окторбар 12. (I) : децембар 15. (II), 89–95.
53. Раде Поповић, *Повеља војводе Сандаља и браће му Вукца и Вука којом уступају Дубровчанима свој део Конавала* : на Стипан пољу под Соколом, 1419, јун 24, 97–109.
54. Аранђел Смиљанић, *Дубровачка потврда кнезу Браилу Тезаловићу о примању новца на добит* : 1427, јануар 10, 111–116.
55. Аранђел Смиљанић, *Повеља војводе Ђурђа Воисалића којом потврђује баштинске посjede браћи Ђурђевићима* : Поткрешево, 1434, август 12, 117–135.
56. Раде Поповић, *Повеља војводе Иваниша Р. Павловића Дубровчанима* : на планини Бујаку према Бродару, 1442, септембар 29, 137–149.
57. Срђан Рудић, *Потврда да је Јурај Божишић синовац Браила Тезаловића* : [Дубровник] 5. фебруар 1468. – 14. јануар 1469, 151–160.

5
2012.

58. Невен Исаиловић, *Повеља бана Пријезде I којом додељује жупу Земуник својој ћерки и зету, сину бана Стјепана III Бабонића* : 1287, мај 8, Земуник, 9–25.
59. Дејан Јечменица, *Писмо бана Стефана II којим позива дубровачке трговце да слободно тргују у Босни* : пре 22. новембра 1351, 27–31.
60. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо жупану Озрену* : 1399, октобар 3, 33–37.
61. Ивана Равић, *Две исправе упућене у Дубровник поводом измирења краља Остоје и Павла Клешића* : Високи, 1404, 6. јануар : Јањићи, 1404, 8. јануар, 39–48.
62. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо жупану Толиши* : 1405, октобар 3, 49–53.
63. Александра Фостиков, *Дубровачко писмо великом војводи Сандаљу о исплати могориша* : 1406, новембар 20, 55–61.
64. Павле Драгичевић, *Први, други и трећи лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама* : (I) 1413, јануар 24. : (a) 1419, август 4. : (II) 1413, мај 6. : (б) 1419, август 4. : (IIIa) 1413, октобар 30. : (в) 1413, прије 5. новембра : (IIIб) 1413, новембар 5. : (г) 1419, август 4, 63–80.
65. Милош Ивановић, *Повеља херцега Стефана Вукчића Дубровчанима* : на Међуречју код Самобора, 1461, октобар 13, 81–90.
66. Александра Фостиков, *Потврда великог војводе Сандаља о наплати дријевске царине* : 1429, мај 12, Подкукањ, 91–97.
67. Срђан Рудић, *Потврда Влатка Поповића и Јурја Божишића да су примили камату од заоставштине кнеза Браила Тезаловића* : Дубровник, 1469, јануар 14, 99–102.

6
2013.

68. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу* : 1399, август 13, 9–15.
69. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо херцегу Хрвоју Вукчићу Хрватинићу* : 1403, децембар 27, 17–23.
70. Раде Михаљчић, *Исправа којом Дубровчани краљу Остоји враћају земљу и кућу и примају га за свог властелина* : 1410, децембар 31, 25–35.

71. Тамара Вуковић, *Дубровачко писмо кнезу Павлу Раденовићу поводом олова које је држао у њиховом граду : Дубровник, 25. август 1411*, 37–44.
72. Павле Драгичевић, *Четврти, пети и шести лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама : (I) 1419, јануар 29. : (а) 1419, август 4. : (II) 1419, јул 28. : (б) 1423, јануар 4. и (в) фебруар 17. : (III) 1419, јул 29. : (з) 1420, јул 22*, 45–63.
73. Небојша Порчић, *Два документа Сандаља Хранића о преузимању града Бијеле : пре 21. децембра 1419*, 65–79.
74. Павле Драгичевић, *Два писма Дубровачке општине војводи Сандаљу поводом његовог депозита и одласка у Босну на станак : [Дубровник], мај 9, [1422]*, 81–88.
75. Александра Фостиков, Невен Исаиловић, *Два писма босанског краља Твртка II Твртковића Дубровчанима : 1424, фебруар 13, Сутјеска*, 89–102.
76. Срђан Рудић, *Потврде браће Драгишић да су подигли свој део од поклада Сандаља Хранића : (I) Дубровник, 1437, 20. април : (II) Хум, 1438, 20. јул : (III) Хум, 1438, 20. јул*, 103–117.
77. Радмило Пекић, *Тестамент сукнара Братута Градојевића из Требиња*, 119–129.
78. Невен Исаиловић, Александра Фостиков, *Признаница херцега Петра Балше Косаче и његових посланика о пријему конавоског дохотка од Дубровчана : 1509, септембар 29, Дубровник*, 131–147.

7

2014.

79. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја : 1399, мај 17*, 9–14.
80. Павле Драгичевић, *Два писма краљу Твртку II Твртковићу поводом зимишта влаха Кујавића : (I) Дубровник, 1406, новембар 1. : (II) [Дубровник] 1406, децембар 15*, 15–20.
81. Тамара Вуковић, *Дубровачко писмо војводи Сандаљу о продаји оружја Которанима и бригантина : 1412, октобар 18*, 21–26.
82. Радмило Пекић, *Уговор Радована Ђурђевића Мириловића о раду у Дубровнику*, 27–34.
83. Павле Драгичевић, *Седми, осми и девети лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама : (I) 1420, јул 22. : (а) 1423, фебруар 17. : (II) 1422, мај 7. : (б) 1423, фебруар 17. : (III) 1423, фебруар 17. : (в) 1426, фебруар 24. и (з) 1423, децембар 27*, 35–50.

84. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радославу Павловићу поводом пљачке кнеза Бранка* : 1422, фебруар 28, 51–58.
85. Срђан Рудић, *Тирилска документа породице Боровинић* : (I) Високи, 1428, 20. новембар : (II) 1429, 15. децембар : (III) 1430, пре 14. марта : (IV) 1430, пре 26. априла : (V) Високи, 1436, 28. октобар : (VI) 1447, пре 10. марта, 59–72.
86. Александар Крстић, *Повеља краља Стефана Томаша ердељском војводи Јовану Хуњадију* : Бобовац, 1444, јун 3, 73–84.
87. Невен Исаиловић, Александра Фостиков, *Исправа краља Стефана Томаша којом овлашћује Јакова Тесту да поврати новац опљачкан под Сињем* : Ливно, 1449, децембар 2, 85–101.

8
2015.

88. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо жупану Радосаву и Љубиши* : 1398, мај 17, 9–14.
89. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо кнезу Вукићу* : 1398, јун 1, 15–19.
90. Небојша Порчић, *Два пуномоћја војводе Сандаља Хранића за Прибисава Похвалића* : (I) између 4. и 10. марта 1410. : (II) 19. октобар 1413, 21–30.
91. Милош Ивановић, *Два писма Дубровчана војводи Вукосаву, Љубиши Богданчићу и жупану Радосаву поводом заточења Рахца Божишића* : (I) Дубровник, 1410, 30. април : (II) Дубровник, 1410, 4. јун, 31–39.
92. Павле Драгичевић, *Десети депозитни лист војводе Сандаља* : Дубровник, 1429, јул 15, 41–50.
93. Павле Драгичевић, *Потврда Радосава Павловића Дубровчанима о примитку његове куће у Дубровнику* : 1437, јануар 31, 51–57.
94. Срђан Рудић, *Повеља краља Стефана Томаша Доротеји Благајској* : Сутјеска, 1446, мај 25, 59–71.
95. Невен Исаиловић, Александра Фостиков, *Уговор краља Стефана Томаша и кнеза Николе Трогиранина о заједничкој трговини* : Врандук, 1449, фебруар 3, 73–93.
96. Александар Крстић, *Повеља краља Стефана Томаша којом се обавезује на верност Угарској против Турака* : Добор, 1449, 11. новембар, 95–106.
97. Радмило Пекић, *Писани помени манастира Тврдош из XV вијека*, 107–116.

9

2016.

98. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо краљу Стефану Остоји* : 1398, 3. јул, 9–13.
99. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу* : 1398, август 19, 15–19.
100. Александар Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном* : [Дубровник], 1418, јули 6, 21–36.
101. Павле Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала* : 1427. [1426!], децембар 31, 37–63.
102. Павле Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о примитку новца за продати дио Конавала* : 1427. [1426!], децембар 31, 65–71.
103. Милош Ивановић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима* : Борач, 1441, април 10, 73–83.
104. Александра Фостиков, Невен Исаиловић, *Повеља краља Стефана Томаша Дубровчанима о слободи трговине* : Јајце, 1453, јануар 7, 85–100.
105. Срђан Рудић, *Повеља војводе Петра и кнеза Николе [Павловића] Дубровнику из 1454. године* : Дубровник, 15. јул 1454 : Борач, [?] 1454. године, 101–117.

10

2017.

106. Невен Исаиловић, *На кривудаом путу критичког издавања грађе о средњовековној Босни* : поводом десетогодишњице „Грађе о прошлости Босне“, 11–20.
107. Тамара Вуковић Драгичевић, *Библиографија „Грађе о прошлости Босне“ I–10 (2008–2017)*, 21–50.
108. Тамара Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих појмова и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“*, 51–65.
109. Невен Исаиловић, *Повеља кнеза Вукослава Хрватинића којом даје слободу сину Јурја Хранићевог и Марице* : Кључ, 25. мај 1325, 69–89.
110. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом тражења позајмице* : 1399, март 30, 91–98.
111. Аранђел Смиљанић, *Дубровачко писмо госпођи Влади и кнезовима Ђурђу и Вукићу* : 1399, 6. април, 99–110.

112. Милош Ивановић, *Писмо Љубише Богданчића Дубровчанима : Требиње, 1412, март*, 111–119.
113. Александар Крстић, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову : Бишће, 1418, март 23*, 121–127.
114. Павле Драгичевић, *Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу поводом куповине његовог дијела Конавала, 31. децембар 1427. [1426!]*, 129–155.
115. Павле Драгичевић, *Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу о улагању на добит дијела његовог новца од продаје Конавала, 31. децембар 1427. [1426!]*, 157–164.
116. Срђан Рудић, *Потврда Ђурђа Радашиновића и Влатка, сина Радича Озрисалића, да су примили добит од оставе кнеза Браила Тезаловића : Дубровник, 1475, фебруар 12*, 165–170.

ПРЕГЛЕД ОБЈАВЉЕНИХ ИСПРАВА

Котроманићи

Бан Пријезда

1. *Повеља бана Пријезде I којом додељује жупу Земуник својој ћерки и зету, сину бана Стјепана III Бабонића*, 8. мај 1287, ГПБ 5 (2012) 12–14 (латински језик).

Бан Стјепан II

2. *Повеља бана Стјепана II Котроманића којом кнезу Вукославу Хрватинићу даје жупе Бањицу и Врбању са градовима*, око 1326. године, ГПБ 1 (2008) 12–14 (словенски језик).
3. *Повеља банице Јелисавете и бана Стефана II кнезу Вуку Хрватинићу*, 25. новембар, око 1326–1329, ГПБ 2 (2009) 13–14 (словенски језик).
4. *Стонска повеља бана Стефана II Котроманића*, 15. фебруар 1333, ГПБ 3 (2010) 32–40 (латински језик).
5. *Стонска повеља бана Стефана II Котроманића*, 15. фебруар 1333, ГПБ 3 (2010) 32–40 (словенски језик).
6. *Писмо бана Стјепана II Котроманића о разрешењу рачуна браће Држић*, 18. октобар 1334, ГПБ 2 (2009) 26–27 (латински језик).
7. *Писмо бана Стефана II којим позива дубровачке трговце да слободно тргују у Босни*, пре 22. новембра 1351, ГПБ 5 (2012) 28–29 (латински језик).
8. *Писмо бана Стјепана II Котроманића кнезу и Општини дубровачкој о дугу дубровачких трговаца*, [1352], ГПБ 1 (2008) 24–25 (словенски језик).

Бан и краљ Стефан Твртко

9. *Повеља бана Твртка Општини дубровачкој о разрешењу рачуна Климе Држића и Бисте Бунића*, 13. фебруар 1355, ГПБ 3 (2010) 49–51 (латински језик, са попутним биљешкама).
10. *Писмо бана Твртка Општини дубровачкој о разрешењу рачуна Климе Држића и Бисте Бунића*, пре 20. септембра 1355, ГПБ 3 (2010) 52 (словенски језик, са попутним биљешкама).
11. *Повеља бана Твртка кнезу Влатку Вукославићу*, после 14. марта 1357, ГПБ 4 (2011) 12–13 (словенски језик).

12. *Писмо бана Твртка Дубровчанима којим тражи да се стонски доходак уступи Паскоју Менчетићу и Оберку Пануровићу*, 7. фебруар, око 1363–1374, ГПБ 1 (2008) 40 (словенски језик).
13. *Повеља бана Твртка кнезу Павлу Вукославићу*, 1367. године, ГПБ 4 (2011) 21–25 (словенски језик).
14. *Писмо краља Стефана Твртка I Дубровчанима којим потврђује да је примио светодмитарски доходак и опуномоћује своје посланике попа Ратка и властеличића Божића*, 17. септембар 1380, ГПБ 1 (2008) 55–56 (словенски језик).
15. *Повеља краља Твртка I којом укида трг соли у Суторини*, 2. децембар 1382, ГПБ 3 (2010) 71–74 (словенски језик, са концептом и преписом повеље).
16. *Писмо краља Стефана Твртка I Дубровчанима којим потражује светодмитарски доходак и могориш*, 3. новембар 1385, ГПБ 1 (2008) 62–63 (латински језик).
17. *Писмо краља Стефана Твртка I Дубровчанима којим потражује светодмитарски доходак*, око 26. октобра 1386 – пре 4. марта 1387, ГПБ 1 (2008) 64–65 (словенски језик).
18. *Писмо краља Стефана Твртка I Дубровчанима којим потражује светодмитарски доходак*, 20. октобар 1387, ГПБ 1 (2008) 67 (латински језик).
19. *Веровно писмо краља Твртка I за капелана дум Марка*, пре 18. септембра 1388, ГПБ 2 (2009) 55 (словенски језик).
20. *Писмо краља Стефана Твртка I Дубровчанима којим потражује светодмитарски доходак и могориш*, пре 15. новембра 1388, ГПБ 1 (2008) 69 (словенски језик).
21. *Писмо краља Твртка I Дубровчанима којим опуномоћује свог протовестијара Трипу Бућу и потражује стонски доходак*, пре 19. маја 1389, ГПБ 1 (2008) 44–47 (словенски језик).
22. *Писмо краља Твртка I о исплати дуга Драгоја Бенвенутића*, прије 19. маја 1389, ГПБ 2 (2009) 58–59 (словенски језик).
23. *Писмо краља Стефана Твртка I о уступању куће у Дубровнику*, [пре 19. маја 1389], ГПБ 2 (2009) 64–65 (словенски језик, са преписом).
24. *Повеља краља Твртка I Котроманића Шибенику*, 11. јун 1390, ГПБ 4 (2011) 34–39 (латински језик, са преписом).

Краљ Стефан Дабиша

25. *Повеља краља Стефана Дабише о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола*, 6. март 1392, ГПБ 2 (2009) 72–76 (словенски језик, са три записа).
26. *Писмо краља Стефана Дабише Дубровчанима о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола*, 6. јун 1392, ГПБ 2 (2009) 93–94 (латински језик).

Краљ Стефан Остоја

27. *Повеља краља Остоје Дубровчанима о исплати заосталих дугова краља Твртка I*, 20. новембар 1398, ГПБ 1 (2008) 112–114 (словенски језик).
28. *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима*, 15. јануар 1399, ГПБ 1 (2008) 124–128 (словенски језик).
29. *Писмо краља Стефана Остоје Дубровчанима о српском дохотку*, 15. јануар 1399, ГПБ 2 (2009) 123–124 (словенски језик).
30. *Исправа краља Остоје упућена у Дубровник поводом измирења са Павлом Клешићем*, 6. јануар 1404, ГПБ 5 (2012) 41, 42 (словенски језик).
31. *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима*, 4. децембар 1409, ГПБ 3 (2010) 126–129 (словенски језик).
32. *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову*, 23. март 1418, ГПБ 10 (2017) 123–124 (словенски језик).

Краљ Стефан Твртко II

33. *Повеља краља Стефана Твртка Твртковића којом Дубровчанима потврђује Сланско приморје*, 24. јун 1405, ГПБ 4 (2011) 76–84 (словенски језик, са преписом).
34. *Писмо босанског краља Твртка II Твртковића Дубровчанима којим потражује српски доходак*, 13. фебруар 1424, ГПБ 6 (2013) 93–94 (словенски језик).
35. *Писмо босанског краља Твртка II Твртковића којим овлашћује Остоју Паитровића да га заступа у Дубровнику*, 13. фебруар 1424, ГПБ 6 (2013) 94 (словенски језик).

Краљ Стефан Томаш

36. *Повеља краља Стефана Томаша ердељском војводи Јовану Хуњадију*, 3. јун 1444, ГПБ 7 (2014) 76–80 (латински језик, са преписом).
37. *Повеља краља Стефана Томаша Доротеји Благајској*, 25. мај 1446, ГПБ 8 (2015) 61–64 (словенски језик, са три преписа).
38. *Уговор краља Стефана Томаша и кнеза Николе Трогиранина о заједничкој трговини*, 3. фебруар 1449, ГПБ 8 (2015) 81–82 (словенски језик).
39. *Повеља краља Стефана Томаша којом се обавезује на верност Угарској против Турака*, 11. новембар 1449, ГПБ 8 (2015) 99–100 (латински језик).
40. *Исправа краља Стефана Томаша којом овлашћује Јакова Тесту да поврати новац опљачкан под Сињем*, 2. децембар 1449, ГПБ 7 (2014) 90–92 (латински језик).
41. *Повеља краља Стефана Томаша Дубровчанима о слободи трговине*, 7. јануар 1453, ГПБ 9 (2016) 92–93 (словенски језик).

Краљ Стефан Томашевић

42. *Повеља краља Стефана Томашевића Дубровнику*, 23. новембар 1461, ГПБ 2 (2009) 155–160 (словенски језик).
43. *Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу краља Твртка II*, 25. новембар 1461, ГПБ 1 (2008) 148–149 (словенски језик).
44. *Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу његовог оца краља Томаша*, 25. новембар 1461, ГПБ 1 (2008) 160–161 (словенски језик).
45. *Повеља краља Стефана Томашевића којом наређује својим људима да не ометају дубровачке трговце*, 25. новембар 1461, ГПБ 1 (2008) 166–167 (словенски језик).

Шубићи

46. *Повеља бана Павла Шубића и његових синова кнезу Хрватину Стјепанићу*, 21. фебруар 1305, ГПБ 3 (2010) 15–18 (латински језик).

Хрватинићи

47. *Повеља кнеза Вукослава Хрватинића којом даје слободу сину Јурја Хранићевог и Марице*, 25. мај 1325, ГПБ 10 (2017) 78–79 (латински језик).

48. *Повеља војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића угарском краљу Жигмунду и краљици Марији*, 23. август 1393, ГПБ 1 (2008) 89–91 (латински језик).
49. *Повеља војводе Ђурђа Воисалића којом потврђује бащинске посjede браћи Ђурђевићима*, 12. август 1434, ГПБ 4 (2011) 120–124 (словенски језик).

Санковићи

50. *Писмо жупана Санка Милтеновића Дубровчанима*, [1359–1361], ГПБ 2 (2009) 37–38 (словенски језик).
51. *Писмо Дабижива Чихорића Дубровчанима*, [1384], ГПБ 2 (2009) 47 (словенски језик).
52. *Повеља војводе Радича Санковића Дубровчанима*, 15. мај 1391, ГПБ 1 (2008) 77–79 (словенски језик).

Љубибратићи

53. *Писмо Радоње Куделиновића Дубровнику о заоставитини требињског свештеника*, пре октобра 1375, ГПБ 3 (2010) 64 (словенски језик).
54. *Писмо Љубише Богданчића Дубровчанима*, март 1412, ГПБ 10 (2017) 113–114 (словенски језик).

Павловићи

55. *Повеља кнеза Павла Раденовића Дубровчанима*, 25. март 1397, ГПБ 1 (2008) 101–102 (словенски језик).
56. *Писмо жупана Ђурђа кнезу стонском и властели стонској*, март 1416, ГПБ 3 (2010) 140–141 (словенски језик).
57. *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала*, 31. децембар 1427. [1426!], ГПБ 9 (2016) 44–55 (словенски језик, са два преписа).
58. *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о примитку новца за продати дио Конавала*, 31. децембар 1427. [1426!], ГПБ 9 (2016) 66–68 (словенски језик, са преписом).
59. *Потврда Радосава Павловића Дубровчанима о примитку његове куће у Дубровнику*, 31. јануар 1437, ГПБ 8 (2015) 55–56 (словенски језик, са преписом).

60. *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима*, 10. април 1441, ГПБ 9 (2016) 78–79 (словенски језик).
61. *Повеља војводе Иваниша Р. Павловића Дубровчанима*, 29. септембар 1442, ГПБ 4 (2011) 138–144 (словенски језик, са преписом).
62. *Повеља војводе Павла и кнеза Николе [Павловића] Дубровнику из 1454. године*, 15. јул 1454, ГПБ 9 (2016) 103–108 (словенски језик).

Дједови цркве босанске

63. *Исправа епископа цркве босанске упућена у Дубровник поводом измирења краља Остоје и Павла Клешића*, 8. јануар 1404, ГПБ 5 (2012) 41, 43 (словенски језик).

Косаче

64. *Пуномоћје војводе Сандаља Хранића за Прибисава Похвалића*, између 4. и 10. марта 1410, ГПБ 8 (2015) 25 (словенски језик).
65. *Пуномоћје војводе Сандаља Хранића за Прибисава Похвалића*, 19. октобар 1413, ГПБ 8 (2015) 25–26 (словенски језик).
66. *Првобитна потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, прије 5. новембра 1413, ГПБ 5 (2012) 74–75 (словенски језик).
67. *Повеља војводе Сандаља и браће му Вукца и Вука којом уступају Дубровчанима свој део Конавала*, 24. јун 1419, ГПБ 4 (2011) 98–104 (словенски језик, са преписом).
68. *Прва потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 4. август 1419, ГПБ 5 (2012) 66 (словенски језик).
69. *Друга потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 4. август 1419, ГПБ 5 (2012) 69 (словенски језик).
70. *Трећа потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 4. август 1419, ГПБ 5 (2012) 77 (словенски језик).
71. *Четврта потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 4. август 1419, ГПБ 6 (2013) 49–50 (словенски језик).
72. *Први документ војводе Сандаља Хранића о преузимању града Бијеле*, пре 21. децембра 1419, ГПБ 6 (2013) 67, 68 (словенски језик).
73. *Други документ војводе Сандаља Хранића о преузимању града Бијеле*, пре 21. децембра 1419, ГПБ 6 (2013) 67, 68 (словенски језик, са попутним биљешкама).

74. *Пета потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 22. јул 1420, ГПБ 6 (2013) 60 (словенски језик).
75. *Потврда војводе Сандаља о пријему депозита*, 27. децембар 1423. [1422!], ГПБ 7 (2014) 48–49 (словенски језик).
76. *Потврда Групка Добричевића о примању депозита војводе Сандаља*, 4. јануар 1423, ГПБ 6 (2013) 55–56 (словенски језик).
77. *Прва потврда старца Дмитра, Радоње Припчића и дијака Брајана о примању депозита војводе Сандаља*, 17. фебруар 1423, ГПБ 6 (2013) 56–57 (словенски језик).
78. *Друга потврда старца Дмитра, Радоње Припчића и дијака Брајана о примању депозита војводе Сандаља*, 17. фебруар 1423, ГПБ 7 (2014) 39 (словенски језик).
79. *Трећа потврда старца Дмитра, Радоње Припчића и дијака Брајана о примању депозита војводе Сандаља*, 17. фебруар 1423, ГПБ 7 (2014) 42 (словенски језик).
80. *Шеста потврда Прибисава Похвалића о примању депозита војводе Сандаља*, 24. фебруар 1426, ГПБ 7 (2014) 46–47 (словенски језик).
81. *Потврда великог војводе Сандаља о наплати дријевске царине*, 12. мај 1429, ГПБ 5 (2012) 92–93 (словенски језик).
82. *Потврда кнеза Стефана Драгишића Косаче да је примио свој део од поклада Сандаља Хранића*, 20. април 1437, ГПБ 6 (2013) 105–107 (словенски језик).
83. *Потврда кнеза Радосава Драгишића Косаче да је примио свој део од поклада Сандаља Хранића*, 20. јул 1438, ГПБ 6 (2013) 109–111 (словенски језик).
84. *Потврда кнеза Остоје Драгишића Косаче да је примио свој део од поклада Сандаља Хранића*, 20. април 1438, ГПБ 6 (2013) 112–114 (словенски језик).
85. *Повеља херцега Стефана Вукчића Дубровчанима*, 13. октобар 1461, ГПБ 5 (2012) 84–85 (словенски језик).
86. *Признаница херцега Петра Балше Косаче и његових посланика о пријему конавоског дохотка од Дубровчана*, 29. септембар 1509, ГПБ 6 (2013) 135–136 (латински језик).

Николићи

87. *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном*, 6. јул 1418, ГПБ 9 (2016) 27–29 (словенски језик).

Боровинићи

88. *Писмо којим кнез босански Твртко Боровинић обавештава Дубровчане да је кнез Михоч Растии старији измирио обавезе*, 20. новембар 1428, ГПБ 7 (2014) 60–61 (словенски језик).
89. *Писмо којим кнез босански Твртко Боровинић обавештава Дубровчане да је кнез Михоч Растии старији измирио обавезе*, 15. фебруар 1429, ГПБ 7 (2014) 61–62 (словенски језик).
90. *Писмо којим кнез босански Твртко Боровинић обавештава Дубровчане да им његов слуга Мојан носи усмене поруке*, пре 14. марта 1430, ГПБ 7 (2014) 63 (словенски језик).
91. *Писмо којим кнез босански Твртко Боровинић захваљује Дубровчанима на одговору*, пре 26. априла 1430, ГПБ 7 (2014) 64–65 (словенски језик).
92. *Писмо којим велики кнез босански Твртко Боровинић обавештава Дубровчане да је кнез Мароје Растии измирио све обавезе*, 28. октобар 1436, ГПБ 7 (2014) 66 (словенски језик).
93. *Писмо Ивана Боровинића у коме обавештава Дубровчане да ће послати службу Милорада да подигне доходак од куће*, пре 10. марта 1447, ГПБ 7 (2014) 67–68 (словенски језик).

Озрисалићи

94. *Прва потврда кнеза Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику*, 1. јануар – 25. април 1466, ГПБ 3 (2010) 154–155 (словенски језик).
95. *Друга потврда кнеза Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику*, 25. април 1466, ГПБ 3 (2010) 155–156 (словенски језик).
96. *Трећа потврда кнеза Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику*, 5. фебруар 1466, ГПБ 3 (2010) 156–157 (словенски језик).
97. *Потврда да је Јурај Божишић синовац Браила Тезаловића*, 5. фебруар 1468. – 14. јануар 1469, ГПБ 4 (2011) 152–154 (словенски језик).
98. *Потврда Влатка Поповића и Јурја Божишића да су примили камату од заоставштине кнеза Браила Тезаловића*, 14. јануар 1469, ГПБ 5 (2012) 99–100 (словенски језик).
99. *Потврда Ђурђа Радашиновића и Влатка, сина Радича Озрисалића, да су примили добит од оставе кнеза Браила Тезаловића*, 12. фебруар 1475, ГПБ 10 (2017) 165–166 (словенски језик).

Дубровачка општина (словенска канцеларија)

100. *Писмо упућено војводи Сандаљу поводом продаје соли у Суторини*, 15. новембар 1397, ГПБ 2 (2009) 100–102.
101. *Писмо упућено госпођи Јелени поводом продаје соли у Суторини*, 15. новембар 1397, ГПБ 2 (2009) 102–103.
102. *Писмо госпођи Јели у Стари Град*, 20. март 1398, ГПБ 2 (2009) 112–113.
103. *Писмо војводи Сандаљу Хранићу*, 20. март 1398, ГПБ 2 (2009) 116–117.
104. *Писмо жупану Радосаву и Љубиши*, 17. мај 1398, ГПБ 8 (2015) 11–12.
105. *Писмо кнезу Вукићу*, 1. јун 1398, ГПБ 8 (2015) 16.
106. *Писмо краљу Стефану Остоји*, 3. јул 1398, ГПБ 9 (2016) 9–13.
107. *Писмо војводи Радичу Санковићу*, 19. август 1398, ГПБ 9 (2016) 11.
108. *Исправа о примању краља Стефана Остоје за дубровачког властелина*, 25. фебруар 1399, ГПБ 2 (2009) 130–135.
109. *Писмо војводи Радичу Санковићу поводом тражења позајмице*, 30. март 1399, ГПБ 10 (2017) 94–95.
110. *Писмо госпођи Влади и кнезовима Ђурђу и Вукићу*, 6. април 1399, ГПБ 10 (2017) 102–105.
111. *Писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, 17. мај 1399, ГПБ 7 (2014) 11–12.
112. *Писмо госпођи Јелени о царини на Љутој*, 6. август 1399, ГПБ 4 (2011) 51–52.
113. *Писмо краљу Остоји о царинама на Љутој и Леденицама*, 10. август 1399, ГПБ 3 (2010) 81–83.
114. *Писмо војводи Радичу Санковићу*, 13. август 1399, ГПБ 6 (2013) 11–13.
115. *Писмо жупану Озрену*, 3. октобар 1399, ГПБ 5 (2012) 33–35.
116. *Писмо кнезу Павлу Раденовићу*, 30. новембар 1400, ГПБ 3 (2010) 88–91.
117. *Писмо Сандаљу Хранићу поводом напада његових људи на дубровачки брод*, април 1402, ГПБ 2 (2009) 147–150.
118. *Писмо кнезу Рауну*, 27. јануар 1403, ГПБ 4 (2011) 61–63.
119. *Писмо кнезу Мирку Радојевићу о ратницима заробљеним у Косовској бици*, 16. март 1403, ГПБ 3 (2010) 98–99.
120. *Писмо Златаносовићима, кнезу Вукашину и војводи Вукмиру, о ратницима заробљеним у Косовској бици*, 16. март 1403, ГПБ 3 (2010) 99–101.
121. *Писмо великом војводи Хрвоју Вукчућу Хрватинићу о ратницима заробљеним у Косовској бици*, 17. март 1403, ГПБ 3 (2010) 101–102.
122. *Писмо Франческу II Гатилузију о ратницима заробљеним у Косовској бици*, 17. април 1403, ГПБ 3 (2010) 103.

123. *Писмо херцегу Хрвоју Вукчићу Хрватинићу*, 27. децембар 1403, ГПБ 6 (2013) 19–20.
124. *Писмо војводи Сандаљу Хранићу*, 14. август 1404, ГПБ 3 (2010) 112–113.
125. *Писмо кнезу Раупу*, 26. март 1405, ГПБ 4 (2011) 63–64.
126. *Писмо у коме захваљују кнезу Павлу на помоћи код краља и херцега*, 26. март 1405, ГПБ 4 (2011) 68–69.
127. *Писмо војводи Сандаљу Хранићу поводом проневјере његовог слуге Вукана*, 10. јун 1405, ГПБ 3 (2010) 118–119.
128. *Писмо жупану Толиши*, 3. октобар 1405, ГПБ 5 (2012) 50–51.
129. *Писмо у коме одговарају кнезу Павлу да се може склонити у њихов град*, 22. октобар 1405, ГПБ 4 (2011) 71–72.
130. *Писмо војводи Сандаљу Хранићу*, 20. септембар 1406, ГПБ 3 (2010) 114–115.
131. *Прво писмо краљу Твртку II Твртковићу поводом зимшиста влаха Кујавића*, 1. новембар 1406, ГПБ 7 (2014) 17–18.
132. *Писмо великом војводи Сандаљу о исплати могориша*, 20. новембар 1406, ГПБ 5 (2012) 56–57 (+ концепт за Сандаља).
133. *Друго писмо краљу Твртку II Твртковићу поводом зимшиста влаха Кујавића*, 15. децембар 1406, ГПБ 7 (2014) 18–19.
134. *Писмо војводи Вукосаву, жупану Радосаву и Љубиши Богданчићу поводом заточења Рахца Божишића*, 30. април 1410, ГПБ 8 (2015) 35.
135. *Писмо војводи Вукосаву и Љубиши Богданчићу поводом заточења Рахца Божишића*, 4. јун 1410, ГПБ 8 (2015) 36–37.
136. *Исправа којом краљу Остоји враћају земљу и кућу и примају га за свог властелина*, 31. децембар 1410, ГПБ 6 (2013) 26–28.
137. *Писмо кнезу Павлу Раденовићу поводом олова које је држао у њиховом граду*, 25. август 1411, ГПБ 6 (2013) 39–41 (+ запис).
138. *Писмо војводи Сандаљу поводом његове молбе о куповини брода*, 12. октобар 1412, ГПБ 4 (2011) 90–91.
139. *Писмо војводи Сандаљу о продаји оружја Которанима и бригантина*, 18. октобар 1412, ГПБ 7 (2014) 23–25.
140. *Писмо упућено војводи Сандаљу поводом непогоде на мору*, 15. децембар 1412, ГПБ 4 (2011) 91–93.
141. *Први лист депозита војводе Сандаља*, 24. јануар 1413, ГПБ 5 (2012) 65–66.
142. *Други лист депозита војводе Сандаља*, 6. мај 1413, ГПБ 5 (2012) 67–69.
143. *Првобитни трећи лист депозита војводе Сандаља*, 30. октобар 1413, ГПБ 5 (2012) 70–74.

144. *Коначни трећи лист депозита војводе Сандаља*, 5. новембар 1413, ГПБ 5 (2012) 75–77.
145. *Дубровачко писмо кнезу Петру Павловићу*, 23. март 1416, ГПБ 3 (2010) 138–140.
146. *Четврти лист депозита војводе Сандаља*, 29. јануар 1419, ГПБ 6 (2013) 46–49.
147. *Пети лист депозита војводе Сандаља*, 28. јул 1419, ГПБ 6 (2013) 51–55.
148. *Шести лист депозита војводе Сандаља*, 29. јул 1419, ГПБ 6 (2013) 58–59.
149. *Седми лист депозита војводе Сандаља*, 22. јул 1420, ГПБ 7 (2014) 36–38.
150. *Писмо војводи Радославу Павловићу поводом пљачке кнеза Бранка*, 28. фебруар 1422, ГПБ 7 (2014) 53–54.
151. *Осми лист депозита војводе Сандаља*, 7. мај 1422, ГПБ 7 (2014) 40–41.
152. *Прво писмо војводи Сандаљу поводом његовог депозита и одласка у Босну на станак*, 9. мај [1422], ГПБ 6 (2013) 84–85.
153. *Друго писмо војводи Сандаљу поводом његовог депозита и одласка у Босну на станак*, 9. мај [1422], ГПБ 6 (2013) 85–86.
154. *Писмо жупану Радосаву Главићу и Радовцу крстјанину*, 21. јун [1422], ГПБ 3 (2010) 148.
155. *Девети лист депозита војводе Сандаља*, 17. фебруар 1423, ГПБ 7 (2014) 43–46.
156. *Повеља војводи Радосаву Павловићу поводом куповине његовог дијела Конавала*, 31. децембар 1427. [1426!], ГПБ 10 (2017) 130–146.
157. *Повеља војводи Радосаву Павловићу о улагању на добит дијела његовог новца од продаје Конавала*, 31. децембар 1427. [1426!], ГПБ 10 (2017) 159–163.
158. *Потврда кнезу Браилу Тезаловићу о примању новца на добит*, 10. јануар 1427, ГПБ 4 (2011) 113–114.
159. *Десети депозитни лист војводе Сандаља*, 15. јул 1429, ГПБ 8 (2015) 44–48 (са преписом).

Разни нотарско-судски и канцеларијски акти

160. *Судска парница због наводног убиства двојице фрањеваца у Дубровнику*, 20. јун 1429, ГПБ 1 (2008) 140–146.
161. *Процес о херцеговачким мартолозима у Котору*, јул–август 1477, ГПБ 1 (2008) 174–193.
162. *Уговор Радована Ђурђевића Мириловића о раду у Дубровнику*, 6. јануар 1415, ГПБ 7 (2014) 30–31.

163. *Тестамент сукнара Братута Градојевића из Требиња*, 8. септембар 1493, ГПБ 6 (2013) 120–123.
164. *Уговор монаха Венијамина (Радишића) из Требиња о кредитном задужењу*, 12. децембар 1495, ГПБ 8 (2015) 110–111.
165. *Уговор Венијамина (Радишића) из Требиња о кредитном задужењу*, 20. мај 1497, ГПБ 8 (2015) 112.
166. *Упутство дубровачком посланику код херцеговачког санџак-бега у Пљевљима*, 10. октобар 1568, ГПБ 2 (2009) 170–178.

ПРЕГЛЕД САРАДНИКА ЧАСОПИСА

Бабић, Борис

Два писма Дубровчана војводи Сандаљу Хранићу, ГПБ 3 (2010) 111–116.

Вуковић, Тамара

Писмо Дубровачке општине кнезу Павлу Раденовићу, ГПБ 3 (2010) 87–96.

Два писма Дубровачке општине кнезу Павлу Раденовићу из 1405. године, ГПБ 4 (2011) 67–74.

Дубровачко писмо кнезу Павлу Раденовићу поводом олова које је држао у њиховом граду, ГПБ 6 (2013) 37–44.

Дубровачко писмо војводи Сандаљу о продаји оружја Которанима и бригантина, ГПБ 7 (2014) 21–26.

Библиографија „Грађе о прошлости Босне“ 1–10 (2008–2017), ГПБ 10 (2017) 21–50.

Библиографија важнијих појмова и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“, ГПБ 10 (2017) 51–65.

Драгичевић, Павле

Повеља краља Остоје Дубровчанима о исплати заосталих дугова краља Твртка I, ГПБ 1 (2008) 111–121.

Двије дубровачке жалбе поводом продаје соли у Суторини, ГПБ 2 (2009) 99–109.

Писмо Сандаљу Хранићу поводом напада његових људи на дубровачки брод, ГПБ 2 (2009) 147–152.

Повеља краља Твртка I којом укида трг соли у Суторини, ГПБ 3 (2010) 69–80.

Четири писма о ратницима заробљеним у Косовској бици, ГПБ 3 (2010) 97–110.

Два писма Дубровачке општине кнезу Раупу, ГПБ 4 (2011) 57–66.

Два писма Дубровачке општине војводи Сандаљу поводом куповине брода и једне поморске непогоде, ГПБ 4 (2011) 89–95.

Први, други и трећи лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама, ГПБ 5 (2012) 63–80.

Четврти, пети и шести лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама, ГПБ 6 (2013) 45–63.

Два писма дубровачке општине војводи Сандаљу поводом његовог депозита и одласка у Босну на станак, ГПБ 6 (2013) 81–88.

Два писма краљу Твртку II Твртковићу поводом зимишта влаха Кујавића, ГПБ 7 (2014) 15–20.

Седми, осми и девети лист депозита војводе Сандаља са припадајућим потврдама, ГПБ 7 (2014) 35–50.

Десети депозитни лист војводе Сандаља, ГПБ 8 (2015) 41–50.

Потврда Радосава Павловића Дубровчанима о примитку његове куће у Дубровнику, ГПБ 8 (2015) 51–57.

Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала, ГПБ 9 (2016) 37–63.

Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о примитку новца за продати дио Конавала, ГПБ 9 (2016) 65–71.

Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу поводом куповине његовог дијела Конавала, ГПБ 10 (2017) 129–155.

Повеља Дубровчана војводи Радосаву Павловићу о улагању на добит дијела његовог новца од продаје Конавала, ГПБ 10 (2017) 157–164.

Ивановић, Милош

Повеља херцега Стефана Вукчића Дубровчанима, ГПБ 5 (2012) 81–90.

Два писма Дубровчана војводи Вукосаву, Љубиши Богданчићу и жупану Радосаву поводом заточења Рахца Богишића, ГПБ 8 (2015) 31–39.

Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима, ГПБ 9 (2016) 73–83.

Писмо Љубише Богданчића Дубровчанима, ГПБ 10 (2017) 111–119.

Исаиловић, Невен

Повеља војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића угарском краљу Жигмунду и краљици Марији, ГПБ 1 (2008) 87–97.

Повеља краља Стефана Дабише о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола, ГПБ 2 (2009) 71–89 (коаутор А. Фостиков).

Писмо краља Стефана Дабише Дубровчанима о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола, ГПБ 2 (2009) 91–98 (коаутор А. Фостиков).

Повеља бана Павла Шубића и његових синова кнезу Хрватину Стјепанићу, ГПБ 3 (2010) 11–27.

Повеља краља Твртка I Котроманића Шибенику, ГПБ 4 (2011) 31–47.

Повеља бана Пријезде I којом додељује жупу Земуник својој ћерки и зету, сину бана Стјепана III Бабонића, ГПБ 5 (2012) 9–25.

Два писма босанског краља Твртка II Твртковића Дубровчанима, ГПБ 6 (2013) 89–102 (коаутор А. Фостиков).

Признаница херцега Петра Балше Косаче и његових посланика о пријему конавоског дохотка од Дубровчана, ГПБ 6 (2013) 131–147 (коаутор А. Фостиков).

Исправа краља Стефана Томаша којом овлашћује Јакова Тесту да поврати новац опљачкан под Сињем, ГПБ 7 (2014) 85–101 (коаутор А. Фостиков).

Уговор краља Стефана Томаша и кнеза Николе Трогиранина о заједничкој трговини, ГПБ 8 (2015) 73–93 (коаутор А. Фостиков).

Повеља краља Стефана Томаша Дубровчанима о слободи трговине, ГПБ 9 (2016) 85–100 (коаутор А. Фостиков).

На кривудавом путу критичког издавања грађе о средњовековној Босни: поводом десетогодишњице „Грађе о прошлости Босне“, ГПБ 10 (2017) 11–20.

Повеља кнеза Вукослава Хрватинића којом даје слободу сину Јурја Хранићевог и Марице, ГПБ 10 (2017) 69–89.

Јечменица, Дејан

Два писма бана и краља Твртка I Дубровчанима о стонском дохотку, ГПБ 1 (2008) 37–52.

Пет писама краља Твртка I Дубровчанима о светодмитарском дохотку и могоришу, ГПБ 1 (2008) 53–74.

Повеља банице Јелисавете и бана Стефана II кнезу Вукцу Хрватинићу, ГПБ 2 (2009) 11–23.

Два писма краља Стефана Твртка I о дугу сребреничког цариника Драгоја Бенвенутића, ГПБ 2 (2009) 53–62.

Стонска повеља бана Стефана II Котроманића, ГПБ 3 (2010) 29–46.

Повеља и писмо бана Твртка Опитини дубровачкој о разрешењу рачуна Климе Држића и Бисте Бунића, ГПБ 3 (2010) 47–61.

Повеља бана Твртка кнезу Влатку Вукославићу, ГПБ 4 (2011) 9–19.

Повеља бана Твртка кнезу Павлу Вукославићу, ГПБ 4 (2011) 21–29.

Писмо бана Стефана II којим позива дубровачке трговце да слободно тргују у Босни, ГПБ 5 (2012) 27–31.

Крстић, Александар

Повеља краља Стефана Томаша ердељском војводи Јовану Хуњадију, ГПБ 7 (2014) 73–84.

Повеља краља Стефана Томаша којом се обавезује на верност Угарској против Турака, ГПБ 8 (2015) 95–106.

Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном, ГПБ 9 (2016) 21–36.

Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову, ГПБ 10 (2017) 121–127.

Михаљчић, Раде

Критичко објављивање извора, ГПБ 1 (2008) 9–10.

Повеља Стефана Остоје Дубровчанима, ГПБ 1 (2008) 123–135.

Писмо краља Стефана Остоје Дубровчанима о српском дохотку, ГПБ 2 (2009) 123–127.

Исправа о примању краља Стефана Остоје за дубровачког властелина, ГПБ 2 (2009) 129–145.

Писмо Дубровчана краљу Остоји о царинама на Љутој и Леденицама, ГПБ 3 (2010) 81–85.

Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима, ГПБ 3 (2010) 125–135.

Повеља краља Стефана Твртка Твртковића којом Дубровчанима потврђује Сланско приморје, ГПБ 4 (2011) 75–88.

Исправа којом Дубровчани краљу Остоји враћају земљу и кућу и примају га за свог властелина, ГПБ 6 (2013) 25–35.

Мргић, Јелена

Повеља босанског бана Стјепана II Котроманића којом кнезу Вукославу Хрватинићу даје жупе Бањицу и Врбању са градовима, ГПБ 1 (2008) 11–22.

Пекић, Радмилко

Тестамент сукнара Братута Градојевића из Требиња, ГПБ 6 (2013) 119–129.

Уговор Радована Ђурђевића Мириловића о раду у Дубровнику, ГПБ 7 (2014) 27–34.

Писани помени манастира Тврдош из XV вијека, ГПБ 8 (2015) 107–116.

Поповић, Раде

Два писма Дубровчана госпођи Јели и војводи Сандаљу Хранићу, ГПБ 2 (2009) 111–121.

Писмо Дубровчана војводи Сандаљу Хранићу, ГПБ 3 (2010) 117–123.

Повеља војводе Сандаља и браће му Вукца и Вука којом уступају Дубровчанима свој део Конавала, ГПБ 4 (2011) 97–109.

Повеља војводе Иваниша Р. Павловића Дубровчанима, ГПБ 4 (2011) 137–149.

Порчић, Небојша

Писмо бана Степана II Котроманића о разрешењу рачуна браће Држић, ГПБ 2 (2009) 25–34.

Два документа Сандаља Хранића о преузимању града Бијеле, ГПБ 6 (2013) 65–79.

Два пуномоћја војводе Сандаља Хранића за Прибисава Похвалића, ГПБ 8 (2015) 21–30.

Равић, Ивана

Две исправе упућене у Дубровник поводом измирења краља Остоје и Павла Клешића, ГПБ 5 (2012) 39–48.

Рудић, Срђан

Повеља краља Стефана Томашевића којом наређује својим људима да не ометају дубровачке трговце, ГПБ 1 (2008) 165–170.

Повеља краља Стефана Томашевића Дубровнику, ГПБ 2 (2009) 153–168.

Три потврде Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику, ГПБ 3 (2010) 153–162.

Потврда да је Јурај Божишић синовац Браила Тезаловића, ГПБ 4 (2011) 151–160.

Потврда Влатка Поповића и Јурја Божишића да су примили камату од заоставштине кнеза Браила Тезаловића, ГПБ 5 (2012) 99–102.

Потврде браће Драгишић да су подигли свој део од поклада Сандаља Хранића, ГПБ 6 (2013) 103–117.

Ћирилска документа породице Боровинић, ГПБ 7 (2014) 59–72.

Повеља краља Стефана Томаша Доротеји Благајској, ГПБ 8 (2015) 59–71.

Повеља војводе Петра и кнеза Николе [Павловића] Дубровнику из 1454. године, ГПБ 9 (2016) 101–117.

Потврда Ђурђа Радашиновића и Влатка, сина Радича Озрисалића, да су примили добит од оставе кнеза Браила Тезаловића, ГПБ 10 (2017) 165–170.

Смиљанић, Аранђел

Повеља војводе Радича Санковића Дубровчанима, ГПБ 1 (2008) 75–86.

Повеља кнеза Павла Раденовића Дубровчанима, ГПБ 1 (2008) 99–110.

Писмо жупана Санка Милтеновића Дубровчанима, ГПБ 2 (2009) 35–44.

Писмо Дабижива Чихорића Дубровчанима, ГПБ 2 (2009) 45–51.

Дубровачко писмо кнезу Петру Павловићу и писмо жупана Ђурђа кнезу стонском и властели стонској, ГПБ 3 (2010) 137–146.

Дубровачко писмо жупану Радосаву Главићу и Радовцу крстјанину, ГПБ 3 (2010) 147–152.

Дубровачка потврда кнезу Браилу Тезаловићу о примању новца на добит, ГПБ 4 (2011) 111–116.

Повеља војводе Ђурђа Воисалића којом потврђује баштинске посједе браћи Ђурђевићима, ГПБ 4 (2011) 117–135.

Дубровачко писмо жупану Озрену, ГПБ 5 (2012) 33–37.

Дубровачко писмо жупану Толиши, ГПБ 5 (2012) 49–53.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу, ГПБ 6 (2013) 9–15.

Дубровачко писмо херцегу Хрвоју Вукчићу Хрватинићу, ГПБ 6 (2013) 17–23.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја, ГПБ 7 (2014) 9–14.

Дубровачко писмо војводи Радославу Павловићу поводом пљачке кнеза Бранка, ГПБ 7 (2014) 51–58.

Дубровачко писмо жупану Радосаву и Љубиши, ГПБ 8 (2015) 9–14.

Дубровачко писмо кнезу Вукићу, ГПБ 8 (2015) 15–19.

Дубровачко писмо краљу Стефану Остоји, ГПБ 9 (2016) 9–13.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу, ГПБ 9 (2016) 15–19.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом тражења позајмице, ГПБ 10 (2017) 91–98.

Дубровачко писмо госпођи Влади и кнезовима Ђурђу и Вукићу, ГПБ 10 (2017) 99–110.

Тошић, Ђуро

Судска парница због наводног убиства двојице фрањеваца у Дубровнику, ГПБ 1 (2008) 137–146.

Процес о херцеговачким мартолозима у Котору : (Прилог проучавању правне историје у средњем вијеку), ГПБ 1 (2008) 171–193.

Упутство дубровачком посланику код херцеговачког санџак-бега у Пљевљима, ГПБ 2 (2009) 169–178.

Ћирковић, Сима

Писмо бана Стјепана II Котроманића кнезу и Општини дубровачкој о дугу дубровачких трговаца, ГПБ 1 (2008) 23–35.

Писмо краља Стефана Твртка I о уступању куће у Дубровнику, ГПБ 2 (2009) 63–69.

Писмо Радоње Куделиновића Дубровнику о заоставитини требињског свештеника, ГПБ 3 (2010) 63–67.

Фостиков, Александра

Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу краља Твртка II, ГПБ 1 (2008) 147–158.

Повеља босанског краља Стефана Томашевића Дубровачкој општини о дугу његовог оца краља Томаша, ГПБ 1 (2008) 159–164.

Повеља краља Стефана Дабише о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола, ГПБ 2 (2009) 71–89 (коаутор Н. Исаиловић).

Писмо краља Стефана Дабише Дубровчанима о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола, ГПБ 2 (2009) 91–98 (коаутор Н. Исаиловић).

Дубровачко писмо великом војводи Сандаљу о исплати могориша, ГПБ 5 (2012) 55–61.

Потврда великог војводе Сандаља о наплати дријевске царине, ГПБ 5 (2012) 91–97.

Два писма босанског краља Твртка II Твртковића Дубровчанима, ГПБ 6 (2013) 89–102 (коаутор Н. Исаиловић).

Признаница херцега Петра Балше Косаче и његових посланика о пријему конавоског дохотка од Дубровчана, ГПБ 6 (2013) 131–147 (коаутор Н. Исаиловић).

Исправа краља Стефана Томаша којом овлашћује Јакова Тесту да поврати новац опљачкан под Сињем, ГПБ 7 (2014) 85–101 (коаутор Н. Исаиловић).

Уговор краља Стефана Томаша и кнеза Николе Трогиранина о заједничкој трговини, ГПБ 8 (2015) 73–93 (коаутор Н. Исаиловић).

Повеља краља Стефана Томаша Дубровчанима о слободи трговине, ГПБ 9 (2016) 85–100 (коаутор Н. Исаиловић).

Чернова, Марија Александровна

Письмо Дубровчан госпоже Елене о царине в Лютой, ГПБ 4 (2011) 49–56.

Тамара Вуковић Драгичевић*

АНУРС

**БИБЛИОГРАФИЈА ВАЖНИЈИХ ТЕРМИНА И УСТАНОВА,
ПРОСОПОГРАФСКИХ И ТОПОГРАФСКИХ ПОДАТАКА, КОЈИ
СУ ОБЈАШЊЕНИ У ПРВИХ ДЕСЕТ БРОЈЕВА
„ГРАЂЕ О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ“¹**

УСТАНОВЕ И ВАЖНИЈИ ТЕРМИНИ

балистра – VII, 25	вјера – I, 17, 51, 81; III, 26–27, 95
бан – I, 49; III, 25	вјера витешка – VI, 76–77
баница – II, 19–20	вјера господска – IV, 18
барон – VIII, 104–105	вјерна служба – I, 17; IV, 28
баштина – III, 26	вјеровни лист – VI, 78
бисерна дугмад – II, 86	владалац – I, 18
благајна/ризница – VI, 145	владаније – II, 42; III, 26
брат – I, 49	владар – I, 97
братија – I, 18; II, 41	власи – IV, 54
братучед – IV, 18	Власин дан – II, 168
бригантин – II, 151–152	Власин светац – I, 119
брод – V, 87–88; VIII, 105	властела, у Дубровнику – I, 49, 155
варош – VII, 83	властеличић – I, 72; III, 95
Василев дан – III, 162	властник – IX, 99
величанствена управа – VI, 145	Влах, Власи – II, 42, 108
велможе – III, 95	влаштаки – X, 117
вијеће – II, 98	војвода – II, 121
вијећник – II, 145; VI, 33–34	војвода, у Трансилванији – VII, 83
вијећница – II, 145; VI, 34	галија – II, 152
викар – IV, 129–130	глобар – V, 88
витез – II, 167	

* Ел. пошта: istorija@anurs.org

¹ Римски бројеви означавају број свеске у којој су њихова објашњења објављена, а арапски бројеви странице.

- господин – I, 17, 49, 154–155; III, 25, 95
господин земаљски – III, 122
господин русашки – III, 143
господство ти – III, 122, 143
госпођа – II, 20, 120–121
гости људи – VI, 101
град – VI, 77
грађанин – I, 104; II, 108
грмље – I, 133
гроши – VI, 145
губернатор – VIII, 105

двор – I, 72
дворски – I, 119–120; III, 135
дијак – I, 82, 120, 157
дијелови земље – IX, 62
дио Дријевске габеле – IV, 129
Дмитровдан – I, 73
добитак – III, 95
добити и припадности – V, 24
добри закони – III, 135
добри људи – III, 123; VIII, 38
доход – X, 96
доходак – I, 156–157; VI, 33
доходак господски – I, 18
држава – I, 104
дуг – VIII, 12–13
дуговање – III, 143
дукат – I, 72–73, 118; II, 43
дум – II, 62

експедиторија/признаница – II, 126–127; VI, 145

жупа – III, 94
жупан – II, 41

забава – I, 104
завртица – IX, 98
заклетва вјерности – IV, 45
закон – III, 60, 121; X, 106
закони и слобоштине – III, 84
замјена – VII, 13
заступник – VII, 99
збор – III, 67

изам/преузам – II, 168; IX, 98
извршиоци тестаментa – VI, 128
имање – V, 24
исправа – III, 26

јавни нотар – III, 58

казнац – I, 82
кантар – IV, 115
канцелар – IV, 45
канцеларија – IV, 115
капелан – II, 62, 87
капетан – VII, 99
каптол – III, 59
караван – V, 87
Каталинин дан – II, 22
катунар – V, 88
квар – III, 143
кира – III, 135
кнежина – III, 26
кнез наш – X, 86–87
кнез, у Босни – II, 20; III, 25
кнез, у Дубровнику – I, 50, 82, 155; II, 85–86
књига – II, 22
књигonoша – VI, 22
књижник – II, 121
комора – I, 157
комора тридесетине – IV, 45
краљ – I, 97
краљевства ми – I, 50
краљевство – V, 24
кривоклетник – III, 27
крстјанин, крстјани – III, 150; V, 46

- купари – VIII, 17
 купе – VIII, 17
 кућа – IV, 54; IX, 98
 лист – I, 117; II, 42, 126; III, 94, 143; VI, 33
 листоноша – III, 123
 литра – I, 156; II, 62
 логор – II, 97
 логотет – III, 134–135
 љекар – VI, 146
 магнат – I, 97
 маркгроф – VII, 98
 мачвански бан – VIII, 103–104
 међа – III, 142
 мештер – II, 126
 милост – II, 50; III, 94, 135, 143
 милост господска – I, 16–17
 млађи – II, 50
 могориш – I, 73
 научити – VIII, 29
 наше племе – IV, 108
 невјера – I, 17; III, 26
 новац – I, 51
 обаровати – IX, 99
 обитовати – I, 155
 обичај – X, 86
 област/дистрикт – V, 30
 отворени лист – I, 155
 отроци – VI, 77
 пагани – VII, 83
 пенези – III, 121–122
 перпера – I, 50, 118, 157; II, 42
 пехарник – IV, 46
 печал – IX, 18
 печат – III, 58–59
 плав – II, 121
 племе – X, 86
 пливо сребро – V, 78
 повеља – I, 157
 подграђе – III, 78
 поклад – IV, 73
 поклисар – I, 82, 117
 порученик – II, 20–21
 посјед – VII, 83
 поставци – II, 86
 празник Духови – VII, 84
 празник Светог Мартина – VIII, 105
 првар – VI, 101
 придужије – IX, 99
 пријатељ – I, 49
 присега, присећи – I, 82; II, 21–22; III, 25–26
 пристав – I, 19
 протовестијар – I, 51
 ријеч господска – I, 155
 русаг босански – III, 134; V, 52
 ручници – I, 119
 сабљусти – IX, 99
 сад – I, 18
 сакристија – VII, 99
 света круна – VII, 82
 света црквена катедрала – III, 59
 Свети Стефан – III, 67
 свита – I, 50
 свједоци – I, 19, 119; X, 86
 себри – X, 117
 селиште – V, 24
 село баштинско – VI, 77
 син – X, 85–86
 синдик – IV, 44–45
 скрб – VI, 14
 слободни лист – III, 59–60
 слобоштина – III, 135; V, 52
 слуга – II, 49–50, 125–126; III, 134, 143

- служба – I, 97
слушкиња – X, 85
сона комора – IV, 45
српски доходак – II, 126, 167–168
старац – V, 46
Стефан – I, 120
стол краљевства – IX, 12
стонски доходак – I, 118–119
стонски кнез – III, 144
стројник – V, 46
судије – I, 50
судити – II, 20
сужањ – II, 20
сукно – II, 43

талац – II, 20
тепчија – I, 18, 119
товар – II, 42

унча – I, 156

фамилијар – II, 86
фино сребро – II, 86

херцег – V, 87; VI, 145
хоспитал – VI, 128

царина – I, 82; II, 62; III, 84; IX, 98
цариник – III, 85

чланови Друштва ризничара Свете
Марије – VI, 145
човјек – II, 121; III, 94

шкаба – II, 15

ПРОСОПОГРАФСКИ ПОДАЦИ

- Алвизо Алдемариско – IV, 65
Алекса Паштровић – VI, 73–74
Алувиз Цријевић – X, 154
Андре Бундић – X, 147
Андре Вучевић – VI, 75
Андре Јур Гучетић – II, 137
Андреја Бенчулић/Бинчулић – II, 139
Андрета Сокорчевић – VI, 43
Андрија, брат Јурја Хранића – X, 84
Анрушко Менчетић – X, 150
Анрушко Соркочевић – IV, 157
Анрушко Цигулић – X, 148–149
Анка, баница – IV, 93
Антон, трубеташ – V, 60

Бајазид I – III, 93
Балин Старчић – VIII, 38
Балша Херцеговић – IV, 85
Баран Вукчић – IV, 127
Бартол Живановић – IV, 157
Бартоломеј, нотар – VI, 126
Батало Шантић – I, 116
Батић Мирковић – IV, 86
Бељак Санковић – II, 43–44
Бељак, унук Михоја Радановића – IV, 157
Бенедикт П. Гундулић – X, 148
Бисте Бунић – III, 56
Бјелица Бјелханић – IV, 86
Богдан Милевић – X, 116
Богих – I, 71
Богиша, син Михоја Радановића – IV, 156
Богун – II, 33–34
Богчин/Бокчин Станиславић – III, 66
Богчин Коренић – IV, 53–54
Болеслав Дукојевић – IV, 14

Браило Тезаловић – III, 161
Брајан Прибиновић – IV, 15
Брајан, дијак – VI, 62–63
Бранко Притрченовић – VII, 55–56
Бранош Чепрнић – I, 20
Бранош, дијак – I, 154, 170; II, 167
Братут Градојевић – VI, 124–126
Будец/Будек – X, 84
Будисав Богавчић – IX, 60
Будисав Милшић – VI, 13
Будислав, син Грдомила – X, 85
Будоња Колунић – X, 84–85
Будош, жупан – I, 20

Вале Држић – II, 33
Венијамин Радишић – VIII, 112
Видош, писар – II, 69
Вита К. Гучетић – VI, 141–142
Витан Тихорадић – I, 21–22; III, 43
Витко Растић – X, 152
Влада, жена Радивоја Богавчића – X, 106
Владија, жена Михоја Радановића – IV, 156
Владисав Вуковић – II, 166
Владисав Вукчић – II, 166
Владислав I Јагелонац – VII, 81
Владислав Дабишић – IV, 14–15
Владислав Дињићић – IV, 86
Владислав Обрадовић – IV, 15
Владислава, ћерка Браила Тезаловића – IV, 156
Влај Добровојевић – IV, 15
Влатко Вуковић – II, 107
Влатко Вукославић – IV, 17
Влатко Ђурђевић Радивојевић – IV, 126–127

- Влатко Обрадовић – IV, 106–107
 Влатко Обриновић – IV, 16
 Влатко Оцтовић – III, 133
 Влатко Поповић – III, 161
 Влатко Похвалић – V, 95
 Влахо/Владуша/Влахуша Соркочевић – II, 142; V, 45; VI, 31
 Влахуша Тамарић – VII, 49
 Влахуша, дубровачки поклисар
 Влчихна Тепчић – IV, 26
 Воисав Воеводић – I, 132
 Воислав Вукчић Хрватинић – IV, 125
 Војко, војвода – I, 20
 Вокота Милутиновић – VII, 71
 Вук Бранковић – IX, 116
 Вук Ђурђевић Радивојевић – IV, 127
 Вук Котроманић – IV, 14
 Вук Рогатић – IV, 86
 Вук Рупчић – IV, 128
 Вук Хранић Косача – IV, 105; V, 79
 Вук Штитковић – I, 21
 Вук, син Пријезде I – V, 18
 Вукан, слуга – III, 120
 Вукас Владимирић – IX, 113
 Вукас Прибиловић Распудић – IX, 60–61
 Вукац Хранић Косача – IV, 85, 105; V, 79
 Вукац Хрватинић – II, 18–19
 Вукашин Владимирић – IX, 61
 Вукашин Збисалић – IV, 145
 Вукашин Милатковић – III, 133
 Вукашин Милатовић – I, 116–117
 Вукашин Мозолић – IX, 60
 Вукашин Сухаичић – IX, 61
 Вукашин, унук Михоја Радановића – IV, 157
 Вукић Диничић – IX, 112
 Вукић Радивојевић – VIII, 17–18; X, 107
 Вукић Тихчиновић – II, 165–166
 Вукман Југовић – VI, 116
 Вукмир Боровинић – IX, 113
 Вукмир Крлехтић – IV, 27
 Вукосав Вуковић – VIII, 112
 Вукосав Кобиљачић – I, 106–107
 Вукосав Нахојевић – III, 57; IV, 26
 Вукосав Познановић – I, 108
 Вукосав, син Михоја Радановића – IV, 156
 Вукослав Влатковић – IV, 17
 Вукослав Хрватинић – II, 19
 Вукослав, син Вукмира – X, 84
 Вукша Бобаљевић – II, 141
 Вукша Гаочић – I, 96
 Вучета, жупан – X, 107
 Вучихн, син Радосава Вукмирића – IV, 146
 Вучихна Бановић – IX, 114
 Гавже Пуцић – X, 147–148
 Гоисава, жена Радича Санковића – I, 84
 Гојак Драгославић – II, 84–85
 Гојак Мирошевић – X, 107
 Гојак Радосевић – I, 71
 Гојић Гаочић – I, 106
 Гргур II Шубић – III, 22–23
 Гргур Вукосалић – IX, 32
 Гргур Галешкић – III, 133
 Гргур Мркојевић – IV, 26
 Гргур Павловић – IV, 17
 Грубач Јунаковић – VII, 71
 Групко Добричевић – VI, 62
 Дабижив Латиница – IV, 65
 Дабижив Чихорић – II, 50–51
 Дабиша Боројевић – I, 19
 Давид, псаомиста – IX, 32–33

- Дамјан, магистар – X, 84
 Дивац, крстјанин – VI, 76
 Дивош Тихорадић – III, 44
 Димко Бенеших – II, 139
 Дмитар, крстјанин – VI, 62
 Добрашин Тврдавић – VII, 70
 Добре Каличевић – II, 139; VI, 31
 Добрило Рашковић – IX, 33–34
 Добрушко Бенчулић – V, 95
 Доротеја Благајска – VIII, 69
 Драгић Голозловић – III, 133
 Драгић Хрватинић – II, 85
 Драгић, кнез – VI, 74–75
 Драгић, слуга – III, 110
 Драгиша Гојсалић – VIII, 49
 Драгоје/Климент М. Гучетић – II, 80–81
 Драгоје Бенвенутић – II, 61
 Драгош Зориновић – I, 20
 Драгош, син Мироша – X, 85
 Дражеслав, дијак – IV, 18
 Дујам Журатић – IV, 42–43
 Ђурађ Воисалић – IV, 125
 Ђурађ Воисалић млађи – IV, 126
 Ђурађ Драгићевић – IX, 113
 Ђурађ Мишљеновић – IV, 128
 Ђурађ Петововић – IV, 129
 Ђурађ Радивојевић – X, 106
 Ђурађ, жупан – III, 144–145
 Ђурђе Радивојевић – I, 71
 Егидије, нотар – VIII, 49
 Жарко Диничић – IV, 145
 Живан Гучетић – X, 150
 Живе Влучевић/Влчевић/Влчетић – II, 140
 Живе Пуцић – II, 140
 Живко Гундулић – X, 151
 Живко Миловић – VI, 42
 Жигмунд Луксембуршки – I, 95
 Жико Цигулић – X, 153
 Жонко Буних – X, 152
 Жоре Бокшић – IX, 57–58
 Жоре Палмотић – VII, 70
 Жуњ Журковић – I, 115–116, 131
 Жуњ Соркочевић – I, 85
 Жухо Гучетић/Драгојевић – V, 95; VII, 70
 Иван Богишић – VII, 71
 Иван Боровинић – VII, 71
 Иван Вуковић – IV, 107
 Иван Корчулански – IV, 127
 Иван Махлић/Матлић – VI, 141
 Иван Напловић – IV, 43
 Иван Твртковић Требињанин – VI, 140–141
 Иван Шантић – II, 166
 Иван, дијак – IV, 147
 Иван, свитар – V, 60
 Иваниш Благајски – VIII, 69–70
 Иваниш Влатковић – II, 165
 Иваниш Драгишић – IV, 128
 Иваниш Дукојевић – IX, 60
 Иваниш Остојић – IV, 107
 Иваниш Павловић – IX, 57
 Иваниш Пићевић – IV, 157
 Ивахн Прибиловић – I, 21; IV, 14
 Илија Сараковић – II, 138
 Илија, братар – VII, 96
 Иса-бег Исаковић – III, 161–162
 Јакета Гундулић – II, 136, 163
 Јаков Хлапчић Теста – VII, 96–98
 Јелена Остојиница – IV, 16–17
 Јелена, жена Владислава Котроманића – IV, 14

- Јелена, прва жена Сандаља Хранића – II, 107–108, 120
 Јелена, трећа жена Сандаља Хранића – V, 78–79
 Јелисавета, баница – II, 18
 Јован Корођи – VIII, 101–102
 Јован Хуњади – VII, 81–82
 Јуније Држић – III, 56
 Јурај II Шубић – III, 22
 Јурај Алексић – IX, 114
 Јурај Богишић – IV, 156
 Јурај Владимирић – IV, 146–147
 Јурај Волетић – II, 85
 Јурај Радосалић – IX, 112–113
 Јурај Хранић – X, 84
 Јурај, капелан – X, 84
 Јурај, унук Михоја Радановића – IV, 157
 Јури Доброславић – IV, 27
 Јурко Владимирић – IX, 59
 Катарина (?), ћерка Пријезде I – V, 19
 Клечин, жупан – III, 58
 Климе/Климоје Будаћић/Бодаћић – II, 144; VI, 43
 Климе Гучетић – II, 142
 Климе Држић – II, 33; III, 56
 Климоје Растич – X, 150
 Красноје Ивановић – IX, 33
 Кркша, жупан – I, 20
 Лаврц/Ловро/Ловрица Соркочевић – X, 148
 Ладислав, син Стјепана III Бабонића – V, 18
 Лактанцио Буфа – VI, 143
 Латиничићи – IX, 96–97
 Лоне Држић – III, 58
 Лудовик/Алојзије/Аловиз Гучетић – II, 84, 143
 Лудовик Фирентинац – VI, 142–143
 Лука Бунић – II, 140; VI, 31
 Љубиша Богданчић – I, 107–108
 Марија Анжујска – I, 95
 Марин Будаћић/Бодаћић – II, 141
 Марин Бучничкић – II, 137
 Марин Градојевић – VI, 126–127
 Марин Гундулић – II, 143
 Марин Ј. Гундулић – X, 150–151
 Марин Кабужић – II, 138; VI, 42
 Марин М. Бунић – II, 137
 Марин Максић – VII, 33
 Марин Менчетић – I, 47
 Марин С. Бунић – IV, 70
 Марин Цријевић – II, 138
 Марин, барски надбискуп – II, 151
 Маринко, дијак – IV, 157–158
 Мариновић – X, 116
 Маринуш Баравик – II, 144
 Марица Хранић – X, 84
 Марко Јустинијан – II, 32
 Марко, војвода – IV, 128
 Марко, капелан – II, 61
 Мароје Бистетић – II, 145
 Мароје Ж. Гучетић – IV, 147
 Мароје Жуњевић/Ђурђевић – IX, 81
 Мароје Лукаревић – X, 153
 Мароје Н. Гундулић – V, 95
 Мароје Растич – VII, 70–72
 Мароје Симковић – X, 152–153
 Мароје Тамарић – II, 151
 Мароје Чревић – VII, 70
 Мартин Дејанишевић – IV, 129
 Мартол Жамановић – VI, 75–76
 Мартол Журговић – X, 152
 Мартол Стефан Замањић – VI, 126
 Мартоло Бенчулић – X, 152
 Мартоло Цријевић – II, 141

- Мастан Бубанић – III, 57
 Матко Градић – II, 138–139
 Милан Остојић – VII, 71
 Милац, поп – II, 85
 Милета Поповић – VI, 13–14
 Милета Радићевић – VII, 71
 Милорад, слуга – VII, 71
 Милош Вукасић – III, 43
 Милош Дивошевић – IV, 15
 Милош Радославић – III, 55
 Милша Радованић – VI, 43
 Миотош Цурић – IX, 111
 Михаило/Михоч Лукаревић – II, 142–143; VI, 32
 Михаило/Мише Бобаљевић – II, 83
 Михаило/Мишко/Михо Држић – II, 33
 Михаило Бобаљевић – II, 139
 Михаило Дивчић – IX, 113
 Михаило А. Менчетић – II, 138
 Михаило Ј. Менчетић – III, 44–45
 Михаило, жупан – III, 58
 Михо Менчетић – I, 31–33
 Михоје Бунчић – IX, 114
 Михоје Радановић – IV, 156
 Михоје Радосалић – X, 116
 Михоч Растич – I, 116, 131; VII, 70
 Михоч Утвичић – IV, 157
 Михоч Цријевић – X, 151–152
 Мишљен Земљић – IX, 114
 Мишљен, старац – V, 45–46
 Младен I Шубић – III, 21–22
 Мојан, слуга – VII, 70
 Мрако Драгишић – II, 166–167
 Мркоје, кнез – IV, 15
 Никола/Никша Журговић – II, 141
 Никола/Никша Кабужић – IX, 113
 Никола IV Франкопан – VIII, 70
 Никола Барбадико – III, 55
 Никола Благајски – VIII, 70
 Никола Богдановић – III, 66
 Никола Градојевић – VI, 126–127; VIII, 112–113
 Никола Гучетић – IV, 85; VI, 30–31
 Никола Ђурђевић Радивојевић – IV, 126
 Никола Матковић – X, 169
 Никола Менчетић – II, 140
 Никола Трогиранин – VIII, 87–91
 Никола Чучетић – I, 131
 Никола, дубровачки властелин – III, 120–121
 Никола, магистар – III, 57
 Никола, препозит – III, 57
 Никша Бунич – IV, 157
 Никша Буцић – II, 144
 Никша Грубетич – II, 144; VI, 32–33
 Никша Звијездић – VIII, 49
 Никша Пуцић – VI, 32; X, 151
 Новак Гојчинић – IV, 86–87
 Новак Ивахнић – IV, 15
 Новак Маћедол – II, 81–83
 Оберко Пануровић – I, 48
 Обрад Слаћевић – X, 116
 Обрад Хлапомирић – IV, 106
 Озрен Копијевић – V, 35–36
 Остоја Боровинић – IV, 144–145
 Остоја Драгишић – VI, 116
 Остоја Паштровић – VI, 99
 Остоја Пићевић – IX, 33
 Остоја Прибојевић – I, 20
 Остоја Тепчић – III, 132
 Остоја, дијак – IX, 61
 Охат/Орсе Жамановић – II, 145
 Павао Латичић – IV, 146
 Павко Гундулић – I, 85
 Павко Комлиновић – IV, 128

- Павко Стипашиновић – IX, 95–96
 Павкун Земљић – IV, 145–146
 Павле I Шубић – III, 21
 Павле II Шубић – III, 22
 Павле Вукославић – IV, 26
 Павле Гижлић – I, 27–31
 Павле Ђурђевић Радивојевић – IV, 126
 Павле Клешаћ – I, 117; II, 165; V, 45
 Павле Раденовић – I, 105; III, 83–84
 Павле Растић – VII, 56–57
 Павле Чубретић – II, 165
 Паладин Лукаревић – II, 164
 Палко Журговић – II, 151
 Паоко Гундулић – II, 143; VI, 31–32
 Паоко Соркочевић – X, 153
 Паокун Земљић – IX, 112
 Паскоје Менчетић – I, 47–48
 Паскоје Растић – IV, 70
 Перегрин, епископ босански – III, 56–57
 Перо Лукаревић – VI, 76
 Петар/Перо/Пиро Соркочевић – X, 152
 Петар Балша Косача – VI, 139–140
 Петар Брсачић – IV, 128
 Петар Воисалић – IV, 125–126
 Петар Гижлић – I, 27–31
 Петар Павловић – III, 144
 Петар Р. Павловић – II, 164
 Петар Таловац – VII, 95–96
 Петар, читач црквени – III, 57
 Познањ Пурић – I, 20
 Поручен Прибиславић – IV, 27
 Прибац Мрђеновић – V, 78
 Прибисав, дијак – VI, 116
 Прибислав Похвалић – IV, 107–108; V, 95
 Пријезда I, бан – V, 16–17
 Пријезда II, син Пријезде I – V, 18
 Пурђа Хрватинић – IV, 17
 Радец/Радек, кнез – X, 85
 Радивој Бранковић – IX, 113
 Радивој Стјепковић – IV, 106
 Радин Јабланић – I, 105–106
 Радин, дијак – II, 19
 Радич Копијевић – IX, 111
 Радич Прибинић – IX, 113
 Радич Санковић – I, 83
 Радич Стјепковић – IV, 106
 Радич Чипчић – IV, 146; IX, 112
 Радич, кнез – VII, 57
 Радован Ђурђевић – VII, 31
 Радовац, крстјанин – III, 151
 Радое Драгосалић – I, 132
 Радоје Владимирић – II, 167
 Радоје Дивчић – IX, 116
 Радоје Драгосалић – IV, 86
 Радоје Живиничић – IX, 112
 Радоје Љубишић – IX, 61
 Радоје Тезаловић – IX, 115
 Радоје Цапић – IV, 146
 Радоје Чуклић – IV, 129
 Радоња Куделиновић – III, 65; VIII, 13
 Радоња Припчић – VI, 62
 Радоња, син Браила Тезаловића – IV, 156
 Радосав Брадијевић – IX, 111
 Радосав Владимирић – IX, 60
 Радосав Главић – III, 150–151
 Радосав Драгишић – VI, 116
 Радосав Милосалић – I, 108–109
 Радосав Обрадовић/Вукомирић – IV, 145; IX, 59, 111–112
 Радосав Павловић – III, 144, 151
 Радосав Прибоевић – IV, 86
 Радосав Стјепковић – IV, 106

- Радосав, дијак – VI, 100
 Радосав, жупан – X, 96–97
 Радосав, старац – IX, 114
 Радосава, жена Санка Милтеновића – I, 84
 Радослав Бакулић – X, 107
 Радослав Богданић – III, 66–67
 Радослав Хлаповић – III, 43
 Радослав Шемовић – II, 83–84
 Радослав, син Браила Тезаловића – IV, 156
 Радослав, син Радца/Радека – X, 84
 Радослав, тепчија – I, 19
 Радослава/Ана, ћерка Радована Ђурђевића – VII, 33
 Радота Прибисалић – X, 107
 Рајко Милатковић – III, 66
 Ратко Мишановић – VI, 20–21
 Ратко Припковић – VII, 71
 Ратко Сумања – I, 27
 Ратко, поп – I, 70–71
 Рауп Драговић – II, 125
 Рафаил Гучетић – I, 105
 Рахац Богишић – VIII, 37–38
 Рашко, дијак – I, 85–86
 Рестоје Милохна – VII, 94–95
 Ружијер Дивчић – IV, 146, 158
 Руско Христифоровић – II, 84; III, 131; VI, 33
 Сандаљ Хранић Косача – II, 107, 120, 151; III, 84, 120
 Санко Гаочић – IV, 145
 Санко Милтеновић – I, 83–84; II, 43
 Симе/Симко Гучетић – II, 142; VI, 32
 Симе, син Стефана златара – I, 26–27
 Симко Бунјић – II, 140–141
 Славко Радосалић – VI, 43
 Сладић Масновић – IV, 44
 Сладоје Вуковић – VIII, 48–49
 Сладоје Дивошевић – IV, 16
 Станула, ћерка Братута Градојевића – VI, 127
 Степан/Стипан Добриновић/Добреновић – I, 117, 132–133; II, 125
 Степан Алексић – IV, 158
 Степоје Хрватинић – III, 57
 Степоје Челничкић – IV, 26–27
 Степша Друшчић – III, 57
 Стефан/Степко Лукарчевић – II, 137; VI, 43
 Стефан Вукчић Косача – V, 86
 Стефан Дабиша – I, 95–96; II, 80; IV, 44
 Стефан Доброшевић – IX, 114–115
 Стефан Драгишић – VI, 116
 Стефан Друшчић – III, 44
 Стипан Остојић – III, 131–132
 Стипан Тепчић – III, 132
 Стипан Хлапчић – I, 117
 Стјепан I, син Пријезде I – V, 17–18
 Стјепан III Бабонић – V, 18–19
 Стјепан Милорадовић – III, 145
 Стјепко Дукојевић – IX, 60
 Стјепко Мазарак – X, 107
 Тврден/Тврдан Богдановић – III, 65–66
 Тврдисав Боровинић – IV, 145
 Тврдиша, човјек Љубише Богданчића – X, 116
 Твртко Ивахнић – III, 44
 Твртко Ковачевић – II, 164
 Твртко Милатовић – IV, 129
 Твртко Михаиловић – IX, 60
 Твртко Секуловић – VIII, 70
 Твртко Чекановић – IV, 27
 Твртко, син Владислава Чрнчића – III, 132

- Техчин, син Витана Тихорадића – IV, 27
Тимерлан – III, 93
Толиша, жупан – V, 59–60
Тома Бернабај – III, 56
Тома Лужац – IV, 45
Томаш Бућанин – III, 133–134; VI, 30
Томаш Латичић – IX, 115
Томаш Цаплић – IV, 129
Томаш, братар – VII, 96
Томко Бунџић – X, 149–150
Трипе Бућа – I, 48–49; II, 61, 68–69
Тудро Баожелић – IV, 107

Франко Васиљевић/Басиљевић – II, 144
Франко Вицијановић – III, 110
Франко Радановић – VIII, 113–114
Франческо II Гатилузи – III, 110
Франческо Жуњевић – X, 169
Франческо Фоскари – VII, 94
Франческо, из Фиренце – III, 57

Хијероним Сфондрати – VI, 142
Хлап, челник – I, 21
Хлапац Ружић – IV, 127
Хранић, син Јурја Хранића – X, 84
Хрватин Вучковић – I, 20
Хрватин Стефанић – III, 43–44
Хрватин Стјепанић – III, 23
Хрватин, дијак – II, 125
Хрвоје Вигњевић – VI, 30
Хрвоје Вукчић Хрватинић – I, 94–95
Хрњак Костадинић – IX, 33

Цилио, син Гуљелма Албанија – IV, 43–44

Чепрња/Чеперна – X, 83
Чепрња Градисалић – I, 96
Чубријан Жанинић – I, 71

Штитко Хлаповић – III, 44

ТОПОГРАФСКИ ПОДАЦИ

- Бањава/Банова – V, 21
Бањица – I, 22
Баст – IV, 133
Бијела – VI, 78
Билећа – IX, 70
Бистрица – V, 23
Бишће – III, 79–80
Бобовац – I, 52; II, 34
Бобовишта – X, 118
Борач – IV, 147–148
Босанска дијецеза – III, 60
Босна – I, 96; III, 23
Брадина, на Ивану – II, 97
Бргат – X, 117–118
Брезна – III, 60
Бродар – IV, 148
Бруса – III, 96
Булчаска – V, 20

Виница – IV, 133
Високи – V, 47
Висуће – V, 47
Витаљина – IX, 62, 116
власи Мириловићи – VII, 31–33
војводина земља – III, 152
Врандук – VIII, 92
Вратар – IV, 130
Врбања – I, 22
Врм – IX, 70
Врх До (Врдол) – IV, 131
Вучја – V, 22–23

Гламоч – V, 47
Горица – V, 21
Горска жупа – IV, 131
Граброва – V, 23–24
Градец – I, 33–34

Дабар – IV, 159
Далмација – IV, 46
Данче – VI, 127
Двориште – I, 34–35
Добор – VIII, 102–103
Доња Гора – IV, 108
Доњи краји – I, 96
Драгљан – IV, 131
Драчевица – III, 78–79
Дријева – I, 33; V, 96
Дрина – VIII, 103
Дулго – I, 134
Думно – I, 121; V, 47

Ђаково – III, 61
Ерехева – V, 22
Жепина – V, 21
Живогошта – IV, 132

Заблатак – IX, 34
Заборани – I, 86
Заходи – IV, 132
Захојани – IV, 132
Земуник – IV, 133; V, 19–20

Имотица – IV, 87
Јајце – I, 158, 170; II, 168
Јањићи – V, 47
Јасеница – X, 109

Калник – VI, 143–144
Клука/Чука/ Кука – V, 21–22
Кључ – X, 87–88
Козица – IV, 131
Кола – V, 20
Конавли – I, 109–110; III, 151–152;
IX, 115–116
Котишина – IV, 132

- Котор – IV, 54
Краљевство Угарске, Далмације,
Хрватске итд. – I, 96
Крбавска – V, 22
Крмина – V, 21
Крушевац – IV, 131
Кукањ – V, 96
Курило – 134

Леденице – III, 85
Ливно – VII, 100
Лисац – IV, 87
Лисковац – V, 21
Лишница – II, 127
Лоиште – III, 46

Љубомир – VIII, 29
Љупчина – V, 23
Љута – I, 110; III, 85

Макар – IV, 132–133
Међуречје – V, 88
Мили – I, 22
Млеци – II, 88
Млини – VIII, 39
Мочиоца – V, 22

наша земља – III, 152
Неретва, трг – II, 34; III, 60
Нови – IV, 130
Нови (Херцег Нови) – II, 108–109

Обод – IV, 148; IX, 116
острва околo Стонског Рата – III, 45
Остружница – I, 33; III, 60

Плива – IV, 133–134
Подолука – V, 21
Подшујица – V, 21
Пониква – V, 22
Понор – II, 88
Попово – III, 95

Поткрешево – IV, 134
Превлака – III, 45
Приморје – I, 74, 109; III, 145
Пруд – X, 109
Пуста Сребреница – II, 88

Рашка, Босна и Приморје итд. – IV, 46
Рибичи – II, 23
Рујишће – V, 20

Самобор – V, 88
Сана – – IV, 133
Светије/Свети – X, 107–108
Севастија – III, 95–96
Сењ – VIII, 91
Скотешница – V, 20
Скрадин – III, 24
Сливно – III, 145
Соко – VII, 57; IX, 116
Сплит – III, 23
Спуж – I, 73
Сребреник – III, 46
Сребреница – II, 87–88
Сријема – VI, 144
Стари Град (Будва) – II, 121, 152
Стон – I, 51, 120
Стон Кутловића – III, 145–146
Стонски Рат – III, 45
Стражица – V, 22
Струге – X, 108
Сутиска – V, 21
Сутјеска – VI, 100
Суторина – II, 109
Сучани – I, 96

Тврдоши – VIII, 115
Трновица – IV, 87
Трогир – III, 24
Трстивница – IV, 87
Тучепи – IV, 132

Укрина – VIII, 103	Црква Света Марија, Цетина – VII,
Усора – II, 127	99–100
Фојница – VIII, 91–92	Црква Света Марија/Манастир
Хмељнина – V, 23	Тврдош – VIII, 114–115
Хоча – IV, 158–159	Црква Свети Илар, Млини – VIII, 39
Храсно – 146	Црква Свети Никола, Дубровник – VI,
Храштани – IV, 131	127–128
Хумљани – IV, 46	Црква Свети Шимун, Дубровник – VI,
	128
Цавтат – IX, 116	Шибеник – III, 24
Цецена – II, 88–89	
Црква Света Марија Велика,	
Дубровник – VI, 127	

ДИПЛОМАТИЧКА
ГРАЂА

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.11)"1325"
DOI 10.7251/GPB1710069I

Невен Исаиловић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА КНЕЗА ВУКОСЛАВА ХРВАТИНИЋА КОЈОМ ДАЈЕ СЛОБОДУ СИНУ ЈУРЈА ХРАНИЋЕВОГ И МАРИЦЕ

Кључ, 25. мај 1325.

Сажетак: Кнез Вукослав Хрватинић, на молбу тројице својих слугу, ослобађа сина Јурја Хранићевог и слушкиње Марице од обавезе да му служи, а у присуству већег броја угледника и пристава. Документ је издат у граду Кључу, који се овом приликом први пут помиње, и то у време несрећених прилика на граници Босне и Угарске. Сачуван је у архиву кнезова Благајских (Бабонића), чије је врховништво кнез Вукослав напустио око 1326. године. Садржи солидно очуван печат кнеза Вукослава, други примерак првог сачуваног печата Хрватинића.

Кључне речи: Вукослав Хрватинић, Јурај Хранић, Марица Хранић, Кључ, Жупа Бањица, 1325. година, XIV век, повеља, дипломатика, латински језик.

Познато је да је Хрватин Стјепанић, кнез Доњих Краја, на прелазу из XIII у XIV век ступио у политичке, а вероватно и породичне везе са Шубићима Брибирским који су, предвођени баном Павлом I, тих година успели да овладају Босанским банатом или барем његовим већим делом. Низом уговора 1299–1305. Хрватин и његови синови регулисали су своје односе са Брибирцима, признајући њихов примат.¹ Хрватин је умро пре 1315. године, а иза њега су остала три сина – Вукослав, Павле и Вукац Хрватинић. Вероватно најстарији Вукослав први пут је самостално деловао 1315, када је у Саници, недалеко од Кључа, издао повељу која по својим формалним обележјима личи на исправу из 1325, која се овде

* Ел. пошта: neven.isailovic@gmail.com.

¹ Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku bosanske banovine sa naročitim obzirom na povelje kormendskog arhiva*, GZM 18 (1906) 419–421, 434–436; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik VII*, Zagreb 1909, 342–343; isti, *Codex diplomaticus VIII*, Zagreb 1910, 3–4, 80, 96–97; Н. Исаиловић, *Повеља бана Павла Шубића и његових синова кнезу Хрватину Стјепанићу*, ГПБ 3 (2010) 11–27.

објављује.² Том приликом је *nos comes Vkoßslaus filius quidam (!) comitis Heruuatini*, као локални администратор, и то у најмању руку као кнез Жупе Бањице, руководио измирењем Вука, сина Обрада, и његовог „племена“ из Санице. Том приликом се помињу и три сведока и два пристава, а прописана је световна санкција за оне који буду узнемиравали наведеног Вука Обрадовића или противречили договореном измирењу – починилац би морао платити 50 марака господину (тј. Вукославу) и још 50 поменутом Вуку.³

Десет година касније, повељом коју овде приређујемо, кнез Вукослав је дао слободу од служиначког положаја Хранићу, сину Јурја, који га је верно служио, и своје слушкиње Марице. Иако се тако нешто не помиње директно, поједини историчари су, чини се, исправно тумачили да се радило о ванбрачном детету, чији је отац био слободни поданик Хрватинића, а мајка део послуге кнеза Вукослава, због чега је дете морало добити ослобођење *ab omni servitute*.⁴ Кнез је изашао у сусрет

² Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár (= MNL–OL, DL) 66496, 66502; L. Thallóczy, S. Barabás, *Codex Diplomaticus Comitum de Blagay 1200–1578*, Budapest 1897, 79, 96–97; Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku*, 421, 436; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik VIII*, Zagreb 1910, 417–418; isti, *Diplomatički zbornik IX*, Zagreb 1911, 238; L. Thallóczy, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, Munchen–Leipzig 1914, 47–48, 327–328. Талоци је тачно објавио да се ради о повељи из 1315. у Дипломатару Благајских, а онда је у свом чланку у Гласнику земаљског музеја у Сарајеву и његовом преводу у збирци радова *Studien* погрешно наводио да се ради о 1305. години.

³ Исто. Видети и: F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba. (1350.–1416.)*, Zagreb 1902, 9–10, 243–244; N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna. Politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe (1377. g.)*, Zagreb 1989, 204–205; M. Ančić, *Na rubu Zapada. Tri stoljeća srednjovjekovne Bosne*, Zagreb 2001, 39–40.

Марка или гривна (*marca, marcha*) представљала је и тежинску меру и новчану обрачунску јединицу. Реч је германског порекла и има значење ознаке, белешке. Као тежинска мера, марка је осциловала у зависности од региона, али је славонска марка, о којој је овде вероватно била реч, износила око 237 грама. У обрачунском смислу, постојала су два типа марке. У односу на угарски новац, једна марка је била једнака износу од три угарска флорина (дуката). Са друге стране, иста јединица се помиње и у судским поступцима. У њима је једна марка злата вредела 72 дуката, док су марке сребра осциловале у вредности од једног до четири златна дуката, у зависности од квалитета, што у овом документу није наведено. Видети: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb 1908–1922, 360, 590, 602, 630; Z. Herkov, *Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske II*, Zagreb 1956, 109–121

⁴ F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje*, 10, 242, 244; N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna*, 229–230; M. Ančić, *Putanja klatna. Ugarsko-hrvatsko kraljevstvo i Bosna u XIV stoljeću*, Zadar–Mostar 1997, 113–114; *HBL* 5, Zagreb 2002, 728 (P. Čošković).

молбама дететовог оца Јурја, због његове верне службе, и још двојице личности од којих је једна (Будец или Будек) вероватно била Јурјев брат, а друга (Чепрња) још један службеник Хрватинића, вероватно истог друштвеног статуса.⁵ Ради додатне гаранције, бележењу правног чина присуствовала су и седморица сведока и двојица пристава.

У историографији су постојала различита тумачења држања Хрватинића и положаја земље Доњи Краји у раздобљу 1299–1326. Док су представници тзв. београдске медијевистичке школе (Сима Ћирковић, Милош Благојевић, Јелена Мргић) сматрали да су Шубићи и, делимично, Бабонићи у том периоду имали врховну власт над Босном или њеним деловима, а посебно Доњим Крајима, која је окончана око 1326. када је Стјепан II поново постао сизерен Хрватинића, задржавајући притом своје добре односе са угарским двором⁶, дотле су ставови двоје хрватских историчара били критички оријентисани према овом виђењу, а у још већој мери међусобно супротстављени. У својој нередигованој и постхумно објављеној књизи о средњовековној Босни до 1377. године, Нада Клаић је настојала да истакне како је Босна готово увек, па тако и у време моћи Шубића, била самостална земља, чије су везе са Угарском биле врло лабаве или никакве.⁷ Са друге стране, део хрватске историографије о босанском средњем веку, чији је представник Младен Анчић, заступа становиште да је Босна све време, на један или други начин, а посебно у време Брибираца, била део „archiregnum“-а – композитног Краљевства Св. Стефана (Иштвана), те да је њено племство наступало у складу са својим интересима и могућностима унутар тога оквира.⁸ Сарајевска историографија се тек у новије време детаљније бавила овим раздобљем,

⁵ Вероватно ниже жупско племство или припадници сталежа који се, нпр. у Славонији, називао *iobagiones castri* (градокмети). Више о појму у: М. Rady, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*, Houndmills 2000, 79–85; Е. В. Halász, S. Miljan, *Diplomatarium comitum terrestrium Crisiensium (1274–1439)*, Budapest–Zagreb 2014, 69–101.

⁶ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 78–80, 84–88, 359; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 41–51. За питање северне границе Босне видети: М. Благојевић, *Северна граница босанске државе у XIV веку*, Босна и Херцеговина од средњег века до новијег времена, Београд 1995, 59–76.

⁷ N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna*, 182–235. Овај део књиге Н. Клаић заснива се у потпуности на једној њеној раније објављеној расправи, у којој сама истиче да се историјом Босне до тада није бавила: N. Klaić, *Iz problematike srednjovjekovne povijesti Bosne*, Prilozi II u Sarajevu 14–15 (1978) 17–79.

⁸ М. Ančić, *Putanja klatna*, 80–138, нарочито 109–135; isti, *Od zemlje do kraljevstva. Mjesto Bosne u strukturi archiregnuma*, Hercegovina 26 (1) (2015) 9–88.

углавном следећи закључке београдске школе, уз отвореност за поједине идеје Н. Клаић.

Пређашњи осврт је важан ради схватања контекста у коме је настала повеља која се овде издаје, односно утврђивања правног статуса и ранга ауктора у тренутку издавања исправе. Наиме, није сасвим јасно у ком својству је Вукослав Хрватинић деловао у повељи из 1325. године. Извесно је да се, ни према формално-дипломатичким особеностима, ни према општем правном контексту, пресуда из 1315. и даровно-веровна повеља о ослобађању из 1325. суштински не разликују. Вукослављев положај делује непромењен, а он користи и исти печат. Са друге стране, док су Доњи Краји 1315. без сумње били под утицајем, ако не и непосредном влашћу хрватских Шубића Брибирских и славонских Бабонића, дотле је политичка ситуација 1325. била нешто мање јасна. У том тренутку, прошло је већ три године од пораза бана Младена II Брибирског од стране коалиције коју је сазвао угарски краљ Карло Роберт и у којој су, између осталих, учествовали и нови бан *totius Sclavoniae, Croatiae et Dalmatiae* Иван Бабонић и Стјепан II, бан Босне. Хрватинићи су, без сумње, пратили развој догађаја и задржали су се на свом матичном, баштинском терену, подржавајући победничку страну. Међутим, хронологија се не може прецизно утврдити.⁹

Највероватније се радило о следећем развоју догађаја, о чему су расправљали и историчари свих школа. У изворима нема потврде да је било који син кнеза Хрватина задржао титулу кнеза Доњих Краја Босне, а сасвим је могуће да су његови синови међусобно изделили баштинске поседе. Иако је Нада Клаић сматрала да то није случај, они су, готово сигурно, до 1322. прихватили примат Шубића Брибирских на југу, односно Бабонића на северу и уклопили своје поседе у угарски административни систем. Сасвим је могуће да је у том систему, Вукослав Хрватинић, као Хрватинов најстарији син и главни наследник, био кнез Жупе Бањице и њеног централног утврђења Кључа (очеву титулу земаљског кнеза Доњих Краја Босне, чини се, није наследио), те својеврстан, иако незваничан, *comes terrestris* у угарској перспективи.¹⁰ За суседне области као што су жупе Земуник и Врбања, које су изворно припадале Босни, те Жупу (Жупанија, Жупанат) Сану, која је била

⁹ V. Klaić, *Povijest Hrvata* II/1, Zagreb 1900, 39–51; *HBL* 1, Zagreb 1983, 309 (S. Antoljak); *HBL* 5, 725–726, 728 (P. Čošković).

¹⁰ С. Пирковић, *Историја Босне*, 78–80, 85–88; М. Анчић, *Путанја клатна*, 89–96; Ј. Мрغيћ-Радојчић, *Доњи Краји*, 45–48, 231–242, 244–248. Уп. N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna*, 201–206, 213–214, 221–232. О титули *comes terrestris* видети нап. бр. 5.

саставни део Краљевине Славоније, већ се истицало да су потпадале под власт или утицај Бабонића.¹¹ Исто је могао бити случај и са Жупом Бањицом, ако не до 1322. онда након тога. Не би било необично да се, на тај начин, један локални истакнути велможа са својом локалном заједницом и поседима интегрише у сферу утицаја угарских магната.

Световна санкција предвиђена повељом из 1315. године јасно указује на присуство угарског управног система.¹² Санкција из 1325. године је, пак, духовна, али је правни чин знатно другачији, те поређења нису умесна. Избор сведока и формулације такође указују на угарски дипломатички модел. Чињеница да су Вукослављеве повеље остале у Архиву кнезова Благајских, огранка Бабонића, указује на то

¹¹ О устројству Краљевине Славоније видети: S. Miljan, *Plemićko društvo Zagrebačke županije za vladavine Žigmunda Luksemburškoga (1387.–1437.)*, Zagreb 2015, 5–7 (doktorska disertacija u rukopisu). Лајош Талоци у свом делу о Јајачкој бановини, спаја подручје Жупе Бањице и Жупе Сане у једну целину – *Szana vármegye*, што је вероватно последица (анахроног) посматрања ствари из угарске визуре. Бабонићи су свакако имали непосредан утицај, па и контролу над Санском жупом тј. жупанијом почетком XIV века, али је она, чини се, и у време њихове доминације, представљала подручје јасно одвојено од оног које је, уз њихов благослов, држао кнез Вукослав Хрватинић. И 1313. и 1328. положај санског жупана држе особе које са Хрватинићима немају никакве везе. Такође треба поменути да се у хрватској историографији од времена Вјекослава Клаића, из непознатих разлога, изједначавала католичка парохија Мрин са Жупом Бањицом као административном јединицом. Та теза је углавном напуштена тек последњих година. Видети: F. Rački, *Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, Starine JAZU 4 (1872) 212; V. Klaić, *Poviest Bosne do propasti Kraljevstva*, Zagreb 1882, 21; L. Thallóczy, S. Barabás, *CD Blagay*, 72–74, 76–79, 96–99; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik VIII*, 335–337; L. Thallóczy, S. Horváth, *Alsó-szlavóniai okmánytár (Dubicza, Orbász és Szana vármegyék) 1244–1710*, Budapest 1912, 24–25, 32–33; L. Thallóczy, S. Horváth, *Jajca (bánság, vár és város) története*, Budapest 1915, CCLXXXII–CCLXXXIV; Lj. Thallóczy, *Povijest (banovine, grada i varoši) Jajca 1450.–1527.*, Zagreb 1916, 242–244; J. Buturac, *Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, Starine JAZU 59 (1984) 71; Gy. Kristó, *Anjou–kori Oklevéltár II 1306–1310*, Budapest–Szeged 1992, 184; Gy. Kristó, *Anjou–kori Oklevéltár III 1311–1314*, Budapest–Szeged 1994, 238–239, 332–334; L. Blazovich, L. Géczi, *Anjou–kori Oklevéltár VII 1323*, Budapest–Szeged 1991, 270; T. Almási, *Anjou–kori Oklevéltár XII 1328*, Budapest–Szeged 2001, 74–75; Gy. Kristó, *Anjou–kori Oklevéltár XVII 1333*, Budapest–Szeged 2002, 177; M. Ančič, *Putanja klatna*, 90, 113–121; J. Мргић-Радочић, *Доњи Крају*, 45–48, 163–166, 231–242, 244–248 и даље према регистру.

¹² MNL–OL, DL 66496; L. Thallóczy, S. Barabás, *CD Blagay*, 79; Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku*, 436; L. Thallóczy, *Studien*, 327–328. За пример из времена управе бана Вука Вукчића у Далмацији и Хрватској видети: T. Smičiklas i dr., *Diplomatički zbornik XVII*, Zagreb 1981, 397–398.

да је сам Вукослав или представници локалног племства који су били дестинатари његових исправа, били повезани са Бабонићима. Стога је вероватно да је, ако не и пре 1322. године, Вукослав Бањицом управљао уз благослов поменутих хрватских магната.

По свему судећи, у тренутку даровања слободе Хранићу, сину Јурја и Марице, кнез Вукослав Хрватинић деловао је, са свим овлашћењима, као жупски кнез по свом наследном, баштинском праву, а под врховништвом Бабонића. У истом периоду, постепено су се кварили односи краља Карла Роберта и Бабонића, што је резултовало прво сменом бана Ивана (1323), а затим и побуном његових нећака (1326/1327), коју је брзо угушио славонски бан Микац Михаљевић.¹³ Поменута побуна вероватно је била тренутак када је Вукослав „оставио хрватског господина и Бапшиће“¹⁴ – што се није десило истовремено, већ у распону од пет година – и прешао на страну Стјепана II Котроманића, чиме су његови баштински поседи поново постали део Босне.¹⁵ Како је босански бан тада био у добрим односима са угарским краљем чији је био верни вазал, ова промена се суштински није ни осетила, нити се сматрала променом државних граница.¹⁶ Сматрамо да је исправна процена новије историографије да су даровно-веровне повеље бана Стјепана издате Вукославу Хрватинићу настале око 1326. године. Како се у њима Вукослав назива сином Хрватина Кључког, може се са великом вероватноћом рећи да су Кључ и Бањица били примарни баштински поседи рода Хрватинића.¹⁷ Извесно је да је Вукослав од бана добио потврду власти над жупама Бањицом и Врбањом, а не кнештво Доњих Краја. Такође је јасно да се тај договор није односио на његову браћу, која су се независно од њега договорили са Стјепаном II. Неверство Вукослављевих жупа, које су стале на страну Хрвата, могло се односити не само на држање властеле, већ и самог Хрватинића, али је његовом променом стране то неверство превазиђено и поништено.

¹³ HBL 1, 309 (S. Antoljak); H. Kekez, *Pod znamenjem propetog lava : povijest knezova Babonića do kraja 14. stoljeća*, Zagreb 2016, 91–92, 100, 109–110, 144–151.

¹⁴ Термин „хрватски господин“ вероватно се односи на Младена II Шубића.

¹⁵ J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 42–43, 46–48, 226.

¹⁶ С. Ћирковић, *Историја Босне*, 86–89; М. Анчић, *Путанја клатна*, 112–135.

¹⁷ J. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 42–43, 46–48, 226, 231; J. Мргић, *Повеља бана Стјепана II Котроманића којом даје кнезу Вукославу Хрватинићу жупе Бањицу и Врбању*, ГПБ 1 (2008) 11–22; иста, *Повеља бана Стјепана II Котроманића којом кнезу Вукославу Хрватинићу даје своју „вјеру господску“*, ССА 7 (2008) 51–58. Хрватинићи су имали блиске везе и са Жупом Лушци, али је она прешла у банске руке у време учвршћивања власти бана Стјепана II.

Током своје даље каријере, кнез Вукослав је наступао као босански великаш са поседима у жупама Бањици и Врбањи. Умро је вероватно између 1341. и 1343. године, а његови потомци су се изневерили босанском бану Твртку током прве деценије његове владавине, прелазећи у службу угарског краља Лајоша.¹⁸

Опис повеље

Документ, који представља оригинал, данас се чува у Мађарском националном архиву у Будимпешти (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára), у тзв. Предмохачкој збирци (Mohács Előtti Gyűjtemény) под сигнатуром Diplomatikai Levéltár (DL) 66502.¹⁹ Првобитно је припадала породичном Архиву кнезова Благајских (Gr. Blagay család levéltára), који се неко време налазио у Мађарском народном музеју, пре него што је пренет у тадашњи Мађарски државни архив у коме се водио у секцији Q, као фонд бр. 45. Стара сигнатура повеље која се овде анализира била је Q 45/120. Приложено издање приређено је на основу дигиталних фотографија начињених у Мађарском националном архиву.

Повеља је исписана на комаду пергаментa који, према оријентацији текста, има облик положеног правоугаоника (*landscape*).²⁰ Димензије су 158 мм по дужини (од чега на плику отпада 23 мм), односно 254 мм по ширини. Текст је исписан на глаткој страни пергаментa која је беле боје, док спољашња, груба страна, има нешто тамније нијансе. Пергамент је био пресавијен два пута по дужини и два пута по ширини (од чега је један преклоп представљао плику), чиме је подељен на девет неједнаких поља (шест са превијеном пликом). Текст, на латинском језику, исписан је у 12 редова, мастилом тамносмеђе боје. Маргине износе 23 мм (лева), 17 мм (десна), 17 мм (горња) и 60 мм (доња, са развијеном пликом). Коришћено писмо било је карактеристично за Угарску крајем XIII и почетком XIV века и представља канцеларијску готицу која има елементе позне каролине.²¹ Документ се, у тексту, назива једноставно *presentes*

¹⁸ Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku*, 424–428, 438–440; M. Ančić, *Putanja klatna*, 113, 133–134; *HBL* 5, 726–730 (P. Čošković); J. Мрѓић-Радојчић, *Доњи Крају*, 50, 63–68.

¹⁹ *Collectio diplomatica Hungarica*, Budapest 2008. (DVD-ROM). Погледати и интернет портал: <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>

²⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014, 174, 196–198 (докторска дисертација у рукопису).

²¹ J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb 1972, 98–103, sl. 37.

(ово).²² Пергамент је углавном добро очуван и само је местимично оштећен. На њему се налази десетак рупица, али ниједна од њих није оштетила текст до непрепознатљивости. На полеђини се не налазе записи савремени настанку повеље, већ само отисци четири модерна штамбиља – Архива кнезова Благајских са уписаном сигнатуром (бр. 120) и годином (ап. 1325), затим Мађарског народног музеја – збирке грофовске породице Благајских, средњовековне збирке Државног архива и, најзад, штамбиља којим је отиснута тренутна сигнатура (66502).

Исправа је снабдевена висећим печатом. Врпца је уплетена од конаца тамноцрвене и жуте боје. Жутих конаца је нешто више, а на месту чвора готово да се стиче дојам да су конци првобитно били саткани заједно и да су црвене ивице служиле да оивиче жуту средину, али се то не може поуздано утврдити. Врпца је провучена кроз по два суседна прореza на средини документа (заправо се ради о два прореza кроз савијену плику и сам документ), а затим на полеђини везана у чвор. Испод чвора она улази у печатну грудву на једном месту, на врху грудве, а из ње излази на два крака при дну, на две супротне стране. Печатни типар, кружног облика, пречника 54 мм, припада категорији средњих печата.²³ Отиснут је на грудви облика зделице (полулопте), која је израђена од тамносмеђег воска (боја је тамнија на полеђини) и која има уске и ниске ивице. Отисак је у плитком удубљењу, а израђен је такође у воску природне боје, тек нешто светлијих нијанси.²⁴ Исти такав печат употребљен је и на повељи Вукослава Хрватинића из 1315.²⁵ Иако је реч о првом сачуваном печату Хрватинића, о коме до сада није било речи у историографији, ни сигилографији, на основу доступних снимака тешко је рећи нешто више о мотивима и легенди угравираној на типару.²⁶ Отисак није оштећен, али није довољно рељефан. Спољна кружница је садржавала легенду, очито на латинском језику, али се то више не може поуздано утврдити, нити се било која реч може прочитати. Ни издавачи, ни службеници Мађарског националног архива нису покушавали да растумаче натпис, али је то учинио Милан Шуфлај, после увида у оригинал, у својим прилозима за

²² Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 277, 292–296, 299.

²³ Р. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970, 7, 83–90; G. Čremošnik, *Studije za srednjovjekovnu diplomatiku i sigilografiju Južnih Slavena*, Sarajevo 1976, 64–66, 91–117.

²⁴ G. Čremošnik, *Studije*, 75–81, 106–111.

²⁵ MNL-OL, DL 66496; <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>

²⁶ Р. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati*, 54–55; А. Sulejmanagić, *Grbovi Vukčića Hrvatinica*, *Povijesni prilozi* 48 (2015) 33–70.

дипломатар Благајских. По њему, ради се о печату који је „okrugli, čitavi ali trošni (2r = 50 mm) pečat u običnom vosku. U polju leži štít opkoljen ljljanima (?). Legenda +...VL[C]OSLAVI C[OMITIS]...HERVATIN²⁷“. Дакле, легенда печата би одговарала кнежевој интитулацији и реконструисана би, теоријски, могла гласити: + S[IGILLUM] VL[C]OSLAVI C[OMITIS] FILII C[OMITIS] HERVATINI.²⁷ Кад је реч о ликовним и хералдичким мотивима, ситуација је тек нешто боља на расположивим нам снимцима. Јасно се види да је реч о хералдичком печату који се састоји од косо постављеног штита на коме се налазио грб, кациге која се ослања на штит, те хербалних мотива који су штит и кацигу окруживали. Сада је једино јасно видљиво да хербални мотиви представљају границе са изданцима на врховима које се надовезују и на кацигу. То свакако нису хералдички љиљани. Сама кацига је прилично мала и могла би се побркати са неидентификованом животињском главом, али границе ипак указују да је реч и шлему. Мотив у грбу је немогуће идентификовати – можда се чак ради о композитној представи. Делује као да би се могло назрети крило које су користили Шубићи Брибирски који су од почетка XIV века па до 1322. били сениори Хрватинића, али то остаје само једна од хипотеза.²⁸ Исти печат на повељи Вукослава Хрватинића из 1315. још је слабије очуван. Ту се, пак, може назрети неколико појединачних слова легенде, али без могућности да се било која целовита реч реконструише, те остајемо на Шуфлајевим решењима.²⁹

Ранија издања

L. Thallóczy, S. Barabás, *Codex diplomaticus comitum de Blagay*, Budapest 1897, 96–97, br. 50; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik IX*, Zagreb 1911, 238, br. 193; M. Brković, *Srednjovekovna Bosna i Hum: identitet i kontinuitet*, Mostar 2002, 205 (регест на хрватском); L. Géczi, *Anjoukori Oklevéltár IX 1325*, Budapest–Szeged 1997, 124, br. 207 (регест на мађарском).

²⁷ M. Šufflay, *Iz arkiva ug. narodnog muzeja*, Vjesnik Kralj. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva 8 (1906) 227.

²⁸ J. Belošević, *Pečatnik hrvatskoga bana Pavla I Bribirskog iz Zadra*, Diadora 3 (Zadar 1965) 159–167, T. I–V; P. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati*, 11–13, 92–95; H. Исаиловић, *Повеља бана Павла Шубића*, 12–14. Уп. А. Sulejmanagić, *Grbovi*, 45–63.

²⁹ MNL-OL, DL 66496; <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>. Модерне технологије које би нам могле омогућити боље дешифровање ликовних мотива и легенде ова два примерка истог печата, у овом тренутку нам нису биле доступне.

Повеља је, чини се, на основу оригинала издата само у Дипломатару Благајских кнезова коју су 1897. приредили Лајош Талоци и Шаму Барабаш. Издање у Смичикласовом *Дипломатичком зборнику* у потпуности се ослања на првобитно, уз минималне, хиперкорективне измене (*sepe dicti* се спаја у *sepedicti*, *fide dignis* у *fidedignis* и слично). Слова *c* и *t* се тешко разликују, па смо се у овом издању држали ортографских правила латинског језика. Додатни проблем представља отежано, а местимично и немогуће разликовање великих слова *B* и *R*. Талоци и Барабаш су, стога, поједина имена читали према језичком осећају, а њихова решења у потпуности је преузео Смичиклас. Како нисмо у могућности понудити боље решење, указаћемо на алтернативне могућности читања имена – *Budec* би могао бити *Rudec*, *Radosclao* *Badosclao*, *Radec* *Badec*, а *Budona* *Rudona*. У самом издању задржани су вероватнији облици, за које су се одлучили и ранији приређивачи. Скраћивање групе *ae* у *e* је очигледно у оригиналу и примењивано је на одговарајућим местима.

Текст повеље

Nos comes Wlcosclaus, filius Heruatini³⁰ comitis, significamus universis quibus expedit presentium per tenorem, quod accedentes [2] ad presentiam nostram Ceperna, Georgius et Budec, postulantes a nobis libertatem nati Georgi³¹ (!) supra dicti, filii Chranic, qui [3] idem prefatus Georgius genuit filium cum ancilla nostra nomine Maricha Chranic nuncupatum. Nos itaque considerantes servi[4]tia sepe dicti Georgii una cum fratribus suis Andree³² et Budec, quae³³ exercuit fideliter et efficaciter persone nostre, misimus predic[5]tum natum Georgii et Mariche nomine Chranic liberum et exemptum ab omni servitute fide nostra mediante. Si autem verba [6] aliqua³⁴ contrarietatis prodixerint supra predictum Chranic nati mei, me decedente, scilicet Lato, Wlc, Paulus, ira Dei descen[7]dat super eos et incurrant in sententiam paternalem. Secundum, autem, consuetudinem terre nostre atque fide firmiora stabilitatem [8] producentes ipsum sepe dictum Chranic assecuravimus presentibus viris idoneis atque fide dignis magistro Damiano, Ra[9]dosclao filio Radec, Ceperna, Georgio capellano nostro, Wlcosclaus

³⁰ У ранијим издањима погрешно: Hоruatini.

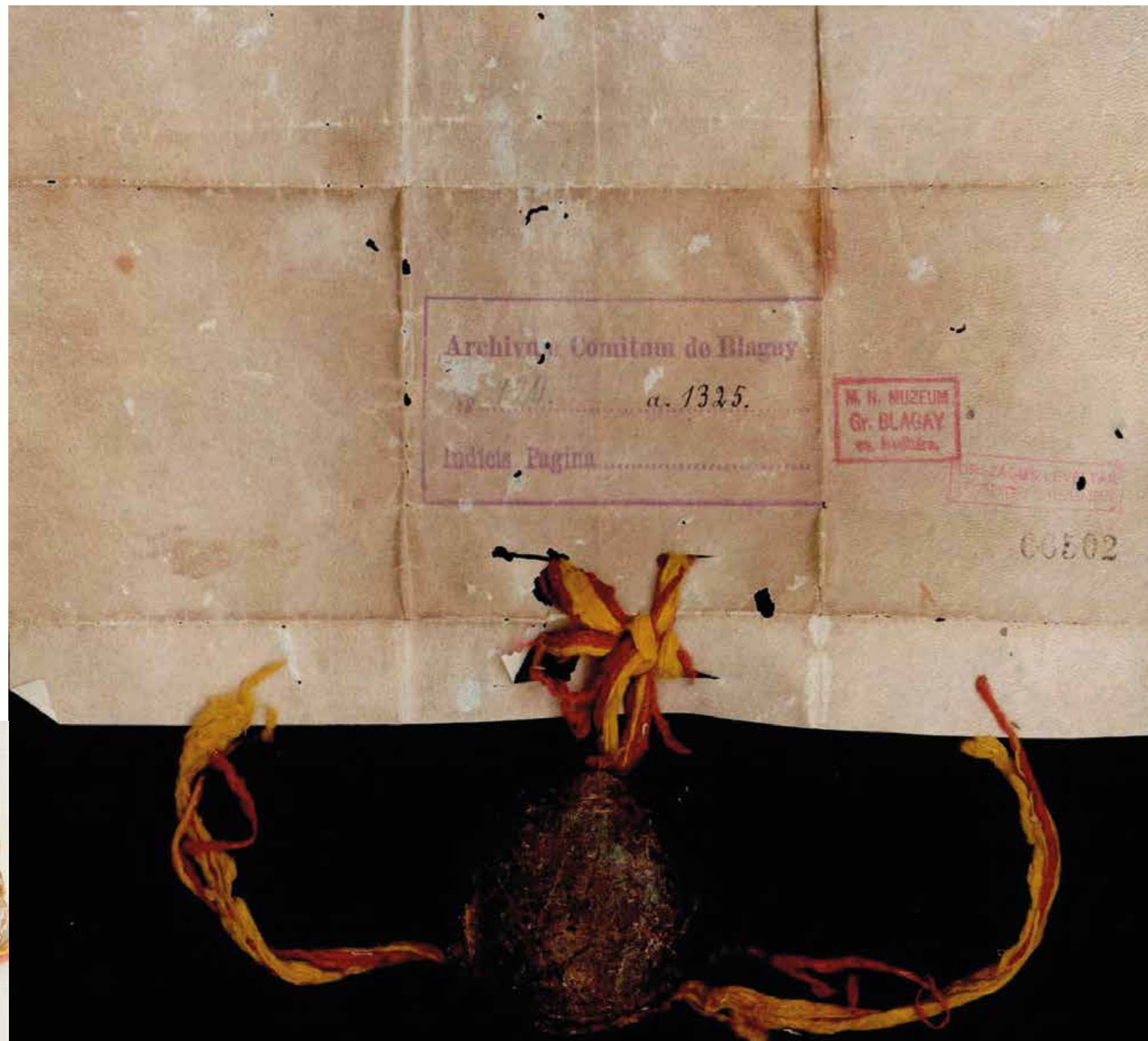
³¹ У ранијим издањима кориговано на: Georgii.

³² У ранијим издањима погрешно: Andrea.

³³ У ранијим издањима погрешно: qua.

³⁴ У ранијим издањима погрешно: aliqua.

Nos comes Vlofclaus filius Hermann comitis. Significam vniuersis quibz expedir pſentia prebere. Ut accedens.
ad pſentia nraſ depſerna. Georgius et Wadec. postulantes Anſ. libertate nati Georgi ſup dicti filij chramic. qui
idem pſentis Georgi pſentis filiu cu Anolla nra noie exaricha. chramic nuncupatu. Nos itaqz cōsiderantes ſu
ad ſepe dicti Georgi cona cu frīb; ſuis Andree et Wadec q pſentis fidelit et efficacit pſone nre. niſim pſentis
cu nati Georgi et exaricha noie chramic liberu et exemptum. Ab omi ſuſtine fide nra mediante. Si aut ubi
Aliq cōſuetudinis pſentis pſentis chramic nati mei me decedentes. ſcilicet Laco Wolc paulus nra dei dſce
dat ſup eos et curreat i ſententia pſentis. Secundu autem conſuetudine nre nre atqz fide firmiora ſtabilitate
pſentis ipſum ſepe dictu chramic aſſecurauim pſentib; vniſ idoneis atqz fide dignis exagistro Damiano. Ma
doſclaus filio Wadec. Ceperna. Georgio capellano nro. Vlofclaus filius Wolmer. Wudona d Geniacione cholunc. Wudif
claus filio Werdmul. Preſtati vero hui' cauſe. Dragoſ filius exarich et Wadec comes nre ſentis rei ceſtamo
nium ſigillu nraſ munimine roboratu dſcenti apponendu Datu caſtro nro cluc i feſto corbani
pape. Anno dñi m ccc lxx v.

filius³⁵ (!) Wlcmcr, Budona de generatione Cholunic, Budis|10|clao³⁶ filio Gerdomil. Pristaldi vero huius cause Dragos, filius Miros³⁷, et Radec comes noster. In cuius rei testimo|11|nium sigillum nostrum munim[i]ne roboratum duximus apponendum. Datum in castro nostro Cluc, in festo Urbani |12| pape, anno domini M° CCC° XX V.

Превод повеље

Ми кнез Вукослав, син кнеза Хрватина, дајемо на знање свима којих се то тиче кроз садржај ове исправе да су, дошавши пред нас, Чепрња, Јурај и Будец затражили од нас слободу за сина горе наведеног Јурја, сина Хранића, будући да је исти наречени Јурај добио сина који се зове Хранић са нашом слушкињом званом Марица. Стога смо ми, размотривши службе реченог Јурја, које је заједно са својом браћом Андријом и Будецом, нашој личности верно и ефикасно вршио, наведеног сина Јурја и Марице именом Хранић нашом вером учинили слободним и изузетим од свакога служења³⁸. Ако, пак, неке речи противљења у вези са реченим Хранићем после моје смрти испоставе моји синови – Влатко, Вук и Павле, нека гнев божји падне на њих и нанесе очинску осуду. У складу, пак, са обичајем наше земље, утврђујући неопозивост чвршћом вером, истог реченога Хранића осигурали смо кроз присуство ваљаних и вере достојних људи – магистра Дамјана, Радослава сина Радца, Чепрње, Јурја нашег капелана, Вукослава сина Вукмира, Будоње из племена Колунића, Будислава сина Грдомила. А пристави ове ствари су Драгош, син Мироша, и Радец, наш кнез. За сведочанство и оснажење ове ствари дадосмо да се причврсти наш утврђени печат. Дато у нашем граду Кључу, на празник папе Урбана, лета Господњег 1325.

³⁵ Талоци и Барабаш су ово име пребацили у одговарајући падежни облик: Wlcosclao filio Wlcmcr, али су у фусноти указали да у оригиналу стоји номинатив, који ми овде задржавамо.

³⁶ Првобитно је био написан номинативни облик Budisclaus. После је избрисан, али се трагови још увек виде.

³⁷ У ранијим издањима погрешно: Mirus.

³⁸ Мисли се на било какав служиначки положај.

Дипломатичке особености

У бази Мађарског државног архива наводи се да се ради о „приватној исправи жупана Вукослава“.³⁹ Иако према намени има донекле приватан карактер, овај документ представља јавно-правни акт који је издао вршилац локалне власти. Ради се о даровно-веровној повељи, која садржи елементе типичне за латинске обрасце који су коришћени за такву врсту докумената. Након интитулације са уобичајеном множинском формом (*Nos comes Wlcosclaus, filius Heruatini comitis*), следи типски спој промулгације и опште инскрипције (*significamus universis quibus expedit presentium per tenorem*).⁴⁰ Експозиција се своди на петицију три личности које су молиле Вукослава Хрватинића да ослободи сина једног од њих (Јурја) и Марице, Вукослављеве слушкиње, служиначког положаја. Хрватинић је, у диспозиционом делу повеље, одлучио да изађе у сусрет наведеној молби, имајући у виду службу које је за њега вршио наведени Јурај, заједно са браћом Андријом и Будецом. Уз то, позвао се на своју веру (*fide nostra mediante*), као духовно извориште донете одлуке.⁴¹ Након тога, у веровном делу исправе, ређају се гарантне формуле. Прва је духовна санкција, односно адмониција усмерена према аукторовом мушком потомству, уколико оно порекне одредбе повеље (*Si autem verba aliquae contrarietatis prodixerint...nati mei, me decedente ...ira Dei descendat super eos et incurrant in sententiam paternalem*).⁴² Другу гарантну формулу представљају сведоци – ваљани и вере достојни људи из окружења самога Вукослава, као и двојица пристава, такође из исте средине.⁴³ Наведена формула сведока овде има и непосредно короборативну улогу, јер се наводи да она представља гаранцију „према обичају наше земље“ (*Secundum... consuetudinem terre nostre*)⁴⁴ и ојачање вере (*fide firmiora*). Повеља се завршава уобичајеном короборацијом уз помен печата, те датумом који садржи комплетне податке о месту и времену издавања документа. За хронолошки део датације употребљен

³⁹ *Collectio diplomatica Hungarica*; <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>

⁴⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 512–517.

⁴¹ С. Ћирковић, „Верна служба“ и „вјера господска“, *Зборник ФФ у Београду* 6–2 (1962) 95–112.

⁴² С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици*. X *Санкција*, Глас СКА 100 (1922) 2–3; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 413–418.

⁴³ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици*. XV *Сведоци*, Глас СКА 110 (1924) 7–18; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 450–469.

⁴⁴ М. Анђић, *Na rubu Zapada*, 148.

је облик типичан за латинске угарске исправе – датовање по верском празнику, у овом случају празнику папе Урбана I (што одговара 25. мају).⁴⁵ Андрија Зирдум наводи да датовање празником везаним за свеца – папу и помен капелана указују на католички карактер исправе, али се ради пре свега о дипломатичком обрасцу.⁴⁶ Исправа, као и она из 1315. године, није, супротно мишљењима неких историчара, превод или прилагођени облик неке словенске исправе. Њени дипломатички обрасци сасвим су у складу са оновременим формуларом сродних докумената ауктора сличног статуса.

Треба се још осврнути на неколико специфичности ове исправе. Пре свега би требало утврдити у ком се својству овде јавља Вукослав Хрватинић, о чему је већ било речи у уводном делу рада. Он се наводи као кнез Вукослав, син кнеза Хрватина. Навођење владарске множине није индикативно, јер се ради о типском елементу јавно-правних латинских исправа овог времена.⁴⁷ Ради се о времену након слома власти Младена II Шубића Брибирског (1322), а, по свему судећи, пре издавања две повеље Стјепана II кнезу Вукославу (око 1326).⁴⁸ Због тога је тешко рећи да ли је он у овом документу тек предводник свога рода са титулом кнеза или жупски кнез Бањице. Уз Вукослављево име се свакако не помиње никаква територија, већ само титула и очево име.⁴⁹ Због чињенице да се документ тиче даровања слободе потомку чланова Вукослављевог домаћинства мађарски архивисти су га сматрали „приватним“, а можда је баш зато и његова интитулација упрошћена, будући да је исправа била првенствено упућена ужем кругу људи који су деловали око самог Вукослава.

Било како било, вероватније је да је, у том тренутку, Вукослав још увек био племић угарске државе, односно да је његов баштински посед (Жупа Бањица) био обухваћен интересном зоном славонских банова Бабонића, који су одиграли улогу у смени Брибираца са власти у

⁴⁵ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. XVII Датирање*, Глас СКА 132 (1928) 29–45; D. Lovrenović, *Bosanska kvadratura kruga*, Sarajevo 2012, 203–211; J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 175–176; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 494–495.

⁴⁶ A. Zirdum, *Karta srednjovjekovnih crkava na tlu Bosne i Hercegovine*, Bosna franciscana 15 (2001) 185.

⁴⁷ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 343–344.

⁴⁸ Ј. Мрغيћ-Радојчић, *Доњи Краји*, 46–48; HBL 5, 728 (Р. Ћошковић); СБР 2, Нови Сад 2006, 474–475 (Ј. Мрغيћ); Ј. Мрغيћ, *Повеља бана Стјепана II*, ГПБ 1 (2008) 12–16; иста, *Повеља бана Стјепана II*, ССА 7 (2008) 52–56.

⁴⁹ Ј. Мрغيћ-Радојчић, *Доњи Краји*, 43, 46; СБР 2, 474–475 (Ј. Мрغيћ).

Хрватској и Босни.⁵⁰ О томе сведочи и чињеница да је ова повеља некако завршила у породичном Архиву кнезова Бабонића Благајских, као и то што се међу сведоцима јавља један хрватски племић из Псета – Будоња из племена Колунића, који несумњиво није био поданик босанског бана.⁵¹ Вукослав је, вероватно, тада још био својеврсни *comes terrestris* (жупан локалне племићке заједнице) под патронатом Бабонића, што је био и десет година раније, тада и под контролом Брибираца.⁵² Нада Клаић је истакла да би било добро видети Вукослављев печат на исправи из 1325. године, када је устврдила да се он одметнуо од Брибираца још 1315.⁵³ У време када је она то писала, већ дуго је било доступно читање легенде које је понудио Шуфлај, али га она, усредсређена на изворе (а пре свега Смичикласов Дипломатички зборник), није пронашла. Ни сада, када је квалитетна фотографија печата лако доступна научној јавности, услед оштећености отиска не може се рећи ништа више о титули којом се китио Хрватинов најстарији син, али се Шуфлајево читање чини уверљивим, а уз то би могућност мотива крила на грбу указивала да није тако рано раскинуо са Шубићима. Убрзо након издавања овде анализираних повеље, он је искористио спорове Бабонића са угарским краљем и прешао је на страну Стјепана II. Тако је прво напустио хрватског господина (1322), а затим и „Бапшиће“, тј. Бабониће (1322) и од босанског бана добио жупе Бањицу и Врбању у којима је имао своје баштинске поседе, с тим што је барем прву већ *de facto* држао.⁵⁴ Већ у овој исправи Вукослав наводи да је Кључ, средиште Жупе Бањице, „његов утврђени град“, а он ће то остати и доцније.⁵⁵

Вреди, на крају, рећи понешто и о поменима институције вере у овом документу. Не само због садржаја и централног правног чина исправе – ослобођења детета од служиначког положаја, већ и због тадашњих обичаја, гарантни елементи чине више од трећине акта.

⁵⁰ V. Klaić, *Povijest Hrvata* II/1, 39–51; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 86–87; М. Ančić, *Putanja klatna*, 109–114; *HBL* 1, 308–309 (S. Antoljak); *HBL* 5, 725–729 (P. Čošković); H. Kekez, *Pod znamenjem propetog lava*, 144–147.

⁵¹ V. Klaić, *Županija Pset (Pesenta) i pleme Kolunić*, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, n. s. 15 (1928) 5.

⁵² L. Thallóczy, S. Barabás, *CD Blagay*, 79; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik VIII*, 417–418; Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku*, 436; L. Thallóczy, *Studien*, 327–328.

⁵³ N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna*, 229–230.

⁵⁴ M. Ančić, *Na rubu Zapada*, 60; J. Мргјић-Радојчић, *Доњи Крају*, 42–43, 46–48, 226, 231; J. Мргјић, *Повеља бана Стјепана II*, ГПБ 1 (2008) 11–22; иста, *Повеља бана Стјепана II*, ССА 7 (2008) 52–56.

⁵⁵ J. Мргјић-Радојчић, *Доњи Крају*, 43, 45–46, 50, 231, 234, 237–238.

Кнез Вукослав прво помиње своју веру као примарну гаранцију одлуке коју је донео, затим спречава потенцијално противљење својих синова претећи им божјим гневом, да би, на крају, како би додатно ојачао своју сопствену веру, а „према обичају наше земље“, призвао сведоке и приставе да буду гаранти.⁵⁶ Која је то „наша земља“? Угарска или њене круновине и бановине Славонија и Хрватска, Босна, Вукослављева жупа или баштинска земља? Биће да тај термин није био сасвим прецизно везан за некакав политички или административни ентитет, већ се претхело рећи да је то обичај локалне средине, за који знамо да је био карактеристичан за шири простор централног Балкана (пре свега Босне, али и делова Хрватске и других суседних територија).⁵⁷ Како се радило о ствари која је имала везе са Вукослављевим домаћинством, и сведоци су махом припадали кнезовом окружењу и били су локални угледници сличног или истог ранга као и подносиоци молбе (петиције). Ту су Хрватинићев капелан, његов кнез, један магистар (који је такође могао бити у кнежевој служби), а вероватно и један од молилаца (Чепрња). Практично се, као једини сведок који је свакако долазио „са стране“, помиње Будоња од Колунића, који се можда затекао код Вукослава у време издавања документа. Ни о једној од ових личности се, судећи према тренутно доступним изворима, не зна ништа друго осим онога што је наведено у овој повељи. Најзад, интересантно је да кнез Вукослав у овој повељи има свог капелана (вероватно припадника католичке цркве), да би већ око следеће године добио гаранције цркве босанске у другој повељи коју му је издао бан Стјепан II, што би указивало на Хрватинићеву припадност овој верској заједници.

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне и Старог српског архива* већ су објашњавани појмови/установе: **comes Wlcosclaus, filius Heruatini comitis/кнез или жупан Вукослав, син кнеза Хрватина** (ССА 4, 118; ССА 7, 55–56; ГПБ 2, 19); **comes Heruatinus/кнез Хрватин** (ГПБ 3, 23); **Lato/Влатко Вукославић, син кнеза Вукослава Хрватинића**

⁵⁶ М. Костренчић, *Fides publica (јавна вера) у правној историји Срба и Хрвата до краја XV века*, Београд 1930, 60–63; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 417, 431–432, 448–459; исти, *Помени предака и сродника у средњовековним босанским повељама*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности VIII, ур. Г. Јовановић, Деспотовац–Београд 2017, 108–109.

⁵⁷ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 450–469.

(ССА 1, 88–89; ССА 2, 75; ГПБ 4, 17); **Wlc/Вук Вукославић, син кнеза Вукослава Хрватинића** (ССА 1, 88–89); **Paulus/Павле Вукославић, син кнеза Вукослава Хрватинића** (ССА 1, 88–89; ГПБ 4, 26).

Serena (Чепрња, Чеперна), 2, 8 (редови у изворнику) – личност поменута само у овој повељи. Претпостављамо да је Чепрња који се јавља као један од подносилаца петиције кнезу Вукославу идентичан са сведоком правног чина који је носио исто име. Само име је забележено у изворима XIII–XV века, када се, између осталих, помињу омишки дијак и нотар Чепрња, Чепрња Градисалић, властелин Павла Радиновића и други.

Georgius, filius Chranic (Јурај, син Хранића), 2–5 – личност поменута само у овој повељи. Знамо да је заједно са браћом Будецом и Андријом служио кнеза Вукослава Хрватинића, као и да је са Вукослављевом слушкињом Марицом имао сина који се звао Хранић и који је анализираном повељом ослобођен служиначког положаја. Претпостављамо да је припадао слоју нижег племства, а свакако је био угледник у Жупи Бањица.

Budec (Будец или Будек), 2, 4 – личност поменута само у овој повељи. Претпостављамо да је подносилац петиције кнезу Вукославу идентична личност са братом Јурја, сина Хранића.

Maricha Chranic, ancilla (Марица Хранић, слушкиња), 3, 5 – личност поменута само у овој повељи као служавка кнеза Вукослава Хрватинића, (вероватно невенчана) супруга Јурја, сина Хранића, и мајка Јурјевог сина Хранића.

Andrea(s) (Андрија), 4 – личност поменута само у овој повељи, као брат Јурја, сина Хранића.

Chranic (Хранић), 5, 6, 8 – личност поменута само у овој повељи. Син (можда незаконити) Јурја, сина Хранића, и Марице, слушкиње кнеза Вукослава Хрватинића.

magister Damianus (магистар Дамјан), 8 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока. Није познато у којој струци је Дамјан стекао звање магистра, али је вероватно служио кнеза Вукослава као писар, лекар или мајстор неког другог заната.

Radosclaus, filius Radec (Радослав, син Радца или Радека), 8, 9 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока.

Georgius, capellanus noster (Јурај, капелан наш), 9 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока. Био је капелан кнеза

Вукослава Хрватинића у Кључу и, готово извесно, припадник католичке цркве.

Wlcosclaus, filius Wlmer (Вукослав, син Вукмира), 9 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока.

Budona de generatione Cholunic (Будоња из племена Колунића), 9 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока. Колунићи су били хрватски племићи из Жупе Псет, коју помиње још Порфирогенит (*Pesenta*), а која се простирала јужно од Бихаћа, западно од планине Грмеч и поречја Сане, источно од реке Уне и планине Пљешивице, а северно од Граховског поља, претежно на територијама данашњих општина Бихаћ, Босанска Крупа, Босански Петровац (где је било њено средиште) и Дрвар. Та територија у средњем веку није припадала Босни, осим можда повремено, у време проширења краља Твртка I и Хрвоја Вукчића на поречје Уне.

Литература: V. Klaić, *Županija Pset (Pesenta) i pleme Kolunić*, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, n. s. 15 (1928) 1–12; M. Vego, *Naselja bosanske srednjevjekovne države*, Sarajevo 1957, 57; isti, *Postanak srednjovjekovne bosanske države*, Sarajevo 1982, 16.

Budisclaus, filius Gerdomil (Будислав син Грдомила), 9, 10 – личност поменута само у овој повељи, као један од сведока. Име Грдомил забележено је још неколико пута, али се овај Грдомил не може повезивати са истоименим казнацом из времена бана Нинослава.

Dragos, filius Miros (Драгош, син Мироша), 10 – личност поменута само у овој повељи, као један од пристава.

Radec, comes noster (Радец или Радек, кнез наш), 10 – личност поменута само у овој повељи, као један од пристава. Личност у служби кнеза Вукослава Хрватинића. Није јасно да ли је он отац раније поменутог Радослава, сина Радца или Радека. Извесно је да је имао титулу кнеза, али да је по рангу био испод Вукослава Хрватинића, који је био жупски кнез (из босанске перспективе) или нешто налик на *comes terrestris*-а (из угарске).

Установе и важнији појмови

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњавани појмови/установе: **comes/кнез** (ГПБ 2, 3, према регистру); **presentes/исправа** (ГПБ 2, 85; ГПБ 3, 27); **servitium/служба** (ГПБ 1, 97); **fides nostra/наша вера** (ГПБ 1, 3, 6, према регистру); **magister/**

магистар, мештар, мајстор (ГПБ 2, 126); **capellanus/капелан** (ГПБ 2, 61–62, 87); **pristaldus/пристав** (ГПБ 1, 19); **castrum/град** (ГПБ 3, 26; ГПБ 6, 77).

ancilla (слушкиња, служавка), 3 (ред у изворнику) – термин који је означавао припадницу послуге, жену која је обављала дневне послове у оквиру властeosког домаћинства. Шишић је, чини се, погрешно, овај термин превео са „кметица“.

Литература: *ЛССБ*, 560–561 (С. Ћирковић, С. Рудић).

natus (син), 5 – за разлику од чешћег термина *filius*, реч *natus* има општији карактер, који означава рођену особу, пород. У историографији је изнета претпоставка да је избор овог термина могао бити један од показатеља да се радило о незаконитом детету, а не о законитом, јер би у том случају била искоришћена реч *filius*.

Литература: *HBL* 5, 728 (Р. Ćošković).

consuetudo terre nostre (обичај наше земље), 7 – није јасно да ли се ради о обичају Вукослављеве жупе, Славоније за коју се његова жупа везивала када је припадала Угарској или, пак, читаве Босне. Извесно је да је реч о установи обичајног права која је подразумевала ојачавање сигурности неке одлуке или заклетве призивом сведока, а таква установа је била раширена у југоисточној Европи, а посебно у Босни. Реч *consuetudo* имала је и значење обичаја са законском тежином.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb 1908–1922, 772; *ЛССБ*, 455–457 (Н. Ф. Павковић); M. Rady, *Customary Law in Hungary: Courts, Texts and the Tripartitum*, Oxford 2015.

virī idonei atque fide digni (ваљани и вере достојни људи), 8 – овде се уместо термина сведоци, користи овај термин, типичнији за угарску дипломатичку праксу. У Угарској су то најчешће били локални угледници, најчешће из редова нижег племства, који су деловали као гаранџи или сведоци приликом увођења у посед, опходње граница поседа, сведочења у споровима између племића итд.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 170–176; *ЛССБ*, 651–652 (М. Шуица); ГПБ 3, 59 (Д. Јечменица), 123 (Р. Поповић); ГПБ 8, 38 (М. Ивановић); M. Rady, *Nobility, Land and Service*, 62–78; М. Ивановић, „Добри људи“ у српској средњовековној држави, Београд 2017.

generatio (племе), 9 – родовска заједница шири од породице или рода. У хрватским земљама чест термин који је означавао ширу скупину

племенитих сродника, обично везану за територију на којој су се налазили баштински поседи.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 935–942; *ЛССБ*, 521–523 (С. Ћирковић); M. Rady, *Nobility, Land and Service*, према регистру; D. Karbić, *Hrvatski plemićki rod i običajno pravo*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 16 (1998) 73–117; I. Majnarić, *Kasnosrednjovjekovna obiteljska struktura hrvatskoga plemstva*, *Povijesni prilozi* 48 (2015) 7–31.

comes noster (кнез наш), 10 – овај термин није сасвим јасан. Носилац овог звања – Радец, пристав у анализираној повељи, био је у служби кнеза Вукослава Хрватинића, али није јасно да ли је био некакав претеча дворског кнеза или пак претеча „жупана“ какви су се сретали у далматинским градовима у XIV и XV веку, делујући као заступници или заменици својих господара или послодаваца (Шишић се, у својој књизи о Хрвоју Вукчићу, определио управо за термин „наш жупан“ када је реч о овој личности). Титула може имати и везе са куријалним судством. Тако је нпр. Михаило, жупан Сане у ранијем периоду (1264), имао као пристава свог куријалног кнеза Јакова (*pristaldus noster Jacobus comes noster curialis de Bichich*). У каснијим босанским повељама јављали су се само изрази „наш кнез дворски“, „властелин наш кнез [име особе]“, „посланик наш кнез [име особе]“.

Извори: G. Wenzel, *Árpádkori új okmánytár = Codex diplomaticus Arpadianus continuatus* XI, Pest 1873, 536.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 514–516; *ЛССБ*, 143–144 (Р. Михаљчић).

Топографски подаци

castrum nostrum Cluc (град наш Кључ), 11 (ред у изворнику) – утврђени град чији се први поуздани помен налази у овој повељи. Био је једно од главних средишта породице Хрватинића. Сам кнез Хрватин с краја XIII и почетка XIV века називао се у исправама бана Стјепана II Хрватином Кључким. Град је био у рукама Вукослава Хрватинића и његовог сина Влатка Вукославића, а потоњи га је предао у угарске руке у замену за посед Бршћановац у Славонији 1363. године. У том периоду се наводи да се ради о граду у Босни, у пограничју. После смрти краља Лајоша Великог (1382), Кључ се поново нашао у Босни и у поседу Хрватинића. После смрти Хрвоја Вукчића припао је потомцима

његовог брата Драгише, о чему сведочи повела из 1446. године, када је експлицитно забележено и постојање кључке вароши. У граду је 1463. заробљен последњи босански краљ Стефан Томашевић и, убрзо затим, погубљен у Јајцу. Од краја 1463. па до пред сам крај XV века, Кључ се налазио у угарским рукама, у саставу Јајачке бановине, а након тога је поново пао у турске руке.

Извори: F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 438–440; L. Thallóczy, S. Barabás, *CD Blagay*, 97; F. Šišić, *Iz arkiva u Körmendu*, Vjesnik Kralj. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arkiva 7 (1905) 216; Lj. Thallóczy, *Istraživanja o postanku*, 418–419, 427–428, 438–440; L. Thallóczy, *Studien*, 7–11, 29, 40–43, 55, 57, 62–63, 88, 337–342; T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik IX*, Zagreb 1911, 238; ГПБ 1 (2008) 12–13, 22 (Ј. Мргић); ССА 7 (2008) 52–53, 55–56 (Ј. Мргић).

Литература: Н. Kreševljaković, *Stari bosanski gradovi*, Naše starine 1 (1953) 27–28; М. Vego, *Naselja*, 56; I. Bojanovski, *Ključ na Sani. Ključ – srednjovjekovni grad*, Arheološki pregled 15 (1973) 100–105; isti, *Einige Ergebnisse in der Erforschung mittelalterlicher Burgen in Bosnien mit Besonderer Beachtung der Transformation der Burgen in Artilleriefestungen*, Balcanoslavica 7 (1978) 81–89, 97, 100; isti, *Ključ na Sani. Ključ – srednjovjekovni grad*, Arheološki pregled 23 (1982) 140–142; Д. Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовековне босанске државе*, Сарајево 1978, 29–30, 130–131, 136, 264, 278; *Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine* II, Sarajevo 1988, 147 (Т. Glavaš); Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 43, 45–46, 60–61, 67–68, 76, 116, 118, 122–129, 231, 234–238; *Лексикон градова и тргова средњовековних српских земаља: према писаним изворима*, Београд 2010, 128–129 (Ј. Мргић, са старијом литературом).

Neven Isailović

Institut d'Histoire

Belgrade

**CHARTRE DU KNÈZE VUKOSLAV HRVATINIĆ DONNANT
LA LIBERTÉ AU FILS DE JURAJ HRANIĆ ET MARICA**

Ključ, le 25 mai 1325

Résumé

Le knèze Vukoslav Hrvatinić, fils du knèze Hrvatin Stjepanić, par son acte délivré le 25 mai 1325 dans la ville de Ključ, a libéré Hranić, probablement le fils illégitime de Juraj Hranić et de la servante Marica. Il l'a fait à la demande de trois de ses hommes, y compris le père de l'enfant, Juraj. La donation de la liberté est garantie par la foi du knèze et par son message à la progéniture, et a été réalisée en présence de sept témoins „dignes de foi et crédibles“ et de deux confidents. Parmi les témoins, un magister et l'aumônier de Vukoslav sont mentionnés. Au moment de la délivrance du document, le knèze Vukoslav a été libéré d'être opprimé par les nobles croates les Šubić Bribirski, mais, selon toute vraisemblance, il était toujours sous l'influence des magnats slavonian, les Babonić. En 1326, il changea probablement de camp et devint vassale du ban bosniaque Stjepan II, après que les rebelles Babonić ont été attaqués par ban slavonian Mikac Mihaljević, sur les ordres du roi hongrois Charles Robert. Le présent acte contient le sceau suspendu du knèze Vukoslav Hrvatinić, le premier sceau conservé d'un représentant du genre Hrvatinić, mais la légende et le motif artistique ne peuvent être interprétés de façon fiable. Le même sceau a été utilisé par Vukoslav dix ans plus tôt (1315), mais cette copie a également été endommagée.

Mots-clés: Vukoslav Hrvatinić, Juraj Hranić, Marica Hranić, Ključ, jupa de Banjica, 1325, XVe siècle, charte, diplomatique, langue latine.

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

**ДУБРОВАЧКО ПИСМО ВОЈВОДИ РАДИЧУ САНКОВИЋУ
ПОВОДОМ ТРАЖЕЊА ПОЗАЈМИЦЕ**

1399, март 30.

Сажетак: Дубровчани су, 30. марта 1399, упутили писмо Радичу Санковићу, као одговор на његово писмо у коме је хумски војвода тражио позајмицу. Власти Општине одбиле су његов захтјев, правдајући се лошим финансијским стањем. При томе су истицали случај од прије неколико година када је у њиховом граду боравио краљ Жигмунд, кога су као свог господара на слично тражење, такође, одбили. Како су у том периоду, након продаје Приморја, односи између Дубровника и Радича били поремећени, власти Општине су тежиле да се такво стање измијени. Зато је други дио писма пун лијепих ријечи и жеља, при чему су максимално искористили свој добро познати дипломатски такт. На њихову жалост, војводи Радичу лијепе ријечи нису биле довољне, те је прољеће и љето исте године испуњено новим дипломатским контактима. Они су на крају донијели међусобни договор, али се чини да је старо повјерење отишло у неповрат, те да је једном успостављена „зла крв“ међу њима прије или касније морала доћи до изражаја, што се и десило за вријеме рата Босне и Дубровника 1403. и 1404. године.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, војвода Радич Санковић, позајмица, одбијање, краљ Жигмунд, услуге, пријатељство.

У мају 1398. војвода Радич Санковић је ослобођен из тамнице Косача, у којој је провео непуних седам година. Била је то последица промјена у Босни, односно доласка на власт краља Стефана Остоје, који је Санковићу вратио дио одузете баштине. Војводу Радича то није у потпуности задовољило, те се активно укључио у политички живот Босне, с намјером да врати све оне земље које је држао у вријеме

* Ел. пошта: arandjel.smiljanic@ff.unibl.org

заробљавања, крајем 1391. године. О томе свједоче његове дипломатске акције које се биљеже у другој половини 1398. године¹.

Ако је вјеровати вијестима из каснијег времена, у исто вријеме Радич је савјетовао Дубровчане како да поступе у својим настојањима да од краља Стефана Остоје купе Приморје². Сасвим сигурно да је Радич то чинио једним дијелом из захвалности Дубровчанима који су помагали његову супругу док је он био у заточеништву, као и због њихових покушаја да он буде раније ослобођен. Другим дијелом очигледно је очекивао финансијску корист, уз извјесне привилегије. Међутим, од продаје Приморја корист су извукли само краљ Остоја и најмоћнији великаш у земљи – војвода Хрвоје Вукчић Хрватинић. Будући да је у комплетном послу око Приморја остао празних шака, али и без дијела своје баштине, Радич није скривао своју срцбу према Дубровчанима.

Могуће да је мисија жупана Радосава и писмо које је донио³, а које се помиње на почетку писма, у некој вези са новим курсом у Радичевој политици према Дубровнику. Исто тако, могуће је и да је друго писмо које је стигло у град подно Срђа, у коме је војвода тражио позајмицу, са њим повезано. Наравно, увијек постоји могућност да му је тада заиста требао новац за неки подухват. У сваком случају њихова преписка настављена је у каснијем периоду, тачније током маја 1399. године⁴. Том приликом Дубровчани су га позвали да посјети њихов град, што је војвода учинио у августу, када су ријешена нека спорна питања која су оптерећивала њихове односе⁵. Вријеме је показало да је тим рјешењем Санковић

¹ Прва је била средином августа, када се Радич жалио Дубровчанима на њиховог грађанина Жорета Бокшића. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 15–19. Почетком октобра исте године Радич је упутио свог човјека Милету Поповића, који је у граду подно Срђа требало да набави оружје. Власти Општине су одговориле да ће послати своје људе како би о томе са Радичем преговарали. Ј. Мијушковић, *Хумска властeosка породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 42.

² У питању је дубровачко писмо војводи Радичу од 17. маја 1399. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, ГПБ 7 (2014) 9–14.

³ Из садржаја писма уочава се да задатак жупана Радосава није био само курирске природе, већ да је том приликом и разговарао са властима Општине.

⁴ Ради се о дубровачком писму које су војводи упутили 17. маја. О томе више видјети у раду поменутом у претходној напомени.

⁵ Најважније је било рјешавање статуса села Лисац у Приморју, за које су Дубровчани војводи платили одговарајуће обештећење. О томе више видјети у раду: С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199.

само дјелимично био задовољан. Само је чекао прилику да се освети Дубровчанима, о чему најбоље свједочи његово држање током рата који је краљ Остоја повео против овог града, 1403. године. За разлику од друге властеле, која није са претјераним одушевљењем кренула у рат, управо је војвода Радич био тај који је испољавао посебну ратоборност и веома агресиван став против Дубровника.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 16, 18–21; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 127–133; С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, ГПБ 7 (2014) 9–14; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 15–19.

Литература: G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399 i kralj Ostoj*, GZM 40 (1928) 117, 125–126; В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 358, 361–362; М. Динић, *Државни сабор средњовековне Босне*, Београд 1955, 44; Ј. Мијушковић, *Хумска властeosка породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 17–54; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 185; А. Babić, *Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo 1995, 71; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 103–105, 109; А. Смиљанић, *Људи из сјенке – дипломати обласних господара у Босни*, Бања Лука 2015, 244–245.

Опис писма и ранија издања

Оригинално писмо које су Дубровчани, 30. марта 1399, упутили војводи Радичу Санковићу није сачувано. Срећом, сачуван је његов препис који се налази у књизи Руска Христифоровића, и то на полеђини 15. листа, коју обухвата у потпуности. Почиње знаком крста, а завршава се латинским датирањем. Читљив је и добро очуван, са подједнаким размаком између редова, које одступа само код неколико редова у средини доњег дијела писма.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу од 30. марта 1399. досад је објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 18–19; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 128.

*Текст писма***

+ Вѣ всем(ѣ) почтеномѣ и многолюбимомѣ припатељу вокводи Радичѣ |2| вѣд[ѣ] владѣщаго дѣбров'чкога кнеза и вѣд[ѣ] все вѣпкине многосрѣдч'но |3| поздравлѣниѣ. По Радосавѣ жѣпанѣ примисмо листѣ ваше любве |4| и разѣмѣсмо и такогѣ гов(о)ри намѣ на рѣчѣ реч(е)нии Радосавѣ и потомѣ |5| примисмо вѣд[ѣ] ваше любве дрѣги таковиѣгѣ листѣ, а крѣ пише ваша |6| любовѣ да ви заимемо дѣкате вашои любвѣ⁶. На то вѣд[ѣ]говар(а)мо. Дѣбро|7|вникѣ тѣмѣ дльгомѣ и начиномѣ нѣ могалѣ послѣж[и]ти нѣдномѣ |8| г[оспо]д[и]нѣ крѣ се сѣ били мнози попитали, а⁷ навлацно нашѣ племен(и)ти г[оспо]д[и]нѣ |9| прѣвисоки и ѣзмѣжни⁸ г[оспо]д[и]нѣ краль Жигмѣндѣ вѣде ѣ Дѣбровникѣ, |10| проси да мѣ заимемо. Тѣда ми нѣговѣ м(и)л(о)сти казасмо⁹ и по|11|видѣсмо какѣ¹⁰ кс(тѣ)¹¹ по правдѣ, какѣ¹² ксѣмо ми вѣдѣ¹³ поставлѣни¹⁴ на сѣхѣ |12| каменевѣ и какѣ¹⁵ велѣхѣ дохѣдѣ нѣмамо и како дѣкате наша |13| вѣпкина нѣма. И онѣ обнаш[а]дѣ този крѣ к истина вѣстави тои |14| прошениѣ. Да нашѣ¹⁶ драги и вѣ всем[ѣ] почтени припатељу цѣо ви |15| било за вашѣ чѣстѣ и за ваше добро, а ми могли Б[о]гѣ вѣ не висмо¹⁷ се |16| пощѣдили. Да ако ви се могло този дрѣгои г[оспо]ди ѣчин[и]ти¹⁸ вашои любвѣ¹⁹ |17| врьжѣ и срѣдч(ѣ)никѣ. Да молимо вѣ всем(ѣ) срѣдч(ѣ)нѣ любовѣ твою ѣ вѣвомѣ |18| немѣи ни за зло имати тогаи²⁰ Б(о)гѣ вѣ не

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁶ М. Пуцић: **любви**.

⁷ М. Пуцић: **и**.

⁸ Последње четири ријечи се не налазе у издању М. Пуцића, код кога стоји: **нашѣ племенити господинѣ краль Жигмѣндѣ**.

⁹ М. Пуцић: **казасѣмо**.

¹⁰ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹¹ М. Пуцић: **к**.

¹² М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹³ М. Пуцић: **овѣдѣ**.

¹⁴ М. Пуцић: **поставлѣни**.

¹⁵ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹⁶ М. Пуцић: **намѣ**.

¹⁷ М. Пуцић: **невисѣмо**.

¹⁸ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **ѣчинитѣ**.

¹⁹ М. Пуцић: **влюбѣ**.

²⁰ М. Пуцић: **тога**.

моремо²¹ ђчин[и]ти²² крѣ какѡ²³ |19| рекосмо нѣмамо дѣкати ѡ ѡпкинѡ.
И на насѣ ваша любовь ѡпваи |20| ѡ вѣсемѣ ѡ чемѣ моремо какѡ²⁴ на
своѣ пријателѣ срдѣч(ѣ)не крѣ ми |21| твою м(и)л(о)стѣ имамо за
многосрдѣч(ѣ)нѡ и вѣ всем(ѣ) любимѡ.

Ad XXX marzo d.d.d. pasqua 1399.

Превод писма

+ У свему поштованом и многољубљеном пријатељу војводи Радичу од владајућег, дубровачког кнеза и цијеле Општине многосрдачни поздрав. Примили смо ваше писмо по жупану Радосаву и разумјели смо што нам је говорио поменути Радосав, а потом смо примили још једно ваше писмо сличног садржаја, у коме тражите да вам позајмимо дукате. Због тога одговарамо. Дубровник на тај начин није могао послужити ниједном господину, иако су се многи распитивали, а посебно наш племенити господар, превисоки и моћни господин краљ Жигмунд. Када је био у Дубровнику, он нас је молио да му позајмимо. Тада смо његовом величанству саопштили, како је по судбини која нас је одредила да будемо постављени на сувом камену, тако и немамо великих прихода, те како наша Општина нема дуката. И он сам је утврдио исто, те је одустао од своје молбе. Зато наш драги и у свему поштовани пријатељу, што би било за вашу част и за ваше добро, а томе је и Бог свједок, ми се не би поштедили. Ако би се могло било шта друго учинити вама, као и другој господи, ми бисмо то учинили што је могуће хитније и срдачније. Зато вас срдачно молимо да нам не узмеш за зло, а Бог је томе свједок, јер не можемо ништа учинити, јер како рекосмо немамо дуката у Општини. А ви можете и даље на нас рачунати, за оно што можемо учинити, као на своје срдачне пријатеље, јер ми твоју личност и даље сматрамо за многосрдачну и у свему љубљену.

На 30. март, недјеља Господња – Ускрс 1399.

²¹ М. Пуцић: **неморемо**.

²² Љ. Стојановић: **ѡчинит**.

²³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

²⁴ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

Дипломатичке особености писма

Писмо које су Дубровчани крајем марта 1399. упутили Радичу Санковићу почиње инскрипцијом (адресом), након које слиједи интитулација и уобичајена салутација. И по томе се може видјети колико су властима Општине били неопходни добри односи са хумским војводом. Потом су Дубровчани истакли мисију жупана Радосава и пријем два писма од војводе Радича. Суштина писма било је одбијање позајмице коју је тражио војвода Радич. Као експозиција може се навести објашњење Дубровчана да немају новаца у својој комуну, да то никоме не чине, па чак ни свом господару краљу Жигмунду, када је то тражио од њих док је боравио у њиховом граду. При томе су се правдали лошим географским условима који су карактеристични за град подно Срђа. У другом дијелу писма испољавали су своју жељу да им војвода одбијање позајмице неће узети за зло, те да ће односи међу њима и даље бити пријатељски. Писмо су завршили са, у дипломатском саобраћају, добро познатим репертоаром атрибута и љубазних ријечи упућених војводи Радичу.

Установе и важнији термини

Доходъ, 12 (ред у изворнику) – термин који се овдје превео као „приход“. У средњем вијеку најчешће је имао значење обавезе давања трибута (даћа, давање, *reditus*). Друго значење овог термина је добит, која се може остварити кроз различите видове пословања. Очигледно је да су Дубровчани у овом писму подразумијевали управо ово друго значење поменутог термина.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, Zagreb 1908–1922, 253, 1128.

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене личности: **војвода Радич** (ГПБ 1, 83) и **краљ Жигмунд** (ГПБ 1, 95).

Радосав, 3, 4 (редови у изворнику) – жупан војводе Радича Санковића. Први пут се јавља у овом писму. Крајем маја 1402. био је дио

посланства које је за хумског војводу подигло новац на име могориша²⁵. У истој улози жупан Радосав биљежи се почетком октобра исте године²⁶, што је уједно његов посљедњи помен у историјским изворима.

Литература: А. Смиљанић, *Људи из сјенке*, 244–245.

²⁵ У тој мисији биљеже се још двојица Радичевих људи. М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провижиун браће Влатковића)*, Глас СКА 168 (1935) 220.

²⁶ Тада су Радичеви људи *Zupan Dalisius* (вјероватно Дабижив, прим. а.) *et Radoslaus Vxodolglianin, nuntii et ambassiatores voyvode Radičii Semchouich*, на основу овлашћења краља и војводе подигли новац за могориш. М. Динић, *Дубровачки трибути*, 220.

Arandjel Smiljanić

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**LETTRE DES RAGUSAINS ADRESSÉE AU DUC RADIČ
SANKOVIĆ À L'OCCASION DE SA DEMANDE DE PRÊT**

1399, le 30 mars

Résumé

En mars 1399, le duc Radič Sanković envoya son homme, le joupan Radosav à Raguse avec une lettre. Le contenu de cette lettre, ainsi que l'essence de la mission du joupan Radosav, ne sont pas connus. Bientôt, une autre lettre de Radič, dans laquelle il demande un prêt, arrive à Raguse. Les autorités municipales refusent sa demande au motif que la commune ne dispose pas de ducats et que des services similaires ne seraient offerts à personne. Ils ont souligné qu'ils avaient refusé une demande similaire de leur souverain, le roi Sigismond, alors qu'il était à Raguse quelques années auparavant. Indépendamment de la réponse négative, ils espéraient que cela ne perturberait pas les relations entre leur ville et le duc de Hum.

Mots-clés: Ragusains, lettre, duc Radič Sanković, prêt, rejet, roi Sigismond, services, amitié.

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

ДУБРОВАЧКО ПИСМО ГОСПОЋИ ВЛАДИ И КНЕЗОВИМА ЂУРЂУ И ВУКИЋУ

1399, април 6.

Сажетак: Првих дана прољећа 1399. дубровачки поданици Стјепко Мазарак и Радота Прибисалић жалили су се властима Општине због тога што су им људи госпође Владе и њених синова Ђурђа и Вукића одузели рибу и новац. Дубровачке власти реаговале су слањем писма у коме су од поменуте босанске властеле тражили поврат рибе и новца оштећеним. Поред тога, изражавали су негодовање због проблема које њихови трговци у посљедње вријеме имају у Дријевима. У питању је било увођење неких „новина“, које су угрожавале пословање и живот дубровачких трговаца у овом тргу. Они су у писму даље истицали да је то у супротности са раније договореним правима, које су стекли од стране босанских владара. На крају су власти Општине истакле свој главни захтјев – да се поштују претходно утврђена права и привилегије дубровачких трговаца у областима којима су у то вријеме, као вазали краља Стефана Остоје, управљали госпођа Влада и њени синови Ђурађ и Вукић.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, госпођа Влада, кнез Ђурађ, кнез Вукић, жалбе, молбе, трговци, Дријева, увођење „новина“, проблеми, права, привилегије.

Породица Радивојевића¹, госпођа Влада и њени синови Ђурађ и Вукић, у почетку је одржавала добре односе са Дубровчанима. О томе свједоче записници дубровачких вијећа и дипломатичка грађа из 1398. Била је то година у којој је дошло до промјене на босанском пријестолу. Умјесто краљице Јелене Грубе, вољом великаша окупљених на *станку*, нови краљ постао је Стефан Остоја. Ова промјена није одговарала породици Радивојевића, која је била родбински повезана са краљем

* Ел. пошта: arandjel.smiljanic@ff.unibl.org

¹ Патронимик од имена властелина Радивоја Богавчића.

Стефаном Дабишом и краљицом Јеленом Грубом². Како би осигурао своју власт, краљ Остоја је ратовао у Хуму, у прољеће 1398. године. Кнез Ђурађ није могао да му се супротстави, те је био присиљен да се склони у град подно Срђа. Занимљиво је да је у исто вријеме његов брат кнез Вукић забиљежен у пословима са дубровачким поданицима, и то око грађевинског материјала (цријепа)³, те се намеће питање да ли је он уопште учествовао у сукобима, или је прихватио вољу великаша и неминовност новог краља.

Краљ Стефан Остоја издао је Дубровчанима повељу 15. јануара 1399, којом је уступио Приморје. Међу властелом чија се имена биљеже у тој повељи нема Ђурђа Радивојевића⁴, што оставља могућност претпоставки да је он и даље био у сукобу са краљем. Ако је тај сукоб тада и даље трајао, до помирења је дошло касније, свакако прије априла 1399. године. Доказ за то јесте управо ово дубровачко писмо, на основу кога је јасно да Радивојевићи имају власт над тргом Дријева⁵. Дубровчанима је овај трг био изузетно важан, те су настојали да са овом породицом одржавају добре односе. Међутим, из нама непознатих разлога, госпођа Влада и њени синови Ђурађ и Вукић наредили су својим људима, жупану Вучети, Радославу Бакулићу и Гојаку Мирошевићу, да одузму рибу и новац дубровачким грађанима Стјепку Мазарку и Радоти Прибисалићу.

За Дубровчане је још опасније од тога било увођење нових „закона“ у Дријевима, чиме су пословање и живот њихових трговаца у

² Кнез Ђурађ био је ожењен Владиком, унуком краља Дабише, Станином кћерком. А. Фостиков, *Писмо босанске краљице Грубе Дубровнику и одговор Дубровчана*, ССА 3 (2004) 135–136. Краљ Дабиша је својој кћери Стани даровао село Вељаке у Хуму. Након њене смрти, ово село требало је да постане посјед њене кћерке и зета, кнеза Ђурђа Радивојевића. С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише кћерци Стани*, ССА 4 (2005) 173, 177, 179, 182. Ђурађ и његова супруга Владика имали су три сина: Павла, Влатка и Николу. С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише браћи Семковић*, ССА 5 (2006) 169. Међу њима највише трага у политичком животу Босне оставили су Влаткови синови – Влатковићи.

³ Дубровчани су писали кнезу Вукићу, 1. јуна 1398, поводом проблема са дугом који су начинили њихови црепари. Гарантовали су му измирење дуга, уз обећање слања цријепа колико год му буде потребно. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Дубровачко писмо кнезу Вукићу*, ГПБ 8 (2015) 15–19.

⁴ Р. Михаљчић, *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима*, ГПБ 1 (2008) 124–128, 131–133.

⁵ А. Фостиков, *Писмо дубровачког кнеза и Општине великом војводи Хрвоју Вукчићу Хрватинићу*, ССА 2 (2003) 192.

том тргу били угрожени⁶. На те жалбе својих грађана, власти Општине су донијеле одлуку да упуте писмо госпођи Влади и њеним синовима, кнезу Ђурђу и кнезу Вукићу. У писму су истакли своје молбе и захтјеве како би се проблеми ријешили. При томе су се позивали на поштовање права и привилегија добијених од стране краља Дабише и претходних владара⁷. Како вијести о томе престају, могуће да су Стјепко и Радота били обештећени. Такође, постоји могућност да је дошло до укидања нових „закона“ у Дријевима. Нови проблеми, сличне природе, забиљежени су годину и по касније, у јесен 1400. године, при чему се биљежи само име кнеза Ђурђа⁸.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 20, 31–33; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 411–413; А. Фостиков, *Писмо дубровачког кнеза и општине великом војводи Хрвоју Вукчићу Хрватинићу*, ССА 2 (2003) 185–192; А. Фостиков, *Писмо босанске краљице Јелене Грубе кнезу и општини дубровачкој и њихов одговор*, ССА 3 (2004) 125–140; С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише кћерци Стани*, ССА 4 (2005) 173–192; С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише браћи Семковић*, ССА 5 (2006), 157–171; Р. Михаљчић, *Повеља Стефана Остоје Дубровчанима*, ГПБ 1 (2008) 123–135; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо кнезу Вукићу*, ГПБ 8 (2015) 15–19.

Литература: В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 355–359; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 185; М. Динић, *Трг Дријева и околина*

⁶ Слична самовоља властеле јављала се и раније. Најпознатији примјер је увођење царина у Маслинама и Сланом од стране породице Николића. Видјети у А. Фостиков, *Повеља краљице Јелене Дубровчанима о укидању царина у Маслинама и Сланом*, ССА 5 (2006) 173, 175–176.

⁷ Вјероватно су овдје мислили на повељу коју су од краља Дабише добили 17. јула 1392. године. О томе више сазнати у: С. Рудић, *Повеља краља Стефана Дабише Дубровнику*, 167–182. Како се у повељи, поред Дабишиног имена, помињу и ранији владари, могуће да се мисли и на повељу бана Твртка с почетка јуна 1367. године. Видјети у: Р. Поповић, *Повеља бана Твртка којом потврђује повластице својих претходника Дубровчанима*, ССА 7 (2008) 91–98.

⁸ Дубровчани су писали кнезу Ђурђу да су претходно молили краља да се од њихових људи не наплаћује по дукат на кућу. У ишчекивању краљевог одговора, они су молили кнеза Ђурђа да остави то наплаћивање у Дријевима. Писмо се датира између 2. септембра и 30. новембра 1400. године (М. Пуцић, *Споменици српски* I, 31–32; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 412–413). Услиједило је ново дубровачко писмо (3. децембар 1400. године) кнезу Ђурђу, у коме су га молили да добит коју је узео њиховим трговцима у Дријевима сачува да не пропадне, све док њихови *поклисари* не остваре договор о томе са краљем (М. Пуцић, *Споменици српски* I, 33; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 413).

у средњем веку, Српске земље у средњем веку, Београд 1978, 373; Ђ. Тошић, *Трг Дријева у средњем вијеку*, Сарајево 1987, 20; А. Фостиков, *Јелена Груба, босанска краљица. Босна крајем 14. века (1395–1399)*, Браничевски гласник 3–4 (2006) 42–45; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Сарајево 2009, 103, 106.

Опис писма и ранија издања

Писмо које су Дубровчани, 6. априла 1399, упутили Радивојевићима, госпођи Влади и њеним синовима кнезу Ђурђу и кнезу Вукићу, није сачувано у оригиналу, али зато јесте препис који се налази у књизи Руска Христифоровића, и то на 17. листу. Препис писма обухвата већи дио тог листа. Добро је очуван и читљив, ако изузмемо мрљу која се простире уз десни руб од почетка па готово до краја. Размак између редова је нормалан. Почине и завршава знаком крста, а испод текста налази се латински означен датум. Писмо је досад објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 20; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 411–412.

Текст писма**

+ Ѣд[ъ] владѣцаго дѣбров`чкога кнеза и ѡд[ъ] все ѡпкине почтенои г(о)сп(о)ги Влади |2| и кнезѢ Гюргю и Вѣлѣкию многосрдѣч[ъ]но⁹ поздравлѣникѣ. Дамо ви ѡзнати прѣдѣ |3| насѣ догѡше¹⁰ наши людѣ Стѣко (!) Мазаракѣ и Радѡта Прибисалик(ъ)¹¹ тѣже с(е)¹² крѣ ваши лѡдиѣ |4| жѡпанѣ Вѣлѣта и Радѡславѣ Бакѡликѣ и Гѡтакѣ Мѣрошеѡвик(ъ) ѡзеше имѣ самѡсѣлѣлкѡм(ъ) |5| вашѡмѣ рѣчию на Сѡвѣтию СтѣпкѢ ·т· перпер(ъ) ѡ рѣбах(ъ) и ѡ динарѣхѣ, а Радѡти ·к· перпер(ъ) |6| такогѣ ѡ рѣбахѣ и ѡ динарѣхѣ. И тѡзи чѡвше много ни ви чѡдно да такоѡа примѡю |7| наши людѣ ѡд[ъ] вашѣ люѡѡе. Зѡто молимѡ ви¹³ вѣлѡмѣ¹⁴ срдѣч[ъ]но¹⁵ аѡ кѣ такози р(е)ците |8| поврат[и]ти нашѣмѣ рѣѡе и динарѣ

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁹ М. Пуцић: много срдѣчно.

¹⁰ М. Пуцић: догѡше.

¹¹ М. Пуцић: Прибислаѡикѣ.

¹² Оѡа ријѣч је изѡстављѣна у издању М. Пуцића.

¹³ Ријѣч изѡстављѣна у издању М. Пуцића.

¹⁴ М. Пуцић: вѣлѡмѣ.

¹⁵ М. Пуцић: срдѣчно.

и¹⁶ вашои любве¹⁷ наши тръгввци¹⁸ вѣдита добрѣ |9| прѣпорѣчени како смо
вѣз(ѣ)да ѡпвали, а такова не кашите¹⁹ дати чин[и]ти. И ѡцѣ²⁰ |10| вашои
любве²¹ дамо ѡзнати²² пишѣ намѣ наши тръгввци²³ з Дрѣва тѣжеки се
|11| да имѣ чините кривинѣ и законѣ поставите²⁴ цо имѣ нѣ за нѣднога
г[оспо]д[и]на |12| ѡчинкено да имѣ сте присѣкѣ ѡчин(и)ли и постав(и)ли
до самога тръга до Стрѣге |13| терѣ имѣ не дате²⁵ нимѣ ни²⁶ добитком(ѣ)
излаз(и)ти²⁷ ванѣ тръга на водѣ и на дрѣва²⁸ ни ѡ пашѣ²⁹. |14| И за този³⁰
велико ни се чѣдно³¹ видѣ този чѣвше³² ѡд(ѣ) нашѣхѣ тръгвв(ѣ)цѣ³³
крѣ |15| то ваша любовѣ море знати и вѣсемѣ свѣтѣ³⁴ к³⁴ знано крѣ за все
прѣво³⁵ бивѣше |16| госпoде сте босанске и крaлa Дaвише хѡд(и)ли³⁶ сѣ наши
тръгввци³⁷ и них(ѣ) добитцѣ |17| дери до Свѣтила³⁸ на пашѣ и ѡ дрѣва и
на водѣ и нѣ имѣ ниткорѣ³⁹ забавилѣ. Зато⁴⁰ |18| молимо много почтенѣ
любавѣ⁴¹ вашѣ тогaи не кашите⁴² чин(и)ти⁴³ цо нѣ |19| прѣво било своимѣ

¹⁶ М. Пуцић: а.

¹⁷ М. Пуцић: любвѣ.

¹⁸ М. Пуцић и Љ. Стојановић: тръговци.

¹⁹ М. Пуцић: некашите.

²⁰ М. Пуцић: ѡцѣ.

²¹ М. Пуцић: любвѣ.

²² М. Пуцић: ѡзнати.

²³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: тръговци.

²⁴ М. Пуцић: поставите.

²⁵ М. Пуцић: не дате.

²⁶ Ријеч изостављена у издању М. Пуцића.

²⁷ Љ. Стојановић: излазит(ѣ).

²⁸ Љ. Стојановић: ни ѡ дрѣва.

²⁹ М. Пуцић: и на пашѣ.

³⁰ М. Пуцић: затози.

³¹ М. Пуцић: чѣдно.

³² М. Пуцић: чѣвше.

³³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: тръговцѣ.

³⁴ М. Пуцић: к свѣтѣ.

³⁵ М. Пуцић: прѣве.

³⁶ М. Пуцић: ходили; Љ. Стојановић: ходил(ѣ).

³⁷ М. Пуцић и Љ. Стојановић: тръговци.

³⁸ М. Пуцић: Свѣтила.

³⁹ Љ. Стојановић: ниткорѣ.

⁴⁰ М. Пуцић: За то.

⁴¹ М. Пуцић: любовѣ.

⁴² М. Пуцић: некашите.

⁴³ Љ. Стојановић: чинит(ѣ).

пригатеѡм(ѡ) не посталгаите⁴⁴ нови законѡ, нека наши |20| трѣгѡвци⁴⁵ и ниѡ(ѡ) добитѡѡ гредѡ до Сѡѡтига какѡ⁴⁶ сѡ ѡѡд(и)ли⁴⁷, а инакѡ⁴⁸ ѡчинивѡ |21| своимѡ пригатеѡм(ѡ) ѡѡкѡ ни⁴⁹ ѡсилно⁵⁰ б(и)ти и недраго. И ѡѡзда сѡ наши трѡ|22|гѡвци⁵¹ ѡѡд(и)ли⁵² ѡ Прѡдѡ и више Прѡда и ѡ Юсеници дрѡѡ сѡкли, и за този⁵³ |23| молимо нека гредѡ и ѡзимѡю дрѡѡ какѡ⁵⁴ и прѡ.

ad VI aprile 1399.

Превод писма

+ Од владајућег дубровачког кнеза и цијеле Општине поштованој госпођи Влади и кнезу Ђурђу и Вукићу многосрдачни поздрав. Дајемо вам на знање како пред нас дођоше наши људи Стјепко Мазарак и Радота Прибисалић тужећи се јер ваши људи жупан Вучета и Радослав Бакулић и Гојак Мирошевић, на основу ваше ријечи, узеше им насилно на Светију, Стјепку 10 перпера у рибама и у динарима, а Радоти 20 перпера, такође у рибама и динарима. И чувши за то, много нам је било чудно да се то дешава нашим људима с ваше стране. Зато вас веома усрдно молимо, ако је тако, наредите поврат риба и динара нашим људима, и нека наши трговци буду и даље добро прихваћени као што су увијек били, али да то буде не само на ријечима, већ и на дјелу. И још вам дајемо на знање како нам пишу наши трговци из Дријева тужећи се да им чините неправду и постављате „закон“, што им никада ни за једног господара није учињено, да сте им препреку учинили и поставили до самог трга до Струге, те не дате ни њима ни њиховом благу да излазе ван трга за воду, дрва и пашу. А и за то нам је било веома чудно чути од наших трговаца, јер ви морате знати, оно што је познато цијелом свијету, да од почетка, од прве бивше господе, од краља Дабише, наши трговци и њихов добитак ходили су све

⁴⁴ М. Пуцић: **непосталгаите**.

⁴⁵ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **трѡговци**.

⁴⁶ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **какѡ**.

⁴⁷ М. Пуцић: **ѡдили**; Љ. Стојановић: **ѡдил(ѡ)**.

⁴⁸ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **инакѡ**.

⁴⁹ М. Пуцић: **ѡѡкѡни**; Љ. Стојановић: **ѡѡкѡ ни**.

⁵⁰ М. Пуцић: **ѡсилно**.

⁵¹ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **трѡговци**.

⁵² Љ. Стојановић: **ѡдил(ѡ)**.

⁵³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **затози**.

⁵⁴ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **какѡ**.

[illegible]

до Светија на пашу и у дрва и на воду и нико их у томе није ометао. Зато молимо вашу многопоштовану љубав, да не наређује да се чини оно што није раније било, својим пријатељима не постављајте „нови закон“, нека наши трговци и њихов добитак иду до Светија како су раније ходили, а ако и даље будете чинили исто својим пријатељима, нама ће бити тешко и неће нам бити драго. И увијек су наши трговци ходили у Пруд и више Пруда, и у Јесеници дрва сјекли, и зато вас молимо, нека иду и узимају дрва као и раније.

Дана 6. априла 1399.

Дипломатичке особености писма

Дубровачко писмо госпођи Влади и њеним синовима кнезу Ђурђу и кнезу Вукићу, од 6. априла 1399, не садржи видљиве дипломатичке особености. Могло би се рећи да се оно битније не разликује од других оновремених писама потеклих из словенске канцеларије Дубровачке општине, који су упућивани властели у њеном сусједству. Почиње симболичком инвокацијом у виду крста, а наставља се уобичајеном интитулацијом, након које слиједе инскрипција (адреса) и класични поздрав, у коме нема претјеране срдчности. Одмах након тога прелази се на експозицију, која чини суштински дио писма. У овом случају, она се састоји из два дијела. У првом се наводи конкретан случај оштећених дубровачких поданика и молба да се њихов губитак надокнади. У другом дијелу власти Општине жале се припадницима властеоске породице Радивојевића због увођења нових „закона“, којима се угрожавају пословање и живот дубровачких трговаца у тргу Дријева. Уочљиво је изненађење које провијава кроз дубровачке ријечи, јер они такве ствари од Владе, Ђурђа и Вукића никако нису очекивали, тим више што су им у прошлости помагали пружајући азил у вријеме када су били угрожени у својој области. Због тога су захтијевали укидање „новина“, и поштовање права и привилегија које су њихови трговци уживали. Можда је то и главни разлог што се ово писмо не завршава уобичајеним лијепим жељама и срдчним поздравима, како су то, готово редовно, чинили у преписци са другим оновременим припадницима владајућег слоја у Босни.

Литература: Ст. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* (I Инвокација, 68–113; II Интитулација, 110–162; III Инскрипција, 163–199; IV Салутација, 200–209; VIII Експозиција, 39–61).

Установе и важнији термини

Законь, 11, 19 (редови у изворнику) – писана уредба утврђена обичајем, коју људи треба да поштују. У овом случају синтагма „постављати нови закон“ означава увођење нове уредбе која нити је утврђена обичајем, нити је писмено формулисана, те су Дубровчани имали неопходне аргументе за своју жалбу.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik* II, Zagreb 1922, 1642; ЛССВ, 205–206 (С. Шаркић).

Просопографски подаци

Госпођа Влада, 1 (ред у изворнику) – супруга хумског властелина Радивоја Богавчића, мајка кнеза Ђурђа и кнеза Вукића. Први пут се помиње 23. децембра 1397, када су јој Дубровчани саопштили да се може склонити у Стон⁵⁵. Након тога, име госпође Владе биљежи се у два дубровачка писма: први пут у овом писму (6. април 1399. године) и други пут 2. маја 1409, када су њој и њеној снахи Владици, супрузи Ђурђа Радивојевића, одобрили долазак у град подно Срђа.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 20, 95–96; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 411, 415.

Литература: В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, 356–357; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 102.

Кнез Ђурађ, 2 – Ђурађ (Јурај) Радивојевић, кнез из западног дијела Хума. У историјским изворима биљежи се у посљедњој деценији XIV и у првој деценији XV вијека.

Извори: ССА 3 (2004) 135–136 (А. Фостиков); ССА 4 (2005) 182–183 (С. Рудић); ССА 5 (2006) 169; ССА 7 (2008) 153 (А. Фостиков).

Литература: Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20, 120; С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996, 74, 76–78, 84, 112, 187; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 51, 78, 90, 91, 117, 136, 143–145, 155–156.

⁵⁵ У овом случају није се радило о унутрашњим босанским сукобима, већ о турској опасности. В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, 356–357; *Prima pars est de respondendo Vladde matri Jurech Radiuoeuich quod veniat in Stagnum* (23. XII 1397), *Reformationes XXXI*, 105'. Преузето из Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 102, нап. 337. Занимљиво да у објашњењу те ситуације, као и у регистру, Е. Куртовић њено име биљежи као „Владна“.

Вукић, 2 – Вукић Радивојевић, кнез из западног дијела Хума. Његово име биљежи се у документима од 1396. до 1405. године.

Извор: ГПБ 8 (2015) 17–18 (А. Смиљанић).

Литература: Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20, 120; С. Мишић, *Хумска земља*, 77.

Стјепко Мазарак, 3, 5 – Дубровчанин, који се бавио риболовом, могуће и трговином у области Радивојевића. Његово име помиње се само у овом писму.

Извор: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, према регистру.

Радота Прибисалић, 3, 5 – дубровачки грађанин који се бавио риболовом, а могуће и трговачким пословима ситнијег обима, пошто се његово име биљежи само у овом писму.

Извор: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, према регистру.

Жупан Вучета, 4 – властелин у служби госпође Владе и њених синова. Помиње се само у овом дубровачком писму.

Извор: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, према регистру.

Радослав Бакулић, 4 – особа која је била у служби породице Радивојевића. Његово име биљежи се само у овом историјском извору.

Извор: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, према регистру.

Гојак Мирошевић, 4 – човјек породице Радивојевића. Јавља се само у овом историјском извору.

Извор: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, према регистру.

Топографски подаци

У ранијем броју часописа *Стари српски архив* већ је објашњен топоним: **Дријева** (ССА 2, 192).

Свѣтиѣ (Светије, Свети), 5, 17, 20 (редови у изворнику) – трг у близини Дријева, који се помиње више пута током позног средњег вијека. Први пут се биљежи у прољеће 1375, када се једна мала дубровачка „армада“ налазила „In Sfiete“⁵⁶. Након тога слиједи помен у овом дубровачком писму. Светије се сљедећи пут јавља као мјесто на Неретви у једном упутству дубровачком *пописару* у марту 1424. године⁵⁷. Средином XV вијека херцег Стјепан је у Светију саградио тврђавицу

⁵⁶ Ј. Тадић, *Писма и упутства Дубровачке републике* I, Београд 1935, 302. Преузето из: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 373, нап. 25.

⁵⁷ Видјети у: Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj*, 269–270, нап. 953.

и поставио нову царину, што је посебно сметало Дубровчанима. Чак је и посада из ове тврђавице била умијешана у неке инциденте са дубровачким трговцима. Након завршетка рата између херцега и Дубровника (1454), када је Стјепан Вукчић понудио Дубровчанима закуп царине у Дријевима, један од дубровачких захтјева био је да се сруши тврђавица у Светију. Истицали су како нерадо иду морем у Дријевима управо због постојања ове тврђаве. У вријеме док су преговори били у току, биљеже се нове жалбе дубровачких трговаца против војника из Светија. Међутим, херцег није уважио дубровачке примједбе и захтјеве. Штавише, постоји могућност да је баш из ината наредио да се у Светију плаћа царина како би приморао Дубровчане да прихвате оне услове које је сам предлагао⁵⁸. Године 1491. у Светију је био трг соли, али је то било краткотрајно, јер је убрзо био враћен у Дријевима⁵⁹. Без обзира на релативно обиље података о Светију, не може се прецизно локализовати. Вјероватно се налазио у близини Дријевâ, јужно од овог трга, идући низводно Неретвом према њеном ушћу⁶⁰.

Литература: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 372–374, 393; Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20–21; С. Мишић, *Хумска земља*, 154, 158.

Стрџга (Струге), 12 – трг у близини Дријевâ. Струге и данас постоје као село у општини Чапљина. Налазе се на ушћу ријеке Требижат у Неретву. Од Чапљине су удаљене два, а од Габеле три километра. Кроз село Струге пролази регионални пут Чапљина–Метковић. Приликом пописа становништва 1991, Струге су са Горицом биле у истој мјесној заједници⁶¹.

Литература: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 373; Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20; С. Мишић, *Хумска земља*, 158.

⁵⁸ Вијеће умољених, на сједници одржаној 25. фебруара 1458, дало је дозволу кнезу и Малом вијећу *scribendi ad cherzech pro facto extorsionum, que fiunt hominibus nostris Narentinis per gabellotos qui tenent gabellam castri per eum facti ad Zuetie et aliter providendi pro dicta causa prout dictis rectori et Consilio videbitur*. Преузето из: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 374, нап. 27.

⁵⁹ Пребацаивање трга соли у Светије (Свети) доводи се у везу са угарским губитком тврђаве Кош и напуштања Клека (након смрти краља Матије Корвина). М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 373–374; С. Мишић, *Хумска земља*, 154.

⁶⁰ Анализом изворних података из Дубровачког архива (1429. и 1456. године), Ђ. Тошић је сматрао да се „Свети“ налазио „идући узводно Неретвом [...] прије трга Дријева“. О свему више видјети у: Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20–21.

⁶¹ Ова два села тада су заједно имала 1.108 становника. Национални састав је био следећи: Хрвати – 715, Муслимани – 352, Југословени – 20, Срби – три, остали – 18. *Federalni zavod za statistiku FBiH* (Popis stanovništva 1991).

Прѳд (Пруд), 22 – село, које је данас у саставу града Метковића⁶², у Републици Хрватској. Налази се шест километара западно од Метковића, односно два километра сјеверно од села Вид. Смјештено је око извора рјечице Норин, одакле иде водовод за Метковић, Опузен, Пељешац и Корчулу. У питању је погранично село (уз саму државну границу између Хрватске и Босне и Херцеговине), које се редовно биљежи у пописима становништва⁶³.

Литература: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 373; Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20; С. Мишић, *Хумска земља*, 158.

Јусеница (Јасеница), 22 – село и истоимено брдо у близини тог села. У попису Нахије Хумске земље (1475/1477) забиљежено је као село Јасеница. Ово село и данас постоји, а налази се неколико километара југозападно од Чапљине, односно сјеверозападно од Пруда. Село је смјештено на десној обали ријеке Требижат, близу њеног ушћа у Неретву. Улази у састав општине Чапљина, при чему се редовно биљежи у пописима становништва⁶⁴.

Литература: М. Динић, *Трг Дријева и околина*, 373–374, 376; Ђ. Тошић, *Трг Дријева*, 20; С. Мишић, *Хумска земља*, карта између 200. и 201. странице.

⁶² Раније је то била општина Метковић, али је недавно извршена реорганизација градова и општина у Републици Хрватској, након чега је Метковић добио статус града.

⁶³ Према попису становништва из 2001, Пруд је имао 561 становника. Попис обављен деценију касније (2011) забиљежио је да село има 497 становника. *Kućanstva prema obiteljskom sastvu i obiteljska kućanstva prema broju članova*, Popis 2001, www.dzs.hr.

⁶⁴ Године 1991. Јасеница је имала 165 становника. Према последњем попису становништва (2013), село има 79 становника (Бошњака). Према попису из 1991. било је: Муслимана – 157, Хрвата – један и седам из реда осталих. *Nezavisna Agencija za Statistiku Bosne i Hercegovine*, naselje Jasenica.

Arandjel Smiljanić

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**LETTRE DES RAGUSAINS ADRESSÉE À MME VLADA ET AUX
KNÈZES ĐURAĐ ET VUKIĆ**

1399, le 6 avril

Résumé

Aux premiers jours du printemps en 1399, les commerçants ragusains Stjepko Mazarak et Radota Pribisalić se sont plaintes auprès de l'autorités municipales d'avoir été privés de poisson et d'argent par les gens de Mme Vlada et ses fils Djuradj et Vukić. Les autorités ragusaines ont réagi en envoyant une lettre dans laquelle elles demandaient aux nobles bosniaques précités de restituer le poisson et l'argent aux commerçants endommagés. En outre, ils ont exprimé leur indignation à propos des problèmes auxquels leurs commerçants ont récemment fait face à Drijeva. Il s'agissait de l'introduction de certains „nouveauautés“, qui mettaient en péril les affaires et la vie des commerçants ragusains sur ce lieu de marché. Ensuite, ils ont souligné dans la lettre que cela contrevenait aux droits précédemment convenus qui leur ont été accordés par les souverains bosniaques. Enfin, les autorités municipales ont insisté sur leur revendication principale – que les droits et privilèges des commerçants ragusains, précédemment établis, devraient être respectés, dans la région qui étaient, à ce moment-là, gérées par Mme Vlada et ses fils Djuradj et Vukić, en tant que vassaux du roi Stefan Ostoja.

Mots-clés: Ragusains, lettre, Mme Vlada, knèze Djuradj, knèze Vukić, plaintes, commerçants, Drijeva, droits, privilèges.

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.11)"1412"
DOI 10.7251/GPB1710111I

Милош Ивановић*

Историјски институт
Београд

ПИСМО ЉУБИШЕ БОГДАНЧИЋА ДУБРОВЧАНИМА

Требиње, 1412, март

Сажетак: Требињски властелин Љубиша Богданчић у писму из марта 1412. пожалио се Дубровчанима да су његовог човека Тврдишу претукли њихови сељаци на Бргату. Молио их је зато да истраже тај случај, како не би поново дошло до туче међу себрима. Реч је о једном од бројних спорова између Дубровчана и чланова породице Богданчић, која је припадала роду Љубибратића.

Кључне речи: Љубиша Богданчић, Дубровчани, писмо, туча, себри, властела, милост.

Добро је познато да је дубровачка комуна током средњег века имала врло интензивне односе са становништвом из свог залеђа, које је припадало најпре српској, потом босанској држави. Сведочанство о томе пружају и ћирилска писма која је размењивала са властелинима са тог подручја. Једно од таквих је оно које је марта 1412. Општини упутио требињски властелин Љубиша Богданчић. Том приликом он се пожалио да су његовог човека Тврдишу претукла двојица Дубровчана – Михоје Радосалић и Богдан Милевић. Према наводу из писма, они су то учинили јер их је наводно Тврдиша неправедно у њиховом родном крају оптужио да су крали „по влаштацима“.¹ Ради појашњења треба напоменути да је појам *влаштак* употребљаван у приморским местима и залеђу на простору од Дубровника до Бара за означавање зависног становништва.² У овом писму чини се да је употребљен како би означио копнени део дубровачке територије, настањен људима поменутог друштвеног статуса.³ Како би се

* Ел. пошта: misaveritatem@gmail.com

¹ К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

² S. Ćirković, *Vlaštaci. Stranica iz socijalne istorije*, Godišnjak DI BiH 39 (1988) 33–41; *ЛССБ*, 93 (С. Ћирковић).

³ S. Ćirković, *Vlaštaci*, 39.

случај ближе осветлио, Љубиша Богданчић је затражио од Дубровчана да пошаљу особу од поверења, која би испитала поменутог Тврдишу, који је због задобијених повреда боравио у Бобовишту.⁴ Требињски властелин је истакао да је то неопходно како не би дошло до нове туче међу себрима.⁵ Захваљујући том податку, сазнајемо да су сви учесници сукоба о коме говори овај извор спадали у ред зависног сеоског становништва.⁶ Чини се да је Љубиша Богданчић желео да истакне да властела којој су припадали он и владајући слој у Дубровнику имају посебну одговорност да спрече нова гложења подређених им људи. Може се закључити да је писмо требињског властелина један од оних извора где се властели јасно супротстављају различити друштвени слојеви.

Управо на основу Љубишиног писма, пред дубровачким судом је 12. марта 1412. састављена тужба против Михоја Радосалића и Богдана Милевића због пребијања поменутог Тврдише. Време њеног записивања пружа нам поуздан ослонац за датирање писма Љубише Богданчића. Текст тог документа у коме се укратко препричава обрачун на Бргату, данас је слабо читљив, али га је срећом већ објавио Константин Јиречек.⁷ Даљи ток читавог спора нам на основу сачуваних извора међутим није познат.

Опис исправе и ранија издања

Писмо Љубише Богданчића, које објављујемо у овом раду, сачувано је у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику.⁸ Текст документа исписан је плавим мастилом, у 16 редова, канцеларијском минускулом на папиру правоугаоног облика, висине око 145, а ширине око 225 мм. Папир је засечен на горњем десном крају. Оштећен је негде на средини и на крају петог и шестог реда текста. Горња маргина износи 15, а доња нешто мање од 10 мм. Пошто папир није сасвим правилног

⁴ К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

⁵ Исто, 61.

⁶ *ЛССВ*, 659–660 (Р. Михаљчић). Детаљније о појму себри у одељку о појмовима.

⁷ DAD, *Lamentationes de foris*, knj. 2, 1410–1412, 158'. Љубазношћу колеге Есада Куртовића имао сам прилику да видим снимак овог акта, на чему му се срдечно захваљујем. К. Јиречек, *Споменици српски*, 61. Мора се доиста напоменути да је Јиречек изоставио имена особа које су биле сведоци записивања тужбе. У питању су Ratcho Milchotich (Ратко Милкотић) и Radman Pinavich (Радман Пинавић), чија су имена записана на полеђини самог писма.

⁸ DAD, *Lamentationes de foris*, knj. 2, 1410–1412, No. IVc. 13.

облика, десна маргина износи 10–15 мм, док лева, сем у случају прва три реда, практично не постоји. Запажа се да је папир био пресавијен надоле око 50 мм. Уочава се да је у 14. и 15. реду писар две речи прецртао, што може да укаже на његову несигурност приликом формулисања садржаја писма. Поред тога, његови искази на пар места нису сасвим јасни и данас су нам неразумљиви.

Испод ивице по којој је папир пресавијен, на полеђини, ближе њеној левој страни, може се прочитати запис: + **Почтенои нам господи** [2] **кнезѡ и властелемъ** [3] **дѣбровачккмъ**. Пошиљалац писма је њиме дакле указао коме је оно било упућено. Нешто ниже од њега, налази се и запис на латинском, који садржи имена: *Ratcho Milcotich* [2] *Radman Pinavich*. Додата су, дакле, и на само писмо имена људи који су били сведоци тужбе поднете у Дубровнику на основу овог писма.⁹ Вреди назначити да се у доњем десном углу полеђине папира уочава траг печата који није сачуван.

Ово издање приређујемо на основу фотографског снимка документа.¹⁰

Ранија издања: К. Јиречек, *Споменици српски*, 61; А. Соловјев, *Одабрани споменици*, 195; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 409.

Текст письма**

+ Почтенои намѣ господи кнезѣ и властеломѣ |2| дѣровачимѣ
 ѡд вашего слѣдѣ лѣвише Богданъчи|3| ꙗко збратишомѣ. Господо нека ваша
 милость вѣ ѡво е |4| шав(!) человекъ нашъ Твердиша из града и слободного
 мѣста |5| вашего с лѣдѣми вашѣми и кадѣ биш на Бръгатѣ та(ъ га) |6|
 ѣхитивъ Михеѣ Радосаличъ и (Б)огъданъ Милевицъ тер|7| ѣбили за
 мрътва, ѡшли а говорѣше: Чемѣ насъ ти да дѣро|8|вникѣ ѣ кривинѣ?
 Чемѣ повидѣ да смо крали по влацѣцѣхъ |9| ходѣше? Молимо васъ за
 то господо пошлитете(!) вѣрѡвана |10| чловека да ѡгледаю того човека
 нашего кои е ѣбиень, тѣи |11| лежи дома на Бѡвовицихъ. Да господо боле
 е да ваша ми|12|лость ѡправи него да се себѣри дрѣговитѣ ставѣше
 изаби|13|иу. А то е властеле лежавъ таи човека нашъ кои е ѣбие|14|нь,
 ѣ ѡбрада ѣ Слаѣевица (ѣмѣр – прецртано) ѣ мирѣ Маринѡвѣица ѡдѣ

⁹ DAD, *Lamentationes de foris*, knj. 2, 1410–1412, 158’.

¹⁰ Снимак писма уступио ми је колега Невен Исаиловић, коме се овом приликом срдечно захваљујем. Изражавам захвалност и Државном архиву у Дубровнику, који је омогућио коришћење овог писма.

*** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

[15] НЕДѢЛЕ (ВОДѢВ – прецртано) ДО 8ТОРЊНИКА. ЗАТО ВАША МИЛОСТЬ
УГЛЕ[16]ДАВЪШЕ ТЕРЕ УПРАВИТЕ ЦЮ Е ВАША МИЛОСТЬ.

Превод писма

+ Поштованој нам господи кнезу и властели дубровачкој од вашег слуге Љубише Богданчића са братијом. Господо нека ваша милост зна ово ... наш човек Тврдиша из града и слободног места вашег, када је са вашим људима био на Бргату, тада су га ухватили Михоје Радосалић и Богдан Милевић, те га пребили на мртво, отишли и говорећи: зашто нас ти даде Дубровнику у кривицу, чему оптужба да смо кради идући међу влаштацима. Молимо вас зато господо пошаљите човека од поверења да испита[ју] тог нашег човека који је пребијен, ту лежи код куће у Бобовишту. Господо боље је да ваша милост уради, него да се себри опет састајући потуку. А то је властела код које је лежао тај наш човек пребијен, код Обрада Слаћевића и Мариновића на миру од недеље до уторка. Зато ваша милости испитајте, те учините што је ваша милост.

Дипломатичке особености

Писмо започиње симболичком инвокацијом у виду крста, након које следи инскрипција у којој се помињу кнез и властела, али не и Дубровачка општина. С тим у вези потребно је напоменути да су инскрипције у писмима босанских властелина Дубровчанима обично биле дуже и са више епитета,¹¹ мада је било и оних сасвим кратких. Једна од њих потиче од још једног требињског властелина Вукосава Кобиљачића.¹² Као и у већини писама босанских владара и властеле, адреса која се налази на полеђини документа је идентична инскрипцији.¹³ У краткој интитулацији Љубиша Богданчић је себе ословио са „ваш слуга“, додајући уз то „са братијом“. Таква интитулација је релативно ретка, али се може срести у писмима мање утицајних властелина Дубровачкој општини.¹⁴ Након интитулације, у писму које овде анализирамо уследила је промулгација,

¹¹ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. III Инскрипција*, Глас СКА 92 (1913) 182–185, 186–188.

¹² К. Лиречек, *Споменици српски*, 63; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. III Инскрипција*, 188.

¹³ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. III Инскрипција*, 184, 188.

¹⁴ К. Лиречек, *Споменици српски*, 70; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–2*, 7, 10–11, 99.

Handwritten text in the top right margin, possibly a date or reference.

49

Handwritten text in Hebrew script, arranged in approximately 15 horizontal lines. The script is cursive and appears to be from a historical document. The text is written on aged, slightly stained paper. The lines of text are roughly parallel, with some variations in spacing and alignment. The ink is dark, and the overall appearance is that of a well-preserved but old manuscript.

која гласи: **Господо нека ваша милостъ вѣ ѿво**. Може се рећи да је и она употребљена доста слободно као у актима бројних других босанских властелина.¹⁵ Садржај диспозиције на овом месту није потребно ближе анализирати. Вреди ипак скренути пажњу да се Љубиша Богданчић Дубровчанима обраћа са „ваша милост“. Коришћење тог израза указује на извештан начин на његов подређен положај у односу на њих. Наиме, Дубровчани су обично били ти који су се околним владарима обраћали на тај начин.¹⁶ Сасвим је то било разумљиво, имајући у виду да су они, издајући им документа о различитим привилегијама, повластицама и разрешницама рачуна, истицали да им чине милост.¹⁷ Ситуација је, чини се, била обрнута у случају Љубише Богданчића, који је очекивао милост од Дубровчана. Слично обраћање јавља се, на пример, и у разрешници рачуна за Перка Прибојевића, коју је јуна 1426. Републици Св. Влаха упутио кнез Никола Јурјевић.¹⁸ Касније је и Љубишин син Радоје у свом писму Дубровчанима користио исти израз.¹⁹ Документ се уједно и завршава диспозицијом. Нема података о времену и месту настанка писма. Таква пракса није била необична када је реч о писмима које су Дубровчанима упућивали босански владари и властелини. То је резултат чињенице да су писма обично имала текући значај, а не дуготрајну вредност.²⁰ Датирање писма Љубише Богданчића извршено је сходно чињеници да је на основу њега, 12. марта 1412, пред дубровачким судом сачињена тужба против Михоја Радосалића и Богдана Милевића због пребијања Тврдише.²¹

¹⁵ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. VI Промулгација (Нотификација)*, Глас СКА 94 (1914) 250.

¹⁶ Види бројне примере код: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*.

¹⁷ Опширније о термину *милост* у босанским документима види код: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014 (необјављена докторска дисертација), 279, 299–300, 371, 378–381, 284, 389, 398, 404, 406, 412, 414, 435, 450, 540. Детаљније о томе кад је реч о документима српских владара и обласних господара код: Н. Порчић, *О употреби појма владарске милости у српским средњовековним документима намењеним Дубровчанима*, ИЧ 65 (2016) 61–76; Генерално о појму милости: М. Благојевић, *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 1997, 59–97.

¹⁸ Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–2*, 7

¹⁹ Исто, 99.

²⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 70, 205–206, 491, 504–505. Неки примери изостанка датума у писмима из XV века: К. Јиречек, *Споменици српски*, 63, 70–72, 74–75.

²¹ DAD, *Lamentationes de foris*, knj. 2, 1410–1412, 158°; К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Просопографски подаци

У ранијем броју часописа *Грађа о прошлости Босне* већ је објашњена личност: **Љубиша Богданчић** (ГПБ 1, 107–108).

Тврдиша, 4 (ред у изворнику) – Човек требињског властелина Љубише Богданчића. Судећи по подацима из овог писма, ишао је неким послом у Дубровник. Када се враћао назад, био је претучен на Бргату. Помиње се после да је био код куће у Бобовишту. Јавља се само у овом писму.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Михоје Радосалић, 6 – Припадао је реду зависних дубровачких становника. Особа истог имена је 1392. продала једну босанску робињу Дубровчанину Брајану Микулићу. Двадесет година касније, судећи према писму које је тема овог рада, био је један од Дубровчана који је претукао Тврдишу, човека Љубише Богданчића.

Извори: М. Динић, *Из дубровачког архива* III, Београд 1967, 61; К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Богдан Милевић, 6 – Уз Михоја Радосалића појављује се у овом писму као један од дубровачких сељака који је пребио Тврдишу, човека Љубише Богданчића. Немамо других података о њему.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Обрад Слаћевић, 14 – Није сасвим јасна реченица у писму у којој се помиње овај властелин. Тешко је растумачити да ли су Обрад Слаћевић и Обрад Мариновић били иста особа или се ради о различитим особама. Могло би да буде да је код њега Тврдиша одсео након што је претучен.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Мариновић, 14 – Чини се да је то презиме особе код које је Тврдиша боравио у Бобовишту након што је претучен на Бргату.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 61.

Установе, важнији термини

У претходним бројевима часописа *Грађа о прошлости Босне* разјашњени су следећи појмови: **дубровачки кнез** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру), **дубровачка властела** (ГПБ 1, 3, према регистру), **братија** (ГПБ 1, према регистру), **властела** (ГПБ 1, према регистру), **милост** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру).

Влаштаки, 9 (ред у изворнику) – Реч је о појму који се у периоду од XIII до XV века среће у приморским местима и залеђу на простору од Дубровника до Бара за означавање зависног становништва. Сељаци који су припадали том слоју нису се сматрали власницима земље коју су обрађивали, те је њихов господар могао да их заменим другим људима. Сима Ћирковић је скренуо пажњу да се у писму које се овде анализира термин односио на читаву територију насељену влаштацима. Под тим називом се изгледа подразумевао копнени део дубровачке територије, ван града и острва.

Литература: S. Ćirković, *Vlaštaci*, 33–41; И. Божић, *Село Богдашићи у средњем веку*, Немирно Поморје XV века, Београд 1979, 66–68; *ЛССВ*, 93 (С. Ћирковић).

Себри, 12 – Овим термином су у *Синтагми Матије Властара* и *Душановом законуку* означене особе који нису припадале властеоском слоју или цркви. Најчешће је, како се чини, овај појам био употребљаван за означавање зависног сеоског становништва. У документу који је анализирамо, себри се јасно стављају насупрот властели.

Извори и литература: *Душанов законик*, пр. Ћ. Бубало, Београд 2010, 86, 89, 92, 94–95; С. Новаковић, *Матије Властара Синтагмат. Азбучни зборник византијских црквених и државних закона и правила. Словенски превод времена Душанова*, Београд 1907, 509–510; Т. Тарановски, *Историја српског права у Немањинској држави*, Београд 2002, 50–55; *ЛССВ*, 659–660 (Р. Михаљчић).

Топографски подаци

Бргат, 5 (ред у изворнику) – Територијална јединица која је припадала копненом делу дубровачког дистрикта који се називао Астареја. Лежао је између Ријеке на западу, Жупе на истоку, Шумета на северу и Гружа на југу. Обухватао је, у ширем смислу, подручје западно до ријеке Пијавчине, те северно од Великог Граца, све до савремене границе дубровачког котара. У њега су спадала подручја Горњег и Доњег Бргата, Жарковице, Босанке, као и брдо Срђ. Доњи Бргат се називао „mons castri Marini de Mençe“ или само „Mons Castri“.

Литература: J. Lučić, *Dubrovačka astareja (Granica i područje do 1366)*, Beritićev zbornik, urednik V. Cvitanović, Dubrovnik 1960, 49–55; J. Lučić, *Prošlost dubrovačke Astoreje – Župe, Šumeta, Rijeke, Zatona, Gruža i okolice grada do 1366*, Dubrovnik 1970, 15–16.

Бобовишта, 11 – Насеље у Требињској жупи, које се налазило у области Површи, у кршевитом кланцу, између Влаштице са запада и Ћеринца са истока. Лежало је у близини пута који је водио од Дубровника за Требиње, уз саму границе поменуте приморске комуне. Током XIV века њиме је управљао посебан кнез, док је током XV века у њему важну улогу имала породица Богданчића. На подручју села сачувани су остаци две цркве из средњовековног периода, као и шест стећака.

Литература: Ђ. Тошић, *Требињска област у средњем вијеку*, Београд 1998; Е. Kurtović, *Vlasi Bobani*, Sarajevo 2012, 12–13.

Miloš Ivanović

Institut d'Histoire

Belgrade

LETTRE DE LJUBIŠA BOGDANČIĆ AUX RAGUSAINS

Trebinje, 1412, mars

Résumé

Le présent travail analyse une lettre envoyée par Ljubiša Bogdančić aux autorités ragusaines en mars 1412. Ce noble de Trebinje, dans sa lettre, se plaignait du fait que son homme Tvrdiša avait été battu par les paysans ragusains à Brgat. Il a demandé que le cas soit examiné, en mentionnant que l'homme battu demeurait à Bobovište. Il a souligné que cela était nécessaire pour éviter d'autres conflits entre les sebri (habitants dépendants). De cette façon, il oppose différentes couches de la population et souligne la responsabilité des nobles des deux parties de prévenir les conflits entre leurs subordonnés. Il est connu que, sur la base de cette lettre, le 12 mars 1412 devant le tribunal de Raguse une plainte a été déposée contre Miho Radosalić et Bogdan Milević, qui, selon les mots de Ljubiša, ont battu Tvrdiša. Le temps de l'enregistrement de cette plainte nous fournit une base fiable pour la datation de la lettre de Ljubiša Bogdančić. Cependant, le cours ultérieur de tout le conflit nous est inconnu.

Mots-clés: Ljubiša Bogdančić, Ragusains, lettre, combat, sebri, noblesse, grâce.

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.15)"1418"
DOI 10.7251/GPB1710121K

Александар Крстић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА КРАЉА ОСТОЈЕ КОЈОМ УКИДА ЦАРИНУ У ПОПОВУ

Бишће, 1418, март 23.

Сажетак: Краљ Остоја је на молбу дубровачких посланика у Бишћу 23. марта 1418. наложио кнезу Гргуру Николићу (Вукосалићу) да укине царину у Попову, која није постојала ни за владе краља Твртка I, нити за време Дабишине ни његове владавине. Истовремено, босански краљ је издао повељу Дубровнику којом је записана његова одлука у погледу спорне царине. Повеља није сачувана у оригиналу, већ се њен оштећени препис, који је начинио дубровачки српски канцелар Никша Звијездић, налази у архивској књизи *Codex Ragusinus (Liber privilegiorum)*.

Кључне речи: Краљ Стефан Остоја, Кнез Гргур Вукосалић (Николић), царина, Дубровник, Попово, Бишће, повеља.

Кнез Гргур Вукосалић (Николић) је установио нову царину на својим поседима на западном ободу Поповог поља, на Заблатку, близу међе дубровачке територије, вероватно у другој половини или крајем 1415. године. То је одмах изазвало реакцију дубровачких власти, које су од хумског властелина тражиле да укине ову „новштину“. Пошто кнез Гргур није намеравао да услиши молбе Дубровчана, они су му током скоро две наредне године више пута писали о истој ствари, а жалили су се и краљу Стефану Остоји. Ушавши у сукоб са својим ранијим савезником Сандаљем Хранићем, босански краљ је у пролеће 1417. продро у Хум, и тамо боравио током читаве наредне године. Након новог обраћања власти Дубровника краљу Остоји, босански владар је пред посланицима Дубровачке општине у Бишћу, 23. марта 1418, издао налог кнезу Гргуру Николићу да укине царину у Попову, која није постојала ни за владе краља Твртка I, нити за време Дабишине или његове владавине.

* Ел. пошта: aleksandar.krstic@iib.ac.rs, albited@gmail.com.

Истовремено, краљ Остоја је издао повељу Дубровнику чије критичко издање овом приликом приређујемо, у којој је записана његова одлука у погледу спорне царине. Иако се Гргур Николић у први мах оглушио о наредбу краља Остоје, под притиском дубровачких контрамера морао је на крају да попусти и 6. јула 1418. године укине царину у Попову.

Извори и литература: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 133, 141–143, XVIII–XIX; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 446, 538–542, 548–549, бр. 457, 561–564, 572; М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провијсун браће Влатковића)*, Глас СКА 168 (1935) 221; исти, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 8–9 (= исти, *Из српске историје средњег века*, Београд 2003, 326–327, 724–725); В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 415, 419–420; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo 1981, 69–71, 75–76; С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996, 81–82, 226–227; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 212–216; А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном ([Дубровник], 1418, јула 6.)*, ГПБ 9 (2016) 21–36.

Опис повеље и ранија издања

Повеља није сачувана у оригиналу. Њен препис, који је начинио Никша Звијездић, дубровачки српски канцелар између 1430–1455, налази се у Државном архиву у Дубровнику, у зборнику *Liber privilegiorum (Codex Ragusinus)*.¹ Текст повеље исписан је у 12 редова на доњем делу 100. листа ове архивске књиге. Први ред са инвокацијом и почетком интитулације написан је црвеним мастилом, уставом (мајускулом), док је остали део повеље исписан канцеларијском минускулом, сада избледелим мрким мастилом. Испред текста повеље налази се кратак регест на староиталијанском језику. Пошто је лист са преписом повеље био делимично оштећен још средином XIX века, део текста је изгубљен. Нажалост, услед деловања влаге и микроорганизама, текст повеље је у међувремену додатно оштећен, зато је сада нечитљив немали број речи на десној страни листа, које су ранији издавачи могли да прочитају.² Та,

¹ М. Решетар, *Никша Звијездић дубровачки српски канцелар XV вијека*, Глас СКА CLXIX/87 (1936) 174–175.

² Захваљујем колегама др Невену Исаиловићу и проф. др Небојши Порчићу што су ми уступили снимке повеље које су направили у Државном архиву у Дубровнику у јануару 2010. године.

сада оштећена места, реконструисали смо према ранијим издањима, првенствено Миклошичевом из 1858. године. Из дубровачког писма кнезу Гргуру Николићу од 26. априла 1418. године сазнаје се да је повеља била оверена краљевим печатом.³

Повеља је до сада више пута издавана. F. Miklosich (*Monumenta Serbica*, 280, бр. 264) донео је и регест на италијанском језику. С. Новаковић (*Законски споменици*, 226, бр. 78) дао је текст повеље према Миклошичевом издању, али без датума и уз мање разлике у транскрипцији.⁴ Љ. Стојановић (*Повеље и писма I–1*, 446, бр. 457) исправио је неке ситније грешке које постоје у Миклошичевом и Новаковићевом издању.⁵ Текст повеље у латиничној транслитерацији, према Стојановићевом издању, објавио је М. Brković (*Diplomatički zbornik srednjovjekovnih humskih i bosanskih isprava u Dubrovniku*, Mostar 2011, 97–98, br. 108).

Текст повеље**

MCCCCXVIII die XXIII março

Priuilegio, che feçer re Ostoia a Raguxi, che no sia daçio a Popoua a Bissç<...>

ВѢ ИМЕ Ѡ(ТЬ)ЦА И СИНА И СѢ(ВЕТ)АГѠ ДѢХА, АМИНѢ. МѢ ГѠ[СПО]Д[И]НѢ |2|
 КРАЉЪ ѠСТОІА, МИЛОСТЮ ВОЖИѠМЪ КРАЉЪ В(С)ОИ БОСН(Е), |3| ХѢМСКОИ ЗЕМЛИ,
 ПРѢМОРЬЮ И ДОНЕМЪ К(РАКМЪ) |4| ѢСРЕ, ГОЛЕ, ПОДРѢНЮ И К ТОМѢ, |5|
 ДАКМО ВИДЕНКЪ ВСАКОМѢ КОМѢ СЕ Д(О)СТОИ ПРѢДѢ |6| КОГА ИЗІДЕ САИ НАШЕ
 ЛИСТЬ ѠТВОРЕ(НѢ) |7| А ПО СЕМѢ НАШЕМЪ ЛИСТѢ, КАК(О) ІА ГОС(ПО)ДИНѢ
 КРАЉЪ |8| ѠСТОІА СТВОРИХЪ МИЛОСТЬ (МОЖЕМЪ ПР)ІАТЕЛ(КМЪ ДѢБРОВЧАНОМЪ)
 |9| КОЮ ИМЪ К ПОСТАВИ ЦАРЬНѢ ГРѢГѢР НИКО(Л)ИК(Ъ) Ѣ (ПОПОВѢ КА....) |10|
 ЗА ГѠ[СПО]Д[И]НѢ КРАЉА ТѢРѢТКА НИ ЗА КРАЉА ДАБИШЕ Н(И ЗА) МЕН(Е)
 |11| ГРѢГѢР ДА ВЕКЕ ЦАРЬНЕ ѠНДЕИ НИДГЕ ПРѢВО Н(Е БИЛА ІА СВРѢГОХЪ). |12|
 ѢПИСАНО Ѣ БИШЧѢ, РОЖАСТВА ХРѢСТ[ОВ]А НА .Ч.Ѣ.Ѣ.І. ЛѢТО, МІСЕЦА МАРТА
 .К.Г. ДАНЪ.)

³ За тои повељу подъ своѠмъ печатию записа, да теи царине не вѢде Ѣ вѢке: М. Пуцић, *Споменици српски I*, 143, бр. 255; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 549, бр. 572.

⁴ На пример, Ѡ уместо Ѡ, или ѠѢ уместо Ѣ.

⁵ У 2. реду всои уместо свои, у 11. реду ниДГЕ уместо ниГДЕ, Ъ уместо Ѣ у речима: ПРѢМОРЬЮ, ПОДРѢНЮ, ЦАРЬНѢ, ХРѢСТОВА.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

Превод повеље

23. март 1418. године

Привилегија, коју је у Бишћу краљ Остоја учинио Дубровчанима, да не буде царина у Попову.

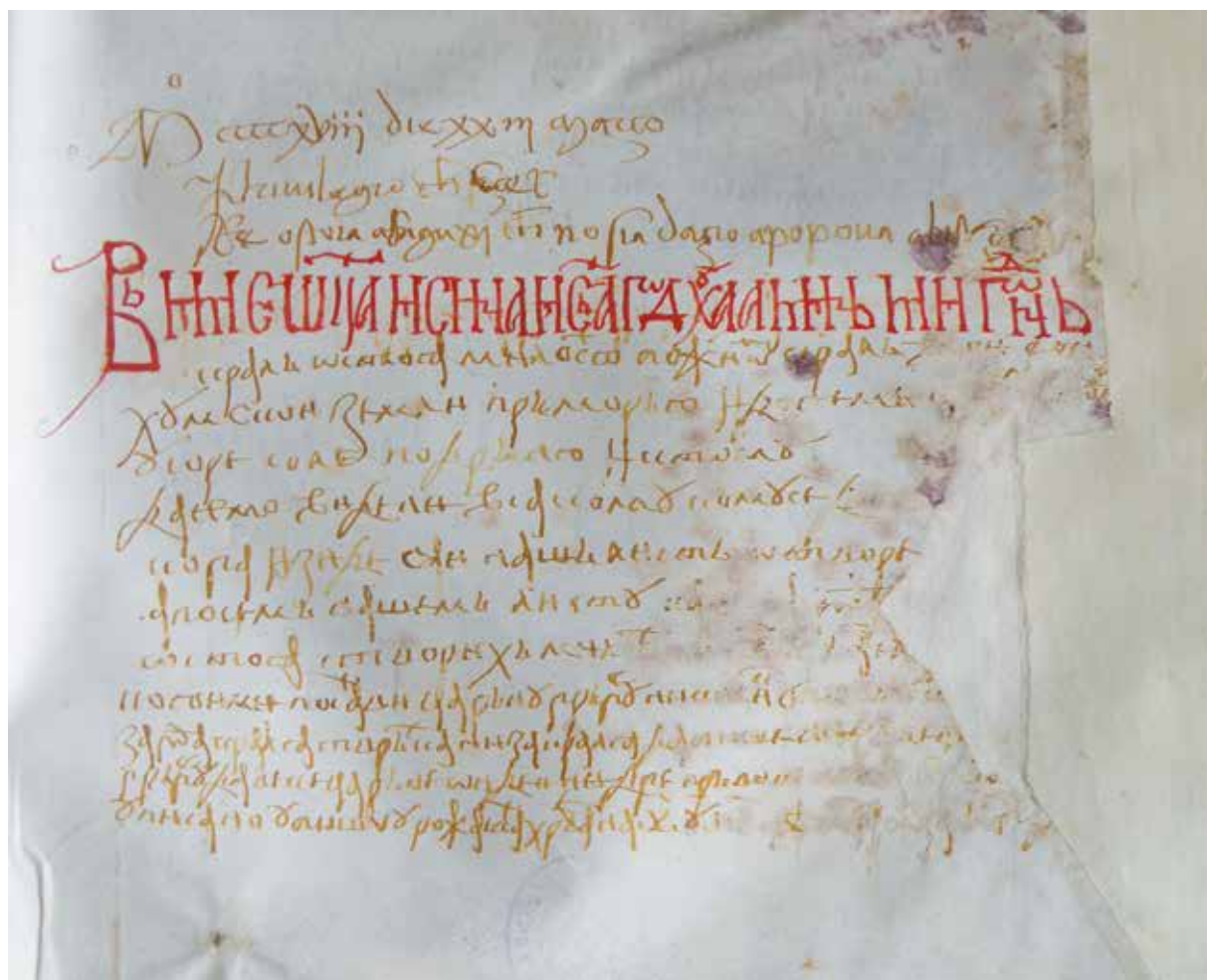
У име Оца и Сина и Светога духа, амин. Ми, господин краљ Остоја, милошћу божијом краљ све Босне, Хумске земље, Приморја и Доњих Крајева, Усоре, Соли, Подриња и тако даље, дајемо на знање свакоме коме приличи и пред кога дође овај наш отворени лист, А по овом нашем листу, како ја, господин краљ Остоја, учиних милост мојим пријатељима Дубровчанима за царину, коју им је у Попову поставио Гргур Николић ... Како ни за (владавине) господина краља Твртка, ни за краља Дабише нити за мене Гргур да већ царина онде пре никада није била, ја је укинух. Писано у Бишћу, 1418. лета од рођења Христовог, 23. дана месеца марта.

Дипломатичке особености

Ова кратка повеља, у самом документу названа „отвореним листом“, припада великој групи исправа које регулишу уговорне односе између босанског краљевства и Дубровника. То је уједно последња сачувана повеља коју је издао краљ Остоја. Повеља, у стању у коме је доспела до нас, започиње типичном вербалном инвокацијом (*Въ име Ѣтца и Сина и Свѣтагѡ Духа, аминѣ*),⁶ после које следи опширна интитулација с девоцијом (*Ми гвсподинѣ краљ Ѣстоја, милостию Божиимѣ краљ всои Босне, Хумскои земли, Прѣморью и Донемѣ Краємѣ,, Усоре, Соле, Подрѣню и к тому*). У сада оштећеном делу интитулације највероватније су биле наведене „Западне стране“. Изостављено је владарско име *Стефанѣ* (*Стипанѣ, Степанѣ*), што је појава која се среће у још неколико разрешних и даровних повеља и писама краља Остоје, али и Дабише и Твртка II.⁷ Додуше, једина Остојина исправа са свечаном и

⁶ „Светотројичина“ инвокациона формула била је широко примењивана у средњовековним босанским документима, имала је најдужи распон трајања и највећу учесталост, уз минималне разлике у форми: Н. Исailовић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни* (одбрањена докторска дисертација у рукопису), Београд 2014, 316–317.

⁷ Љ. Стојановић, *Повеље и тисма*, I–1, 441, 443, 444, 445; И. Равић, *Две исправе поводом измирења краља Остоје и Павла Клешића (Високи, 1404, 6. јануар; Јањићи, 1404, 8. јануар)*, ГПБ 5 (2012) 41.

Codex Ragusinus, fol. 100

опширном интитулацијом попут ове, у којој није наведено владарско име Стефан, јесте повеља издата браћи Радивојевић, 28. децембра 1408, која је делимично сачувана у позном препису и латиничној транслитерацији.⁸ Интитулација Остојине повеље о укидању царине у Попову слична је оној у повељи за Радивојевиће по још једној особености – наиме, у обе исправе у владарској титули изостављена је одредница *Срѣблемь*.⁹ Док ауктор у интитулацији употребљава множински облик личне заменице (*ми*), у експозитивно-диспозитивном делу повеље два пута користи једнину (*иа*).¹⁰ После интитулације долази промулгација са општом инскрипцијом (*дајмо виденіе всакому кому се достои прѣдъ кога изиде саи нашъ листъ итворень*).¹¹

У експозицији са диспозитивним елементима наводи се да је ауктор, краљ Остоја, учинио милост дестинатарима Дубровчанима за царину коју је у Попову поставио Гргур Николић. У писму краља Остоје Дубровнику са налогом за исплату могориша из децембра 1416. године, Гргур Вукосалић је означен као кнез,¹² али је у овој повељи истог владара поменути властелин наведен без икакве титуле и са породичним презименом Николић. Пошто царина у Попову није постојала ни за владавине Остојиних претходника, краљева Твртка (I) и Дабише, нити за време његове владавине, краљ Остоја у краткој диспозицији обзнањује своју одлуку да укида Гргурову царину.

Датум на крају исправе садржи место (у *Бишчу*) и време њеног издавања: годину од Христовог рођења, месец и дан.¹³

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ је писано о личностима краљева **Стефана Остоје, Стефана Твртка I и Стефана**

⁸ F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 385, бр. 324. О веродостојности ове повеље уп.: М. Динић, *Вести Еберхарда Виндекеа о Босни*, ЈИЧ 1 (1935) 363–365.

⁹ „Срби“ су изостављени у интитулацији и потпису и у Остојиној повељи Дубровчанима од 4. децембра 1409, али ту је краљевска титула наведена веома сумарно (**краљ Босњни и к том8**): Р. Михаљчић, *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима (1409, децембар 4)*, ГПБ 3 (2010) 126–128.

¹⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 320–322, 326–327, 334–335, 342, 345.

¹¹ О промулгационо-инскрипционом споју у босанским исправама видети: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 351–356, 394–397.

¹² Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 445, бр. 454.

¹³ О датуму видети: Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 492–504, као и раније свеске *Грађе о прошлости Босне*.

Дабише (ГПБ, 1–9, према регистру), као и о личности кнеза **Гргура Вукосалића Николића** (ГПБ 9, 32).

Топографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени географски појмови: **Босна, Хумска земља, Приморје, Доњи Краји, Усора, Соли и Подриње** (ГПБ, 1–9, према регистру), као и топоними **Попово** и **Бишће** (ГПБ, 3, 79–80, 95).

Важнији термини и установе

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени термини: **господин, краљ, милост, лист (листови), пријатељи, царина** (ГПБ 1–9, према регистру).

Aleksandar Krstić

Institut d'Histoire

Belgrade

**CHARTRE DU ROI OSTOJA SUPPRIMANT
LES TAXES DOUANIÈRES À POPOVO**

Bišće, 1418, le 23 mars

Résumé

Le knèze Grgur Nikolić a établi une nouvelle taxe douanière dans ses domaines à l'extrémité ouest de Popovo polje, près de la frontière du territoire de Raguse, probablement dans la seconde moitié ou à la fin de 1415. Cela a immédiatement suscité la réaction des autorités ragusaines, qui ont demandé au knèze de Hum de supprimer ces droits de douane. Comme le knèze Grgur n'avait pas l'intention de répondre aux demandes des Ragusains, au cours des deux prochaines années ils lui ont écrit plusieurs fois à ce sujet et ils se sont plaints au roi Stefan Ostoja. À la demande des émissaires ragusains, le 23 mars 1418, à Bišće, le roi Ostoja ordonna au knèze Grgur Nikolić de supprimer les taxes douanières à Popovo, inexistantes aussi bien sous le règne des rois Tvrtko I et Dabiša que pendant son règne. En même temps, le roi bosniaque a délivré une charte à Dubrovnik, indiquant sa décision concernant les taxes douanières contestées. L'original de la Charte, dont l'édition critique est publiée, n'est pas conservée, mais sa transcription endommagée datant du milieu du 15ème siècle se trouve aux Archives de Raguse, dans le recueil *Liber privilegiorum* (*Codex Ragusinus*).

Mots-clés: roi Stefan Ostoja, knèze Grgur Vukosalić (Nikolić), douane, Raguse, Popovo, Bišće, charte.

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.15)"1427"
DOI 10.7251/GPB1710129D

Павле Драгичевић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

ПОВЕЉА ДУБРОВЧАНА ВОЈВОДИ РАДОСАВУ ПАВЛОВИЋУ ПОВОДОМ КУПОВИНЕ ЊЕГОВОГ ДИЈЕЛА КОНАВАЛА

Дубровник, 1427. [1426!] децембар 31.

Сажетак: У раду се анализира препис повеље коју су Дубровчани 1426. године издали босанском војводи Радосаву Павловићу поводом куповине његовог посједа у Конавлима. Оригинал повеље није сачуван, а препис, данас тешко оштећен, начинио је дубровачки канцелар Никша Звијездић. У раду су, поред осталих пропратних поглавља, наведени приједлог реконструисаног дијела текста преписа заједно са преводом на модерни српски језик.

Кључне ријечи: Радосав Павловић, Дубровник, Босна, Конавли, XV вијек, повеља.

Опис исправе и ранија издања

Повод за израду повеље била је куповина посједа босанског војводе Радосава Павловића који се простирао у Конавлима.¹ Повељу је исписао логотет Руско Христофоровић, али оригинал овог документа није сачуван. Тескт повеље доносимо према каснијем препису канцелара Никше Звијездића, који је настао у периоду од 1430. до 1455. године. Препис је исписан на пет страница у првој књизи архивске серије *Liber privilegiorum*, у литератури познатој и под називом *Codex Ragusinus*, која се налази у Државном архиву у Дубровнику.² Странице пергаментa на којима се налази овај препис тешко су оштећене од влаге, нарочито прва

* Ел. пошта: pavled@teol.net

¹ Податке о околностима настанка повеље, као и сву пропратну литературу видјети у: П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала*, ГПБ 9 (2016) 37–39.

² DAD, *Privilegi* I, fol. 92v–94v.

страница документа, којој недостаје већи дио лијеве половине. Настала оштећења покушали смо највећим дијелом да реконструишемо на основу текста преписа оригиналне повеље, коју је поводом истог посла сачинио писар босанског војводе Радосава Павловића. Највећи дио одредби у овим документима готово да је идентичан. Приједлог реконструисаног дијела текста дали смо у напоменама, а ради бољег разумијевања цјелине, превод смо урадили узимајући у обзир и реконструисани дио текста. С обзиром на то да је оригинал повеље, који није сачуван, био послан Радосаву Павловићу, поставља се питање са којег је документа Никша Звијездић начинио своју верзију преписа. По свему судећи, у дубровачкој канцеларији био је сачуван концепт који је дао сачинити писар Руско уочи састављања коначне верзије повеље. Овај концепт такође није сачуван. Тириличком тексту претходи краћи запис на староиталијанском језику: *〈MCCCCXXVII die〉31. decembrio priuiligio fato a Radosau Paulouich e a Juanis 〈...Ragu〉xi ačetar li denari a profito a donato li palaço e dar tributo 〈... Ca〉nali ačetar denari 〈...〉 al profito e chonfermo Canali.*

Ранија издања: F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 343–348, док. бр. ССХСХVII; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 607–612, док. бр. 603.

Издање овог преписа приређено је на основу фотографија које смо у Државном архиву у Дубровнику начинили током августа 2009. године.

Текст**

[Folium 92v] 〈...〉³ **лиа**³ **сило прѣсветагѡ**⁴ **ДѢха**, **Боже славити въ** **Трьоце**⁵ **ва Ѣ(т)ци же** |2| **〈ре〉кѢ** и **СинѢ** и **Светми дѢси!** **Прѣ[є]св[є]та**⁶ **Трь[о]ице**⁷ **нераздел[и]ма слава тебе иже** |3| **въ име твоѡ въсєврѣшимо** и **тобою ѡздържимо** и **правимо мисто** |4| **ѡтачєствѣа наш[є]го** **в(о)гѡлюбими** и **ним намѣ дарѣвани град ДѢврѣник**⁸ **ѡ всем** |5| **прѣсветѢ** **Трь[ои]цѢ**⁸ **славеке.** **Язѣ ми кнезѣ, властеле**⁹ **дѢрєвачци** и **вєа ѡпкина** |6| **дамо вѣдети вєакомѢ чловекаѢ живомѢ** на **зем(л)и прѣдѣ**¹⁰ **кога годє ѡвѣ**

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

³ Приједлог реконструисаног дијела текста: **〈Вє〉лиа.**

⁴ Миклошич: **прѣсветагѡ.**

⁵ Миклошич: **трьоце.**

⁶ Миклошич: **прѣсвѣта.**

⁷ Стојановић: **трьце.**

⁸ Миклошич: **ДѢврѣвникѣ.**

⁹ Миклошич: **властели.**

¹⁰ Миклошич: **прѣдѣ.**

|7| нашъ листъ доиде и тѣмъ годѣ въѣ нашъ ѡбѣтъ чѣмъ да прѣмисмо и
 ѡчинисмо |8| вси вѣке. Властеле дѣрѣвчаци¹¹ и вса ѡпкина дѣрѣвчачка
 едино|9|дѣшно и до(б)роволно прѣмаше и заклесмо се на то
 гв(спо)д(и)нѣ вое[во]дѣ¹² Радѡ|10|савѣ Павловику великомѣ вое[во]дѣ¹³
 босанскомѣ и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ |11| <...>танкѣ¹⁴ како ближна крѣвь
 пѡдаѣ право и пѡчтено нѣтра|12|<...>¹⁵ ѡстанкѣ како ближна крѣвь
 пѡдаѣ вѣки вѣка. |13| <...>ѣ¹⁶, властеле и вса ѡпкина гр(а)да дѣрѣвника¹⁷
 видевше прѣаво¹⁸ братцѣво¹⁹ |14| <...>²⁰ и почтенѣ любавѣ и сръчано
 прѣате[л]с[т]во²¹ коѣ вѣзда милосрдно²² |15| <...>ѣ²³ вѣсакѡмъ поч(т)енѣ
 простре и показа к нашемѣ²⁴ прѣвѣмъ и к наш[е]мѣ²⁵ |16| <...>²⁶ и показѣ²⁶
 и чини како и по писанѣхъ коѣ прѣмисмо ѡд рече|17|<...>кѣ²⁷ Радосава
 и сина мѣ кнеза Иваниша видѣти естъ²⁸ а²⁹ садѣ |18| <...>³⁰ и прѣпѣзанѣ кою
 ѡчини и показа гв[спо]д[ст]вѣ нашемѣ³¹ |19| <...>³² вѣ ѡвои вѣрѣмѣ наше.
 |20| Ми кнезѣ, властеле и <...>а ѡ<...>а³² гр(а)да дѣрѣвника³³ видевше
 великѣ любавѣ |21| <...>анство³⁴ гв(спо)д(и)на вое[во]дѣ³⁵ Радосава и
 сина мѣ кнеза Иваниша хотесмо да то|22|ликаи любавѣ харѣна бѣде

¹¹ Миклошич: дѣрѣвчаци.

¹² Миклошич: вѡидѣ.

¹³ Миклошич: вѡидѣ.

¹⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и ниѣ ѡс>танкѣ.

¹⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: нѣтра|12|<жѣ и ниѣ>.

¹⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Ми кнез>ѣ.

¹⁷ Миклошич: дѣрѣвника.

¹⁸ Миклошич: прѣаво.

¹⁹ Миклошич: братцѣво.

²⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и велик>ѣ.

²¹ Миклошич: прѣате[л]ство.

²² Миклошич: милосрдно.

²³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и без мѣр>ѣ.

²⁴ Стојановић: нашѣмѣ.

²⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <господствѣ>.

²⁶ Стојановић: показѣю.

²⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: рече|17|не госпѡде, вѡ)к[во]дѣ;
 Миклошич: вѡидѣ.

²⁸ Стојановић: кѣтъ.

²⁹ Стојановић: и.

³⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: <ѡще вѣке почтенѣ любавѣ>.

³¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <по своиѣхъ почтениѣхъ послѣхъ>.

³² Приједлог реконструисаног дијела текста: <вс)а ѡ(пкин)а>.

³³ Миклошич: дѣрѣвника.

³⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и сръч)анство>.

³⁵ Миклошич: вѡидѣ.

⟨...⟩атк³⁶ любавь и сръчанство кое³⁷ ксть |23| мегю нами. На почтеник
и љзвышенк негово прѣмисмо с мило|24|срьдыкм гв(спо)д(ин)а
вое[во]д³⁸ Радосава и сина м⁸ кнеза Иваниша и них встанка |25| себе
за брата и ср(ьч)аного прѣателя³⁹ и да стоимо за нь и за негѡва |26|
сина кнеза Ив)а(н)иша и за них встанакъ како за кокга гѡде насъ |27|
(н) да их чѡвамо ѡда свакога непрѣателя⁴⁰ како кокга гѡде насъ и ако
в[и] их |28| ⟨ко⟩та тешкокта допала ѡд кок гѡде стране да стоимо ѡ нь
и ѡ не|29|⟨...⟩ина⁴¹ кнеза Иваниша и ѡ них встанк⁸ како за кокга гѡде
насъ. |30| ⟨...⟩⁴² се тои врѣме⁴³ згѡдило терь прѣишао гв(спо)д(и)нь
вок[во]да⁴⁴ Радосавъ |31| ⟨...⟩⁴⁵ кнезь Иваниш, да бѡде ѡ вок[во]де⁴⁶ и ѡ
кнез⁸ Иваниш⁸ властелин |32| ⟨...⟩никъ⁴⁷ и сѡдѡа како кои гѡде властелинъ
дѡбрѣчки⁴⁸ |33| ⟨...⟩⁴⁹. И ми кнез⁵⁰ а и вса ѡпкина гр(а)да дѡбрѣника⁵¹
по|34|⟨...⟩асмо⁵² и дарѣвасмо⁵³ гв[спо]д[и]н⁸ вок[во]де⁵⁴ Радосав⁸ и
син⁸ м⁸ |35| ⟨...⟩иш⁸⁵⁵ полач⁸ с мистѡм ѡ дѡбрѣник⁸⁵⁶ кога к била |36|
⟨...⟩с(а)ра⁵⁷ Жор(е)те направно дге ѡспотрѣвѣ⁵⁸. Дасмо гв[спо]д[ин]⁸
вок[во]де⁵⁹ |37| Радосав⁸ и син⁸ м⁸ кнез⁸ Иваниш⁸ и них правом⁸ и
почтенѡм⁸ |38| ⟨...⟩ца⁶⁰ них цо к по мѡшкѡм кольн⁸ али наконъ тога по

³⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨за сл⟩атк⁸.

³⁷ Стојановић: коѡ.

³⁸ Миклошич: воид⁸.

³⁹ Миклошич: прѣателя.

⁴⁰ Миклошич: непрѣателя.

⁴¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: не|29|⟨гова с⟩ина.

⁴² Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨И ако би⟩.

⁴³ Миклошич: врѣме.

⁴⁴ Миклошич: воид.

⁴⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨или м⁸ син⟩.

⁴⁶ Миклошич: воиде.

⁴⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨и кнезь и виек⟩никъ.

⁴⁸ Миклошич: дѡбрѣвачки.

⁴⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨дрѡго на десете⟩.

⁵⁰ Стојановић: ми кнеза.

⁵¹ Миклошич: дѡбрѣника.

⁵² Приједлог реконструисаног дијела текста: по|33|⟨чтовасмо и д⟩асмо.

⁵³ Миклошич: дарѣвасмо; Стојановић: дарѣвасмо.

⁵⁴ Миклошич: воиде.

⁵⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨кнез⁸ Иван⟩иш⁸.

⁵⁶ Миклошич: дѡбрѣник⁸.

⁵⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨прѣтов⟩с(а)ра.

⁵⁸ Миклошич: ѡспотрѣвѣ.

⁵⁹ Миклошич: воиде.

⁶⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: ⟨срьт⟩ца.

женскомъ колнѸ |39| <...>⁶¹ би ниѹ срътца ако ли би конь женскога колна цю
кѹ да ниѹ срътца |40| тади ниѹ всталеѹ како крьвь подаѹ и да таи пола⁶²
(!) ниѹ и ниѹ

[Folium 93r] |41| всталеѹ и ниѹ натрѣажю никада на мане прѣ[и]ти
не море ни се коеѹ |42| Ѹзрѣкѹѹ⁶³ изети из ниѹ рѸкѸ вьки вька амин(ь),
за нѣднѸ рат, ни за нѣд(н)Ѹ прѣ|43|дѸожѸ⁶⁴, ни за нѣднѸ ствар сегаи
свьта. Ако ли би хотѸко гв[спо]д[ин] вѸк[во]да⁶⁵ |44| РадосавѸ да Ѹ
волѸань ѹнѸи полачѸ прѣдати⁶⁶ или заложити |45| или дарѣвати⁶⁷ комѸ
гвѹде ДѸбровчанинѸ и конь неѸа неговѹ |46| синь кнезь Иваниш и ниѹ
встанакѹ паче да се тои нашеѹ гвс[пос]тѹѹѹ |47| не може забран[и]ти
никомѸрь ДѸбрѣвчанинѸ⁶⁸ комѸ би ю хотѸео про|48|дати или заложити
или дарѣвати⁶⁹. И ѹцѹ ѹветовасѹмо и да|49|ровасѹмо ми кнезь и властеле
и вса ѹпкина гр(а)да ДѸбрѣника⁷⁰ гв<...>⁷¹ |50| вѸе[во]дѹ⁷² РадосавѸ и
кнезь ИванишѸ и встанкѸ почтова<...>|51|рѹвасѹмо⁷³ всако гвѹдице .̑.
сат перь[пѣ]ри динари дѸбров<...>⁷⁴ |52| да даѹмо за доѹходаѹ долѸ речене
полѹ жѸпѸ К<...>⁷⁵ |53| и Цапѹтат вьки вькома реченомѸ гв[спо]д[ин]Ѹ
вѸе[во]дѹ⁷⁶ Р<...>⁷⁷ |54| кнезь ИванишѸ и ниѹ встанкѸ правѹѹ⁷⁸, правом<...>⁷⁹
|55| срътца ниѹ цю кѹ по мѸшкѹѹ колнѸ али на<...>⁸⁰ |56| колѸнѸ цю би
ниѹ срътца ако ли конь же(нско)га колѸна цю Ѹ ниѹ |57| срътца тада
ниѹ встанкѹѹ како крьвь подаѹ и да ѹвѸи |58| .̑. сатѹ перьперѹ реченомѸ

⁶¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <цѹ>.

⁶² Требало би да стоји: полача.

⁶³ Миклошич: Ѹзрѣкѹѹ.

⁶⁴ Миклошич: прѣдѸожѸ.

⁶⁵ Миклошич: вѸида.

⁶⁶ Миклошич: прѣдати.

⁶⁷ Миклошич: дарѣвати.

⁶⁸ Миклошич и Стојановић: ДѸбровчанинѸ.

⁶⁹ Миклошич: дарѣвати.

⁷⁰ Миклошич: ДѸбровника.

⁷¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: гв[спо]динѸ.

⁷² Миклошич: вѸидѹ.

⁷³ Приједлог реконструисаног дијела текста: почтова[сѹмо] и да|51|рѹвасѹмо.

⁷⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: дѸбров[ачцѸхѹ].

⁷⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: К[онави, СѸбод].

⁷⁶ Миклошич: вѸидѹ.

⁷⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: Р[адосавѸ и синѸ мѸ].

⁷⁸ Миклошич и Стојановић испустили.

⁷⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: правом[Ѹ и почтенѹѹмѸ].

⁸⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: на[конь тога по женскомѹ].

гв[спо]д[и]нѸ воѣ[во]дѸ⁸¹ РадосавѸ и синѸ мѸ |59| кнезѸ ИванишѸ и
 ниѸ встанкѸ никадарѸ не може прѣти⁸² |60| ни секоѣм ѸзрокѸм изети из
 ниѸ рѸкѸ вѣки вѣка амин за еднѸ |61| рать, ни за прѣдѸожѸ⁸³ ни за еднѸ
 <...>еган⁸⁴ съ[ве]та. Ако ли би се |62| ца Б(о)гѸ не даи на ни<х> коѣ рать
 згвд<ил>а вд <к>ралѣ или вд кралѸ |63| ѸгарѣсцѸх⁸⁵ или вд ТѸракѸ вд
 коѣх ниѸ ѡни записе имаю и вд насѸ |64| гв[спо]д[ин]а воѣ[во]дѸ⁸⁶
 Радос(а)ва и вд сина ми⁸⁷ кнеза Иваниша и вд на<...>|65|шка⁸⁸ и вд
 наш[е]гв⁸⁹ племена за колико би рать трѣпѣла да <...>⁹⁰ |66| врѣмена⁹¹
 не имамо давати ни плакати ѡнеи .Ѣ. <...>⁹² |67| крат ли би када рать
 прѣстала⁹³ да имамо дав<...>⁹⁴ |68| вѣки вѣкома. И ако би се Ѹ⁹⁵ коѣ
 врѣме⁹⁶ згодило тер <...>⁹⁷ |69| гв[спо]д[и]нѸ воѣ[во]дѸ⁹⁸ РадосавѸ или
 кнезѸ ИванишѸ да га има<...>⁹⁹ |70| Ѹ нашех дрьвѸх дѣ се намѸ вѸде моки
 на нашои <с>п<ен>зи и пр<...>¹⁰⁰ |71| и прѣнести¹⁰¹ Ѹ дѸбрьвник. И каде вѸде
 Ѹ дѸбрьвникѸ да га не да<мо> |72| никоѣмѸ негвѸвѸ непрѣтѣлю¹⁰² ни за
 страх, ни за благѸ |73| ни за нѣднога човека волю сеган свѣта¹⁰³ паче дѣ
 годе Ѹ гв[спо]д[ин]а |74| кралѣ Ѹгарьскога или Ѹ кмети ѸгарьсцѸх

⁸¹ Миклошич и Стојановић испустили.

⁸² Миклошич: прѣти.

⁸³ Миклошич: прѣдѸожѸ.

⁸⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: <стварѸ с>еган.

⁸⁵ Миклошич: ѸгарьсцѸхѸ.

⁸⁶ Миклошич: вонде.

⁸⁷ Миклошич: мѸ.

⁸⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: на<шега натра>|65|шка.

⁸⁹ Миклошич: нашега.

⁹⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: <за толико>.

⁹¹ Миклошич: врѣмена.

⁹² Приједлог реконструисаног дијела текста: <сать перьперѸ>; Стојановић: перьпери.

⁹³ Миклошич: прѣстала.

⁹⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: дав<ати и плакати вѸзда вѸ>.

⁹⁵ Стојановић испустио.

⁹⁶ Миклошич: врѣме; Стојановић: врѣѣме.

⁹⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <се нашаль на море>.

⁹⁸ Миклошич: вонда.

⁹⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: има<мо Ѹзети>.

¹⁰⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: пр<Ѹвести>.

¹⁰¹ Миклошич: прѣнести.

¹⁰² Миклошич: непрѣтѣлю.

¹⁰³ Миклошич: свѣта.

[Folium 93v] |75| да за нѣ ст<...>¹⁰⁴ с поклисарѣи¹⁰⁵ како за коѣга годе насъ. И ако би |76| <на> насъ коѣ сила прѣшла по морѣ да гв[спо]д[и]нь вок[во]да¹⁰⁶ Радосавъ а¹⁰⁷ и син мѣ кнезь |77| Иваниш и нѣхъ нѣтражѣ и племе да и имаю послати своѣ воске на помок |78| и вбарѣванѣ¹⁰⁸ Дѣбрьника¹⁰⁹ и негова котара. И вбетовасмо |79| ми кнезь, властеле и вса ѡпкина гр(а)да Дѣбрьника¹¹⁰ прѣмити |80| када ихъ намъ ѣ комѣнѣ нашемъ дръжати реченога гв[спо]д[и]на воеводе |81| Радосава .и.і.¹¹¹ тисѣкѣ перь[пе]ра дин(а)ра дѣбрьвачцехъ¹¹² а да мѣ имамо пла|82|кѣти .ѣ. по кент[ен]ерь на свако гвд[и]ще докле гвде дръжи ѣ насъ |83| ѡ(н) еи .и.і. перь[пе]р ѣ комѣнѣ нашемъ. Када гвде вѣдѣ ѣ комѣнѣ нашемъ |84| <т>и динари на тѣи плакю колико би стоѣли волѣнъ |85| ѣзимати волѣнъ¹¹³ и ѡпет сталѣти кони мѣ гвде дѣль ѡд тѣхъ |86| <ре>ченехъ пинези гв[спо]д[и]нь вое[во]да¹¹⁴ Радосавъ и конѣ неѣ негвѣ синъ |87| <...>¹¹⁵ Иванишъ и каде гвде би хотиѣ ѣзети гв[спо]д[и]нь вое[во]да¹¹⁶ |88| <...>авъ¹¹⁷ ѡвѣи речене пиенезе или кони дѣи нѣхъ а да намъ |89| <...> нанѣ¹¹⁸ прѣ тѣга каде [и]хъ вѣде хотеть ѣзети два м(ѣ)сеца¹¹⁹. |90| <...>¹²⁰ вбетовасмо ми кнезь, властеле и вса ѡпкина дѣбрьчка¹²¹ |91| <...>¹²² воеводе Радосавъ и синѣ мѣ кнезь Иванишъ ѣ коѣ гв|92|ди би се врьме¹²³ згвдило гв[спо]д[и]нь вое[во]де¹²⁴ Радосавъ и кнезь Иванишъ |93| синѣ

¹⁰⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: ст<оимо>.

¹⁰⁵ Миклошич: поклисарѣи.

¹⁰⁶ Миклошич: воида.

¹⁰⁷ Миклошич и Стојановић испустили.

¹⁰⁸ Миклошич: вбарѣванѣ.

¹⁰⁹ Миклошич: Дѣбрьника.

¹¹⁰ Миклошич: Дѣбрьника.

¹¹¹ Стојановић: .и.і.

¹¹² Миклошич: дѣбрьвачцехъ.

¹¹³ Миклошич и Стојановић испустили.

¹¹⁴ Миклошич: воида.

¹¹⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <кнезь>.

¹¹⁶ Миклошич: воида.

¹¹⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Радос>авъ.

¹¹⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <да на з>нанѣ.

¹¹⁹ Миклошич: мѣсеца.

¹²⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: <И ѡцѣ>.

¹²¹ Миклошич: дѣбрьчка; Стојановић: дѣбрьчка.

¹²² Приједлог реконструисаног дијела текста: <гвсподинѣ>.

¹²³ Миклошич: врьме.

¹²⁴ Миклошич: воидѣ.

м8 поставити 8 насъ 8¹²⁵ ком8нь на негѡв8 волю .ѿ. тис8к |94| перь[пе]р
 да м8 их смо дрьжани 8зети 8 нашъ ком8нь а да м8 имамо да|95|вати
 .ѿ. по кентенар на гѡдище а подѣ уни 8вет како се згѡра |96| пише. И
 въдевь гѡ[спо]д[и]нь вое[во]да¹²⁶ Радосавъ и неговъ синъ кнезь Иванишь
 |97| въсехъ съхъ въдевь и размисливъ въ сръчанехъ скровищехъ срътца |98|
 нашехъ наш8 вѣ<...>¹²⁷ и красн8 и почтен8 любавъ и сръчавъство¹²⁸ |99| кнеза
 и властѣу и все ѡпкине дѡбрѣвачке¹²⁹ кою възда многѡ ми|100|лосръдно
 показ8ю 8 свако врѣме¹³⁰ безъмиѣрно¹³¹ простресмо и показа|101|смо к
 негѡвѣмъ прѣвѣмъ и к негов8 гѡспоств8. И смисливъ и въдевь тои |102| <...>
 ѿ¹³² како се въше пише речени гѡ[спо]д[и]нь вое[во]да¹³³ Радосавъ и синъ
 м8 кнезь Ива|103|<...>¹³⁴ даше и дароваше милост[и]во и дѡбровольно
 и свесръдно намъ |104| <...>астемъ¹³⁵ и всои ѡбекини дѡбровачкои въки
 въкома безъ |105| <...>¹³⁶ ѿ¹³⁷ милостю и с 8тверждѣнкѡмъ речени неговъ
 дѣль Конавли |106| <...>¹³⁸ гѡрѡмъ и с Вѣталиноу пѡ котар8 с правѣми
 мѣгами, и с людьми, |107| з гѡр<ом>, и с водѡмъ, и с планинами, и сенокоси,
 и з грѣмѣмъ и цю ꙗ на повѣрѣши¹³⁹ |108| и с Ободѡмъ, Цаптатомъ по
 кѡтар8 с правѣми мѣгами цю ꙗ било 8 дрьжаню¹⁴⁰ |109| гѡ[спо]д[и]на и
 родителя¹⁴¹ м8 кнеза Павла и брата м8 вое[во]де¹⁴² Петра и негѡ |110|
 вое[во]де¹⁴³ Радосава до данашнегѡ дне са свѣми сѣли и засеѡци даа намъ
 |111| <8 вѣ>ащин8 и <8 пле>менит[о] град8 дѡбрѣвник8

¹²⁵ Миклошич испустио.

¹²⁶ Миклошич: воеда.

¹²⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: вѣ<лик8>.

¹²⁸ Миклошич и Стојановић: сръчанъство.

¹²⁹ Миклошич: дѡбрѣвачке.

¹³⁰ Миклошич: врѣме.

¹³¹ Миклошич: безъмиѣрно.

¹³² Приједлог реконструисаног дијела текста: <вс>ѿ.

¹³³ Миклошич: воеда.

¹³⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: Ива|102|<нишь>.

¹³⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <кнез8 и вѣ>астемъ.

¹³⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: <поречѣнѣ>.

¹³⁷ Стојановић испустио.

¹³⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и са Донѡмъ>.

¹³⁹ Миклошич: повѣрѣши.

¹⁴⁰ Миклошич: дрьжаню.

¹⁴¹ Миклошич и Стојановић: родителя.

¹⁴² Миклошич: воеде.

¹⁴³ Миклошич: воеде.

[Folium 94r] |112| кнез⁸ и кѣѡ властелем и вѣсои ѡпкини вѣки в<...> да смо во<...> и <...>¹⁴⁴ |113| и ѡбласни ми и¹⁴⁵ деца и љнѣчкѣ <на>ше и наши последни <...> прѡа и п<...>|114|мента¹⁴⁶ гѡ[спо]да вѣ вѣки. И ѡдѡише речени гѡ[спо]д[и]нѣ вое[во]да¹⁴⁷ Радосавѣ и <...>⁸ <...>¹⁴⁸ |115| Иванишѣ за них и за них натражѣ по мѡшкѡм кољнѣ право и почтен<о> |116| срътца них и за них племена цѡ к по мѡшкѡм коленѣ ѡ(в)етоваше се |117| градѣ Дѡбрѣвникѣ¹⁴⁹ и негѡ властелѡм и завезѣк се на¹⁵⁰ сва(к)ѣ <...>^х <...>¹⁵¹ |118| више реченѣ пѡлѣ жѡпе Конавли¹⁵² и Ѣбѡда и Цап[та]та¹⁵³ бра<...>¹⁵⁴ |119| насилѡа и злѣх люди како да сѣх гѡспѡдѡмо и ѡж<...>¹⁵⁵ |120| И ѡцѣ нам се ѡбет[о]ва речени гѡ[спо]д[и]нѣ вое[во]да¹⁵⁶ Радосавѣ и си<...>¹⁵⁷ |121| реченѣм кнезѣ и властелем и ѡпкине дѡбровачкои за <...>¹⁵⁸ |122| волю кои би на сем съти¹⁵⁹, ни за страх, ни за коѣ в<...>¹⁶⁰ |123| ѡзрокѣ ко[и] би на съти¹⁶¹ мѡгѡ бити намѣ и свѣмѣ на<...>¹⁶² |124| ни насѣ не ѡдтиснѣти¹⁶³ намѣ прѣгазновати и сръчано и п<...>¹⁶⁴ |125| пише до дни и до вѣка. И ми кнезѣ, властеле и вса ѡбѣи<...>¹⁶⁵ |126| дасмо гѡ[спо]д[и]нѣ вое[во]де¹⁶⁶ Радосавѣ и синѣ мѡ кнезѣ Иван<...>¹⁶⁷ |127| ѡ Конавлах .д.

¹⁴⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: в(ѣ)ка да смо во(л)ни и (слобод)ни.

¹⁴⁵ Миклошич и Стојановић испустили.

¹⁴⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: <како> прѡа и п(лѣ)|113|мента.

¹⁴⁷ Миклошич: вѡида.

¹⁴⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <син м>⁸ <кнезѣ>.

¹⁴⁹ Миклошич: Дѡбрѣвникѣ; Стојановић: Дѡбрѣвникѣ.

¹⁵⁰ Миклошич: и.

¹⁵¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <ни>^х <моѣ>.

¹⁵² Стојановић: Конавли.

¹⁵³ Миклошич: Цаптата.

¹⁵⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: бра(нити ѡда свакога).

¹⁵⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: ѡж(ивамо мирно).

¹⁵⁶ Миклошич: вѡида.

¹⁵⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: си(нѣ мѡ кнезѣ Иванишѣ).

¹⁵⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <ниѣднога човека>.

¹⁵⁹ Миклошич: свѣти.

¹⁶⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: в(ла)го ни за ниѣданѣ инѣ).

¹⁶¹ Миклошич: свѣти.

¹⁶² Приједлог реконструисаног дијела текста: на(шемѣ не ѡдѣти).

¹⁶³ Миклошич: ѡдтиснѣти.

¹⁶⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: п(рѣ)во како се згора).

¹⁶⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: ѡбѣи(на дѡбровачка).

¹⁶⁶ Миклошич: вѡидѣ.

¹⁶⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: Иван(ишѣ и нихѣ ѡстанѣ).

дѣлове землѣ и петѡга дѣла .гѣ. чести <...>¹⁶⁸ |128| гв[спо]д[и]н воѣ[во]да¹⁶⁹
 Радосавъ и син мѣ кнезь Иваниш и ниѣ встанак како <се> |129| згѡра
 пише вазда продати или дарѡвати комѣ мѣ гѡде Дѣбрьчан¹⁷⁰ |130| или
 мѣ залож(и)ти ѡнеи делове ѡо их дѡиде ѣ Конавлаѣ. И ми кнезь и
 вла|131|стеле и вса ѡпкина дѣбрьѡвачка ѡбетѡвасмо и прѣмисмо¹⁷¹
 гв[спо]д[и]нѣ |132| воѣ[во]де¹⁷² Радосавѣ и кнезь Иванишѣ и ниѣ встанкѣ
 ако би тѣ ѡ<...>¹⁷³ |133| ѡд Белеке и ѡд Брьма и ѡд Трьбина¹⁷⁴ неверьники
 неговѣ дошаль |134| ѣ Дѣбрьвникѣ да тога човека негова неверьника
 не бѣде<мо> |135| дрѣжати ѣ Дѣбрьвникѣ¹⁷⁵ безѣ ниѣ волѣ и такоге
 гв[спо]д[и]н воѣ[во]да¹⁷⁶ <Ра>|136|досавъ и син мѣ кнезь Иваниш и ниѣ
 натражѣ намѣ ѡб<...>¹⁷⁷ ѣ¹⁷⁸ |137| да ѡд више реченеѣ мистѣ и ѡд Конавли
 ако би тѣ <...>¹⁷⁸ |138| или коѣ кварѣ ѣчинѣѣ или нашем да сѣ дѣожни
 ти<...>|139|гнат[и]¹⁷⁹ их и не дрѣжат[и] их ѣ нѣднѡм мѣстѣ¹⁸⁰ и владанѣ
 и <...>¹⁸¹ |140| више писано речено и ѡбетѡвано¹⁸² ми кнезь <...>ѣ<...>|141|тик¹⁸³
 и с властели избранеми сѣми и сѣми <...>¹⁸⁴ |142| с Марьнѡм¹⁸⁵ Растикѣм,

¹⁶⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <и да ѣ волѣнѣ>.

¹⁶⁹ Миклошич: воида.

¹⁷⁰ Миклошич и Стојановић: Дѣбрьчанѣ.

¹⁷¹ Миклошич: прѣмисмо.

¹⁷² Миклошич: воиде.

¹⁷³ Приједлог реконструисаног дијела текста: ѡ<дѣ люди>.

¹⁷⁴ Миклошич: Трьбина.

¹⁷⁵ Миклошич: Дѣбрьвникѣ.

¹⁷⁶ Миклошич: воида.

¹⁷⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: ѡб<етѡвашѣ>.

¹⁷⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: <намѣ неѡѣрѣ>.

¹⁷⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: ти<рати и из>|138|гнат[и].

¹⁸⁰ Миклошич: мистѣ.

¹⁸¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <котарѣ. И на све>.

¹⁸² Миклошич и Стојановић: ѡбетѡвано.

¹⁸³ Миклошич: жѣ<...>|140|пикѣ. Дубровачки ректор (кнезь) за мјесец децембар 1426. године био је Georgius de Goce тј. Жѣѣѣ Гѣчетикѣ (или Гѣчетикѣ), како се наводи у ћириличким документима. Он је поново вршио дужност ректора и у децембру 1429. године, а до марта 1459. ту дужност обављао је још дванаест пута. DAD, *Acta Consilii Minoris* IV, fol. 54v (7. XII 1426); fol. 58v (31. XII 1427. тј. 1426. по нашем рачунању времена). Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 308, 332, 544, 584, 630; II–2, 9, 44, 107, 114, 229, 442. Уп. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Београд 1960, 70 и 253; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika* 6, Zagreb–Dubrovnik 2015, 339 (под Ђуро Клементов). Узимајући напријед наведено у обзир, наш приједлог реконструисаног дијела текста би гласио: <Ж>ѣ<ѣ Гѣче>|141|тикѣ.

¹⁸⁴ Миклошич и Стојановић прочитали још: с Андретѡмѣ <...>.

¹⁸⁵ Миклошич: Марьнѡмѣ.

Алѣвизъ Гочетикъ, Марьнѡм¹⁸⁶ Цр<...>¹⁸⁷ |143| Жамановик, Марьнѡм¹⁸⁸ Градикем, Андре Бѣнди¹⁸⁹, Гавже Пѣцик, Бен<...>¹⁹⁰ |144| П[е]тра¹⁹¹ Гѣндѣлиа¹⁹², Лавьрьца¹⁹³ Сорьгочевикъ, Андрѣшкѡм Цигѣликем¹⁹⁴, <...>¹⁹⁵ |145| Бѣник, Жѣнь Жѣрьгѡвѡм, Михочем Растикем, Климетом Бѣдачикем, |146| Маткѡм Градикем, Живанѡм Гѡчет[и]кем, Добре Бенѣшлик, Н(и)кола <...>ѣц<...>¹⁹⁶

[Folium 94v] |147| Марьтоло Жамановик, Пиѣрьо¹⁹⁷ Лѣкаревик, Никола Гочетик, |148| Паоко Прѣгловик¹⁹⁸, Тѣдро Баожеликта, Андрѣшко Менчетикъ, Климоѣ Растикъ, |149| Марьнь¹⁹⁹ Гѣндѣлик, Никше Пѣцикта, Живко Гѣндѣликем, Паскоѣ Растикъ, |150| Марок Растикъ, Рафаел Гѡчетикем, Жоре Паомѣтиѣ²⁰⁰, Михочъ Црьвик²⁰¹, |151| Витко Растик, Марьтоло Бенѣшликъ, Пиро Сорьгѡчевик, Жонко²⁰² Бѣник, |152| Марьтѡм Жѣрьговѡм, Марок Симковик, Жико Цигѣлик, Марок |153| <...> Лѣкаръвикем, Марьтло Црьвик²⁰³, Паоко Сорьгѡчевик, Алѣвиз Црьвик²⁰⁴, |154| ротисмо с(е) и заклесмо се на светѡм евангелию и на часнѡм крьжѣ²⁰⁵ гѡ[спо]дѣ |155| <р>еченем гѡ[спо]д[и]нѣ вок[во]дѣ²⁰⁶ Иванишѣ²⁰⁷ (!) и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ и ниѣ ѡстанкѣ |156| <въ г>ѡ(спо)да б(о)га свѣдръжителѣ и въ прѣчистѣ²⁰⁸ Б(о)гѡродиѣ

¹⁸⁶ Миклошич: Марѣнѡмъ.

¹⁸⁷ Миклошич и Стојановић прочитали још: Црѣвикемъ ѡха<...>.

¹⁸⁸ Миклошич: Марѣнѡмъ.

¹⁸⁹ Миклошич: Бѣндикъ; Стојановић: Бѣндик.

¹⁹⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: Бен(ко).

¹⁹¹ Миклошич: Петра; Стојановић: Прѣа.

¹⁹² Миклошич и Стојановић: Гѣндѣликта.

¹⁹³ Миклошич: Лавьрьца.

¹⁹⁴ Стојановић: Цигѣлѣкем.

¹⁹⁵ Миклошич и Стојановић прочитали: Томко.

¹⁹⁶ Миклошич: Лѣциѣ; Стојановић: Пѣциѣ.

¹⁹⁷ Миклошич: Пирьто.

¹⁹⁸ Миклошич: Прѣгловѣѣ.

¹⁹⁹ Миклошич: Марѣнь.

²⁰⁰ Миклошич и Стојановић: Паомѣтиѣ.

²⁰¹ Миклошич: Црѣвиѣѣ.

²⁰² Миклошич: Жѣнко.

²⁰³ Миклошич: Црѣвиѣѣ.

²⁰⁴ Миклошич: Црѣвиѣѣ.

²⁰⁵ Миклошич: крьжѣ.

²⁰⁶ Миклошич: воидѣ.

²⁰⁷ Требало би да стоји: Радосавѣѣ.

²⁰⁸ Миклошич: прѣчистѣѣ.

и въ силѣ часнагѣ |157| <жив>отворецагѣ кръста гѣ(спо)дна и въ .Ѧ.
евангелисте и въ .Ѧ. апостола свет(и)хъ |158| <...>хъ²⁰⁹ и въ .Ѧ. избранехъ божехъ
и въ све св[е]те божкѣ въ вѣка б(о)гѣ 8годинше |159| <...>²¹⁰ згѣра речено
наше писанѣ и въбетованѣ реченѣ 8чиненѣ |160| <...>еде²¹¹ Радосавѣ и кнезѣ
Иванишѣ и нихъ встанкѣ и племенѣ |161| <...>ръвѣ²¹² подакѣ по мѣшкѣм
коленѣ како згѣра пише вѣки |162| <...>²¹³ има на мане прѣти²¹⁴ ни се ке
потворѣти за нѣднѣ ствар на земли |163| <...>²¹⁵ за нѣднога чловека волю,
ни за страхъ, ни за благо ни се за тои коѣ |164| парѣна 8чинити. Еда ли
висмо ми кнез а²¹⁶ и вса вѣкина дѣбровачка |165| вѣои згора речено писано
и въбетовано потворили реченемъ али на мане |166| прѣнесли²¹⁷ коиѣмъ
хитростю али лакомостю за чию волю али за страхъ, али за |167| хотенѣ
нѣднога чловека волю на земли тада да смо ми кнезѣ власт[е]ле |168| и
вса вѣкина гр(а)да дѣбровника проклети Б[о]гѣмъ ѿцемъ и Синѣмъ и
Светѣмъ дѣхѣмъ |169| св[е]тимъ и вѣсеми тими више именованемъ и да смо
прѣчтнѣ²¹⁸ к Юди |170| кои прода сина божѣ на рѣспеткѣ²¹⁹ и к онѣмъ кои
8пахѣ: пропни, пропни |171| и к онѣмъ кои мѣ гладехѣ (!) трѣновѣ венацѣ
на главе да паде кръвѣ |172| на нихъ и на нихъ чедехъ нихъ и да смо се вѣрекли
б(о)га и ангела милостивога |173| <н>а 8мрѣли часъ и на данѣ сѣдни и
верѣ кою верѣкѣмъ и да смо поречени |174| <8 г>ласѣ, 8 почтеню, 8 правдахъ
и 8 законехъ нашихъ вѣдѣкѣхъ до вѣременъ²²⁰ съхъ мегю |175| <...>ими²²¹ добремъ
и почтенемъ гласѣтимъ²²² (!), гѣрадовѣми²²³ и вѣкинимъ²²⁴. |176| <...>е²²⁵

²⁰⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <вѣрховнѣ>хъ.

²¹⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: <да вѣо>.

²¹¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <гѣсподинѣ во>е[во]де; Миклошич: **воиде**; Стојановић: **воиде**.

²¹² Приједлог реконструисаног дијела текста: <како к>ръвѣ.

²¹³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <вѣка нѣ>.

²¹⁴ Миклошич: **прѣти**.

²¹⁵ Миклошич и Стојановић прочитали: <ни>.

²¹⁶ Миклошич прочитао **кнезѣ** док је а испустио; Стојановић прочитао као једну ријеч: **кнеза**.

²¹⁷ Миклошич: **прѣнесли**; Стојановић: **прѣнесли**.

²¹⁸ Миклошич: **прѣчестни**.

²¹⁹ Миклошич: **рѣспеткѣ**.

²²⁰ Миклошич: **вѣремен**.

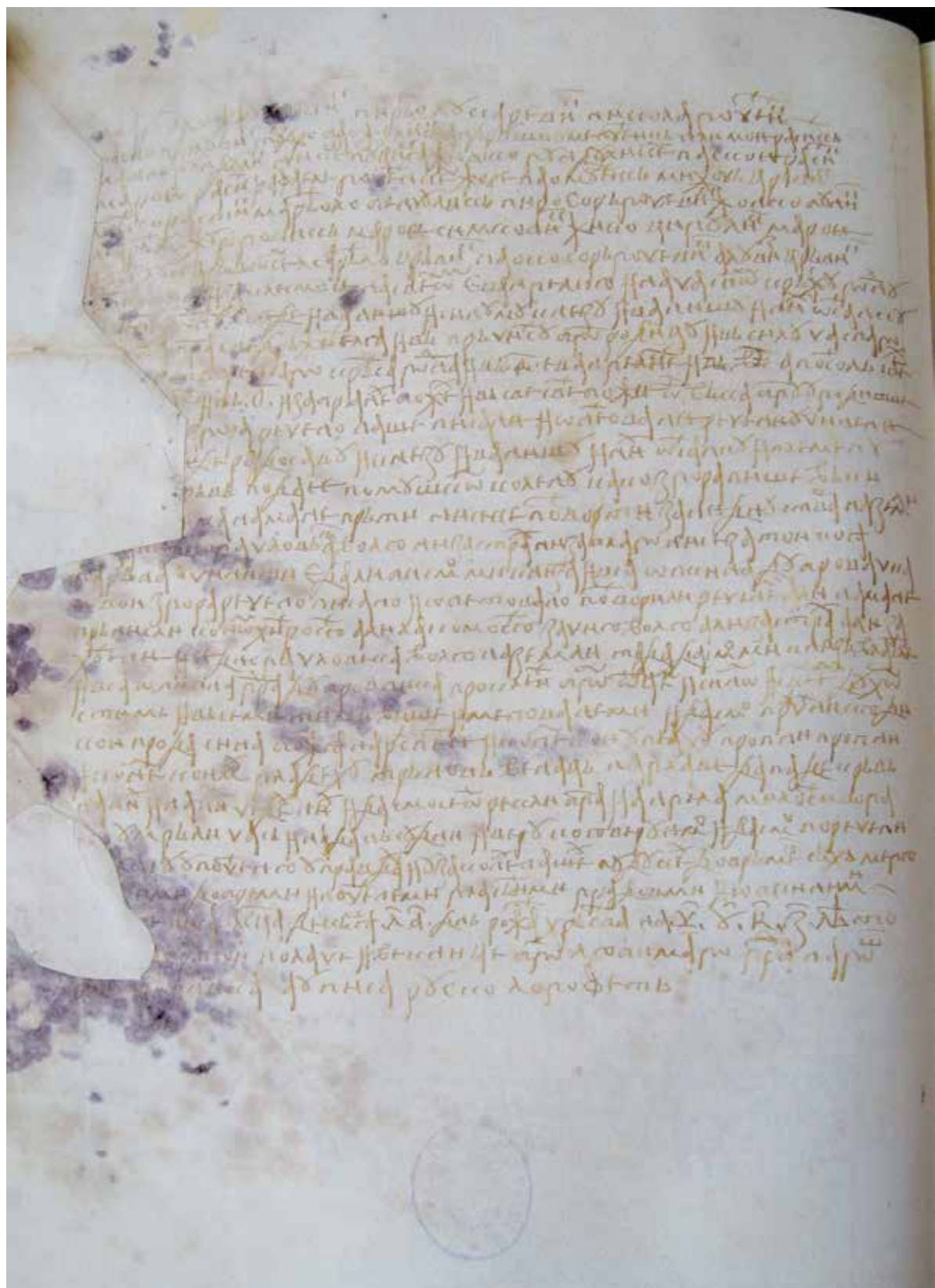
²²¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <вѣак>ими.

²²² Можда **властѣими**?

²²³ Миклошич и Стојановић: **гѣрадовѣми**.

²²⁴ Миклошич: **вѣкинами**.

²²⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <И сен с>е.

писа м(ѣ)с(ѣ)ца²²⁶ декъ(в)рѣ .л̣.л̣. днь²²⁷ рож[с]т[в]а Хрьст[о]ва на .ч̣.8̣.к̣.з̣.
лѣто |177| въ из)абранои полаче и векнице в(о)гwлювимагw гр(а)да
наш[е]гw |178| ДѢрвника а ѡписа РѢско логофеть.

*Превод*²²⁸

Велика сило Пресветога духа, Боже слављен у Тројици у Оцу, а такође и Сину и Светом духу! Пресвета Тројице нераздвојива, слава теби јер у твоје име све извршавамо и тобом обдржавамо и управљамо мјестом отачаства нашег, од Бога вољеним и од њега дарованим нам градом Дубровником, славећи о свему Пресвету Тројицу. Лично ми кнез, властела дубровачка и сва Општина дајемо на знање сваком живом човјеку на земљи: пред кога год дође овај наш лист и ко год да овај наш завјет чује – да смо га признали и дали за сва времена. [Ми] властела дубровачка и сва Општина дубровачка сложено и драговољно смо пристали и заклели се за сва времена господину војводи Радосаву Павловићу, великоме војводи босанскоме, и сину му кнезу Иванишу и њиховим потомцима које блиски род признаје за истинско и узорито потомство и њиховим потомцима које блиска лоза признаје. Ми кнез, властела и читава Општина града Дубровника увидјевши истинско братство и велику и поштовану љубав и искрено пријатељство које је увијек добростиво и безмјерно с пуним поштовањем ширио и указивао према нашим прецима и к нашем господству и то показује и чини и по писмима која смо примили и имали видјети од поменутог господина војводе Радосава и сина му кнеза Иваниша а сада су у ово наше вријеме по својим уваженим посланицима још већу поштовану љубав и пријатељство учинили и указали нашем господству. Ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника видјевши велику љубав и искрену наклоност господина војводе Радосава и сина му кнеза Иваниша, хтједосмо да толика љубав буде награђена у име пријатељске љубави и поштовања које влада међу нама. Ради његове части и достојанства признасмо с благошћу господина војводу Радосава и његовог сина кнеза Иваниша и њихове потомке за своју браћу и поштоване пријатеље и да настајавамо за њега и за његовог сина кнеза Иваниша и њихове потомке као да су

²²⁶ Миклошич: мисецѣ.

²²⁷ Миклошич и Стојановић: дань.

²²⁸ Ради бољег разумијевања цјелине, превод смо урадили укључујући и реконструисани дио текста.

једно од нас и да их бранимо од сваког непријатеља попут којег год од нас и ако би их са које год стране задесила која тешкоћа да се као и за сваког нашег заузмемо и за њега и за његовог сина и за њихово потомство. И ако би се у нека доба догодило да господин војвода Радосав или његов син кнез Иваниш дођу [у Дубровник] да војвода и кнез Иваниш могу да буду властелин, кнез и вијећник попут осталих дванаесторо дубровачких властелина. И ми кнез, а и сва Општина града Дубровника, учинисмо част и поклонисмо господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу палату са земљиштем у Дубровнику која је била [власништво] протовестијара Жорете, како је и потребно. Дали смо је господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховом истинском и узоритом [потомству] од њихове лозе што је по мушком кољену, а након тога по женском кољену од њихове лозе, а ако [не] буде [наследника] по женском кољену од њихове лозе, тада [да палата припада] њиховим осталим [наследницима] колико сродство допушта и да та палата њима и њиховим наследницима и њиховим потомцима никада на мање [од тога] не може припасти, нити се због било којег узрока изузети из њихових руку у вијеке вијекова, амин – ни због иједног рата, ни за какав дуг, нити због иједне ствари овога свијета. Уколико би тако хтио, да су господин војвода Радосав или, након њега његов син Иваниш и њихови наследници, слободни ту палату продати или заложити или поклонити било којем Дубровчанину и да то наша власт не може да забрани ниједном Дубровчанину коме би је хтио продати или заложити или поклонити. И још ми кнез и властела и сва Општина града Дубровника обећасмо и даровасмо господину војводи Радосаву и кнезу Иванишу и [њиховим] наследницима, указасмо им част и поклонисмо 600 перпера дубровачких динара сваке године за сва времена да дајемо за доходак половине, доље поменуте, Жупе Конавли, Обод и Цавтат поменутом господину војводи Радосаву и његовом сину кнезу Иванишу и њиховом директном потомству, истинском и узоритом од њихове лозе што је по мушком кољену или послјије њега по женском кољену од њихове лозе, а ако ли од женског кољена од њихове лозе [не буде било потомака], тада [да се доходак дâ] њиховим [осталим] наследницима колико сродство допушта и да ових 600 перпера [који припадају] поменутом господину Радосаву и његовом сину кнезу Иванишу никада не може бити оспорено нити се због било којег узрока изузети из њихових руку за сва времена, амин – ни за један рат, ни за дуг, нити за иједну ствар овога свијета. Ако ли би се, не дао бог, на њих [Дубровчане] покренуо какав рат од [босанског]

краља или угарских краљева или од Турака, са којима имају споразуме, и од нас господина војводе Радосава и од сина ми кнеза Иваниша и од нашег потомства и од нашег рода, за онолико колико би рат трајао да за то вријеме не дајемо и не плаћамо оних шест стотина перпера већ онај пут када ли би се рат завршио да имамо давати и плаћати увијек за сва времена. И ако би се у неко вријеме догодило да се господин војвода Радосав или кнез Иваниш задеси на мору да га, гдје год будемо могли, имамо примити на наше лађе о нашем трошку и превести и довести га у Дубровник. И када буде у Дубровнику да га не изручимо ниједном његовом непријатељу ни због страха, ни због имања нити због воље иједног човјека на овоме свијету, већ да га било гдје код господина угарског краља или угарских поданика (вазала) заступамо с посланицима попут било којег од наших. И ако би која сила на нас ударила с мора да господин војвода Радосав, а и син му кнез Иваниш и њихово потомство и род имају послати своју војску у помоћ за очување Дубровника и његовог котара. И обећасмо ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника да ћемо, када нам их [преда], примити и у нашој комуни чувати 18.000 перпера дубровачких динара поменутог господина војводе Радосава, те да му имамо плаћати пет процената [камате] сваке године докле год чува код нас оних 18.000 перпера у нашој комуни. Док год ти динари по тој камати буду стајали у нашој комуни да је господин војвода Радосав и након њега његов син кнез Иваниш слободан подизати и да је слободан опет улагати који год дио од тог поменутог новца и кад год би господин војвода Радосав хтио да узме овај поменути новац или неки његов дио – да нам то да на знање два мјесеца прије него што га буде хтио подићи. И још обећасмо ми кнез, властела и сва дубровачка Општина господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу у које год би се вријеме задесило господину војводи Радосаву и кнезу Иванишу, његовом сину, да својом вољом уложи код нас у комуни 12.000 перпера да му се обавезујемо примити их у нашу комуну а да му имамо давати пет процената годишње [камате] а под оним условом који је напријед наведен. И видео је господин војвода Радосав и његов син кнез Иваниш, у свих ових видео и испитао нашу велику и милу поштовану љубав у неоскврњеним скровиштима срца наших и поштење кнеза, властеле и све Дубровачке општине коју увијек много дарежљиво показују и коју у свако доба безмјерно ширисмо и показасмо његовим прецима и његовом господству. И промисливши и расудивши о свему томе што изнад пише, поменути господин војвода Радосав и његов син Иваниш даше и

поклонише милосрдно и благонаклоно и искрено – нама кнезу, властели и читавој Дубровачкој општини – за сва времена неопозиво, с наклоношћу и с постојаношћу, поменути његов дио Конавала и с Доњом гором и с Витаљином дуж котара са законитим међама и с људима, с гором и с водом и с планинама и сјенокосима и са жбуњем и [са свим] што је на површини и с Ободом и са Цавтатом по котару, са законитим међама што је било у посједу господина родитеља му кнеза Павла и брата му војводе Петра и њега војводе Радосава до дана данашњег, са свим селима и засеоцима дао нам је у баштину и у племенито граду Дубровнику, кнезу и његовој властели и читавој Општини за сва времена, да смо ми и дјеца и наша унучад и [потомци] посљедњих, као законита и племенита господа слободни и неспутани и овлашћени заувјек. И штавише, поменути господин војвода Радосав и његов син кнез Иваниш заклели су се граду Дубровнику и његовој властели у своје и [у име] својих законитих и поштованих насљедника по мушком кољену од њихове лозе и [у име] њиховог рода по мушком кољену, те се обавезује да ће свим својим силама напријед поменути половину Жупе Конавли и Обод и Цавтат бранити од сваког насиља и злих људи тако да [тим посједима] мирно владамо и управљамо. И још нам је обећао поменути господин војвода Радосав и његов син кнез Иваниш, реченом кнезу, властели и Дубровачкој општини, да нама и свима нашим неће наудити нити нас отјерати вољом било ког човјека овог свијета, ни због страха, нити за икакво благо нити због било ког другог узрока, који би на свијету могао да буде, већ да ће нам од сада па до вијека бити искрено и поштено наклоњен како је и напријед наведено. И ми кнез, властела и сва Дубровачка општина дасмо господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим потомцима у Конавлима четири дијела земље и три четвртине од петога дијела и да је увијек слободан господин војвода Радосав и његов син кнез Иваниш и њихово потомство, како је напријед и наведено, продати или поклонити којем год Дубровчанину или заложити оне дијелове који су му припали у Конавлима. И ми кнез и властела и сва Дубровачка општина обећасмо и пристасмо господину војводи Радосаву и кнезу Иванишу и њиховом потомству да ако би који његов вјероломник дошао у Дубровник из Билеће и Врма или Требиња – да тога његовог непоштеног човјека без њихове [Радосављеве и Иванишове] воље нећемо држати у Дубровнику и, такође, господин војвода Радосав и син му кнез Иваниш и њихово потомство обећали су да ће уколико би неко нама и нашим из напријед поменутих мјеста и из

Конавала починио вјероломство или коју штету да су дужни да их тјерају и гоне и да их не бране ни на једном мјесту, посједу или области. И на све напријед записано, изречено и обећано ми кнез Жухо Гочетић и с одабраном властелом <...> с Андретом <...>, с Марином Растићем, Алувиз Гочетић, Марином Цријевићем, <...> Жамановић, Марином Градићем, Андре Бундић, Гавже Пуцић, Бен<...> Петра Гундулија, Лаврица Соргочевић, Андрушком Цигулићем, Томко Бунић, Жун Журговић, Михочем Растићем, Климетом Будачићем, Матком Градићем, Живаном Гочетићем, Добре Бенчулић, Никола <...>уцић, Мартоло Жамановић, Пиеро Лукаревић, Никола Гочетић, Паоко Прегловић, Тудро Баожелића, Андрушко Менчетић, Климоје Растић, Марин Гундулић, Никше Пуцића, Живко Гундулићем, Паскоје Растић, Мароје Растић, Рафаел Гочетићем, Жоре Палмотић, Михоч Цријевић, Витко Растић, Мартоло Бенчулић, Пиро Соргочевић, Жонко Бунић, Мартолом Журговић, Мароје Симковић, Жико Цигулић, Мароје <...> Лукаревићем, Мартол Цријевић, Паоко Соргочевић, Алувиз Цријевић, закусисмо и заклесмо се на Светом јеванђељу и на часном крсту Господњем, поменутом господину војводи Иванишу (!) и његовом сину кнезу Иванишу и њиховом потомству, у Господа Бога сведржитеља и у пречисту Богородицу и у силу часног и животворног крста Господњег и у четири јеванђелиста и у дванаест Светих врховних апостола и у 70 изабраника божјих и у све свете божје који су некада Богу угодили, да овај напријед поменути наш запис и изречени и учињени завјет (јамство) господину војводи Радосаву и кнезу Иванишу и њиховим насљедницима и потомству које род признаје по мушком кољену, како напријед пише, да занавијек неће на мање допасти [од онога како је напријед наведено] нити ће се оскврнити због неког земаљског узрока, ни због воље иједног човјека, ни због страха, ни због имања, нити ће се због тога повести која парница. Уколико бисмо ми кнез, а и сва Дубровачка општина ово напријед речено, записано и зајамчено оскврнули поменути или неком брзоплетошћу и лакомошћу умањили нечијом вољом, или због страха, или због захтјева и воље било којег човјека на земљи, тада да смо ми кнез, властела и читава Општина града Дубровника проклети од Бога, Оца и Сина и Светог духа светог и од свих тих напријед поменутих и да смо прибројени Јуди који је продао Сина божјег на распећу и к оним који викаху: распни, распни, и к оним који су му на главу стављали трнов вијенац, и да падне крв на њих и на њихова чеда и да смо се одрекли Бога и анђела милостивог на самртном часу и на дану судњем и вјере коју исповиједамо и да су нам за сва

времена оповргнути углед, достојанство, власт и наши будући закони међу свим племенитим и поштованим поглаварима, градовима и пријатељима. И све ово записа мјесеца децембра тридесет и први дан у љето од рођења Христова хиљаду и четири стотине и двадесет и седмо у изборној палати и вијећници од Бога вољеног града нашег Дубровника, а записа Руско логотет.

Дипломатичке особености

С обзиром на то да повеља коју су Дубровчани поводом куповине Конавала издали босанском војводи Радосаву Павловићу није сачувана у оригиналу већ у каснијем препису, може се говорити само о општим дипломатичким елементима овог документа. Судећи по тексту преписа, повеља није битније одступала од сличних докумената овог типа који су у то вријеме излазили из дубровачке канцеларије. Састављена је по, за то вријеме, уобичајеном формулару који се састојао од аренге, интитулације, промулгације, диспозиције, помена свједока, заклетве, санкције, датума и помена писара. Нити један од ових дипломатичких елемената не одступа битно од оних уобичајених за дубровачку канцеларију тог времена. Најзанимљивија особеност овог преписа чије смо издање приредили представља, заправо, његов језик, о којем је у науци већ расправљано.²²⁹ Судећи по количини текста, повеља је спадала у ред оних већих које су из дубровачке канцеларије биле упућене властели у дубровачком залеђу. Диспозитивни дио повеље заузима око три четвртине читавог документа. Правне одредбе садржане у повељи највећим дијелом се поклапају са онима које се налазе у повељи војводе Радосава Павловића, пошто су ти документи настали истовремено. Можда би требало истаћи одсуство короборације у дубровачкој повељи, па се не може са сигурношћу утврдити каквим печатом је оригинални документ био овјерен. Наведено је чак 45 свједока, дубровачких властелина чланова Вијећа умољених, што је свакако куриозитет који не изненађује узимајући у обзир важност политичког догађаја поводом којег је издат овај документ.

²²⁹ М. Решетар, *Никша Звијездић, дубровачки српски канцелар XV вијека*, Глас СКА CLXIX, Други разред 87 (Београд 1936) 169–209.

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене личности: **Павле Раденовић**, **Радосав**, **Петар** и **Иваниш Павловић**, **Жорета** протовестијар, **Марин Растић** (ГПБ 7, 70–71), **Жухо Гучетић** (ГПБ 5, 95), **Алувиз Гочетић** (ГПБ 2, 80–81, 84); **Марин Цријевић** (ГПБ 2, 138), **Жун Журговић** (ГПБ 1, 115–116), **Михоч Растић** (ГПБ 1, 116), **Климе Будаћић** (ГПБ 2, 144), **Матко Градић** (ГПБ 2, 138), **Добре Бенчулић** (ГПБ 5, 95), **Мартоло Жамановић** (ГПБ 6, 75–76), **Пјеро Лукаревић** (ГПБ 6, 76), **Никола Гочетић** (ГПБ 4, 85), **Тудро Баожелић** (ГПБ 4, 107), **Паскоје Растић** (ГПБ 4, 70), **Мароје Растић** (ГПБ 7, 70–71), **Рафаел Гочетић** (ГПБ 1, 105; ГПБ 2, 80–81), **Жоре Палмотић** (ГПБ 7, 70), **Мартол Цријевић** (ГПБ 2, 141).

У претходним бројевима *Старог српског архива* већ су објашњене личности: **Марин Градић** (ССА 10, 148), **Паоко Прегловић** (ССА 10, 147).

Андре Бундић, 143 (ред у изворнику) – дубровачки властелин (око 1365–1442). У четири наврата вршио је дужност дубровачког ректора (1427/XII, 1433/I, 1438/IV, 1440/VI).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 308, 584, 611, 630; I–2, 44; *Knjige nekretnina dubrovačke općine (13–18. st.)* I, priredili I. Benyovsky Latin i D. Zelić, Zagreb–Dubrovnik 2007, 189, 246, 355.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Београд 1960, 160; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika* 2, Zagreb–Dubrovnik 2012, 136–137; N. Vekarić, *Vlastela* 4, Zagreb–Dubrovnik 2013, 202; N. Vekarić, *Vlastela* 6, Zagreb–Dubrovnik 2015, 328.

Гавже Пуцић (Gauçe Savini de Poça), 143 – дубровачки властелин (око 1362–1437). У периоду од 1389. до 1397. године бавио се трговином у Венецији. У вријеме краткотрајне дубровачке власти над Хваром, вршио је дужност викара 1415. године. У седам наврата вршио је дужност дубровачког ректора (1419/V, 1421/VIII, 1427/IX, 1430/VIII, 1433/VI, 1436/I).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 300, 563, 584, 611, 630; I–2, 44; *Knjige nekretnina* I, 181, 193, 218, 238; *Одлуке већа Дубровачке републике* II, објавио М. Динић, Београд 1964, 84, 103, 203, 254, 364; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, Београд 1967, 65; *Odluke dubrovačkih vijeća 1390–1392*, pripremili N. Lonza i Z. Šundrica, Zagreb–

Dubrovnik 2005, 178, 222, 392; *Odluke dubrovačkih vijeća 1395–1397*, priredila N. Lonza, Zagreb–Dubrovnik 2011, по регистру.

Литература: М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни* II, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 662; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 369; В. Krekić, *Contribution to the study of the Ragusan presence in Venice in the fourteenth century*, *Unequal rivals: Essays on relations between Dubrovnik and Venice in the thirteenth and fourteenth centuries*, Zagreb–Dubrovnik 2007, 242–243, 261–262, 266, 268; N. Vekarić, *Vlastela* 3, Zagreb–Dubrovnik 2012, 175; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 343.

Бенедикт Петра Гундулић, 143–144 – дубровачки властелин (око 1376–1428). Бавио се трговином, нарочито у Србији. Највише је боравио у Руднику (1402–1415), а у неколико наврата био је и закупац царине у Новом Брду. У два наврата је вршио дужност дубровачког ректора (1422/XII и 1425/XI).

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, Београд 2007², 49, 64; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру²³⁰ (Бенко Петра Гундулић); М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 75, 76, 191; Б. Недељковић, *Мешовита порота. Дубровачка документа XIV и XV века о пограничној пороти*, Мешовита грађа (Miscellanea) 6 (1978) 34; *Дубровачко Мало веће о Србији (1415–1460)*, сабрао и приредио А. Веселиновић, Београд 1997, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 272; М. Динић, *За историју рударства* II, 661–662; В. Krekić, *Venetians in Dubrovnik (Ragusa) and Ragusans in Venice as real estate owners in the fourteenth century*, *Unequal rivals*, 90, 94; N. Vekarić, *Vlastela* 2, 298; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 335.

Лаврц (Ловро, Ловрица) Соргочевић, 144 – дубровачки властелин. Током прве трећине XV вијека најмање три особе из те породице носиле су ово име, па се не може прецизније утврдити на коју се конкретно особу односи овај помен.

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 3, 262–263, 276–277.

Андрушко Цигулић, 144 – дубровачки властелин из огранка породице Вучетић (Volço), чији су чланови носили надимак Цигулић (Cigo). Највјероватније се ради о Андрији Мартола Вучетићу (око 1355–1429). У више наврата био је посланик у Италији (Бриндизи),

²³⁰ Регистар збирке „Старе српске повеље и писма“ Љубомира Стојановића, Историјски институт САНУ, Грађа, књ. 13, Београд 1992.

Далмацији (Задар) и на двору угарског краља Жигмунда. Истакао се и као војни заповједник, када је јула 1409. године између Корчуле и Пељешца поразио флоту Ладислава Напуљског, којом је заповиједао адмирал Алвизо Алдемариско. Командовао је дубровачким одредима који су, заједно са четама војводе Сандаља Хранића, освојили град Соко и Конавле. Бавио се ловом на корале и њиховим извозом. У непосредној околини Дубровника, заједно са својим имењаким и братом од стрица, основао је радионице за израду сукна и бојење тканина, што је дотад био најозбиљнији подухват такве врсте у граду под Св. Срђем. У периоду од 1388. до 1429. године тринаест пута је обављао дужност дубровачког ректора. Његов брат од стрица Андрија (око 1379–1444), у шест наврата, од 1424. до 1439. године, обављао је дужност дубровачког ректора.

Извори: J. Gelcich, L. Thallóczy, *Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae*, Budapest 1887, по регистру (Volco Andreas Martholi); К. Јиречек, *Споменици српски*, 57; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 534, 611, 630; I–2, 44, 419; *Одлуке већа Дубровачке републике* I, објавио М. Динић, Београд 1951, по регистру (Volce de Andreas); *Одлуке већа* II, по регистру; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 70, 82, 83; Б. Недељковић, *Мешовита порота*, 31, 32, 38, 46; *Одлуке 1390–1392*, по регистру; *Одлуке 1395–1397*, по регистру.

Литература: Р. Грујић, *Конавли под разним господарима од XII до XV века*, Споменик СКА, књ. LXVI, други разред књ. 52, Београд 1926, 25–26; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 207, 345, 446–450, 463; Д. Динић-Кнежевић, *Тканине у привреди средњовековног Дубровника*, Београд 1982, 149–152; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска у средњем веку*, Нови Сад 1986, 72; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 328, 330–331; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 264–265, 350.

Томко Бунић, 144–145 – дубровачки властелин. Највјероватније се ради о Томи Марина Бунићу (око 1380–1439), који је у своје вријеме био један од најкрупнијих трговаца босанским оловом. Био је арагонски конзул у Дубровнику (1422) и шест пута је вршио дужност градског ректора (1422/X, 1424/XI, 1427/III, 1430/VII, 1432/VIII, 1434/XII).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 300, 563, 584, 611, 630, 632; I–2, 44; *Дубровачко Мало веће*, по регистру; *Одлуке 1395–1397*, 141.

Литература: D. Kovačević-Kojić, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo 1961, 54–55; М. Спремић, *Дубровник и Арагонци (1442–1495)*, Београд 1971, 68; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, Sarajevo 1981, 116, 130,

131, 135; P. Živković, *Utjecaj primorskih gradova na ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u 14. i 15. stoljeću (pojava građanske klase i novog plemstva)*, Tuzla 1986, по регистру; N. Vekarić, *Vlastela* 2, 109, 111; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 326.

Живан Гочетић (Johannes (Čuani) Marini de Goze), 146 – дубровачки властелин (око 1365–1445). Од 1412. до 1444. године четрнаест пута је обављао дужност ректора. Вршио је и дужност корчуланског викара 1415. године када је то острво кратко вријеме било под дубровачком управом.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 167; I–2, 44, 61, 107; *Одлуке већа* II, 83, 193; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 71, 92; *Дубровачко Мало веће*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 250, 252, 253, 429; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 118–119; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 339.

Андрешко Менчетић (Andruschus Blasii de Mençe), 148 – дубровачки властелин (око 1360–?). У три наврата је вршио дужност дубровачког ректора (1422/VIII, 1425/IX, 1428/V).

Извори: *Одлуке већа* I–II, по регистру; *Одлуке 1390–1392*, по регистру; *Одлуке 1395–1397*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 342; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 52; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 337.

Климоје Растић (Clemens (Klime, Klimoe) Valchi de Resti), 148 – дубровачки властелин (око 1373–1430). У четири наврата вршио је дужност дубровачког ректора (1419/III, 1422/VI, 1424/X, 1430/III), а повремено је слан и у дипломатске мисије.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 43; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 300, 308, 611; *Дубровачко Мало веће*, 29, 133; *Одлуке 1395–1397*, 118, 357.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 390, 392; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 228; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 345.

Марин Гундулић, 149 – дубровачки властелин. Највјероватније се ради о Марину Јакова Гундулићу (око 1374–1441). Више пута су му повјеравани различити дипломатски послови, нарочито они у Босни. У изворима је забиљежен као дубровачки посланик код Сандаља Хранића, Радосава Павловића и на двору босанског краља. Од 1418. до 1441. године у десет наврата је обављао дужност ректора. За вријеме рата око Конавала, који се водио између Дубровника и Радосава Павловића, Мало

вијеће га је 1430. године, заједно са још двојицом племића, изабрало да се побрине за тровање Радосава Павловића и његових најближих људи.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 77; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру; *Дубровачко Мало веће*, по регистру; *Odluke 1390–1392*, по регистру; *Odluke 1395–1397*, по регистру.

Литература: М. Динић, *За историју рударства* I, 536; Р. Živković, *Tvrtko II*, 96, 121; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, по регистру; Z. Šundrica, *Otrovi u Dubrovačkoj republici*, Z. Šundrica, *Tajna kutija dubrovačkog arhiva* II, Zagreb–Dubrovnik 2009, 166–168; N. Vekarić, *Vlastela* 2, 303; N. Vekarić, *Vlastela* 5, 129–130; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 335.

Никша Пуцић, 149 – Највјероватније се ради о дубровачком властелину под именом Nicola (Nixa) Johannis de Роџа (око 1370–1455). У своје вријеме био је један од најугледнијих припадника породице Пуцић. У периоду од 1417. до 1454. године четрнаест пута је обављао дужност градског ректора.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 85; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру; Б. Недељковић, *Мешовита порота*, 73; *Дубровачко Мало веће*, по регистру; *Odluke 1390–1392*, по регистру; *Knjige nekretnina* I, по регистру; *Odluke 1395–1397*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 367, 370; Д. Ковачевић-Којић, *Средњовјековна Сребреница XIV–XV вијек*, Београд 2010, 167; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 172–173; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 343.

Живко Гундулић (Johannes (Ziuch) Jacobi de Gondola), 149 – дубровачки властелин (око 1373–1442). У ћириличким документима понекад се назива и Живко Јакетић. Често се среће као посланик на дворовима босанских, српских и угарских владара. У периоду од 1418. до 1441. године девет пута је вршио дужност градског ректора.

Извори: J. Gelcich, L. Thallóczy, *Diplomatarium*, 212, 217; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 196; *Odluke 1395–1397*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 13, 225; Р. Živković, *Tvrtko II*, 72–73, 83, 100, 155–156, 162; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 78, 103; В. Krekić, *Venetians*, 88–90; В. Krekić, *Contribution*, 256; N. Vekarić, *Vlastela* 2, 300–301; N. Vekarić, *Vlastela* 5, 126–128; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 335.

Михоч Цријевић (Михо Јунијев Цријевић), 150 – дубровачки властелин (око 1380–1437). У два наврата вршио је дужност дубровачког ректора (1426/X и 1432/XII).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 44;

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 2, 190–191; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 330.

Витко Растих (Vitcho Valchi de Resti), 151 – дубровачки властелин (око 1370–1448). У периоду од 1419. до 1448. године десет пута је вршио дужност дубровачког ректора.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 184; *Odlike 1390–1392*, 233, 235; *Odlike 1395–1397*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 390, 392; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 228; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 345.

Мартоло Бенчулић (Martholus f. Andree Dobre de Binçola), 151 – дубровачки властелин (око 1375–1445). У шест наврата је вршио дужност градског ректора (1428/IX, 1430/X, 1433/XI, 1437/V, 1440/V, 1443/VII).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 107, 114;

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 2, 85–86; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 326.

Пиро (Перо, Петар) Соркочевих, 151 – највјероватније је у питању Петар Влахушин Соркочевих (око 1382–1437), дубровачки властелин. У четири наврата је обављао дужност градског ректора (1428/VII, 1431/VI, 1434/IV, 1436/VIII).

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 3, 276–277; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 347.

Жонко Буних, 151 – највјероватније је у питању дубровачки властелин Јуније Лукин Буних (око 1380–1460). Обављао је дужност градског ректора у новембру 1447.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1 и I–2, по регистру.

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 2, 105–106; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 326.

Мартол Журговић, 152 – дубровачки властелин Мартол Николе Журговић (око 1385–1437). Обављао је дужност градског ректора у два наврата (1433/IX и 1435/X).

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 547, 611, 630; I–2, 44; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, 100.

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 2, 247; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 332.

Мароје Симковић, 152 – непозната особа. У доступним изворима помиње се током друге половине XV вијека Maroie Simchovich de Mochosiça di Hombla.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 611, 630; I–2, 44; *Knjige nekretnina* II, 18.

Жико Цигулић, 152 – дубровачки властелин Иван (Живко) Вучетић (Volčo), са надимком Цигулић (око 1385–1471). Обављао је разне управне функције. Био је државни ризничар (1436, 1440. и 1465), судија, кастелан Сокола (1455. и 1462) и Малог Стона (1459. и 1465). У периоду од 1454. до 1470. шест пута је био члан Малог вијећа, а у периоду од 1431. до 1471. године чак седамнаест пута је обављао дужност градског ректора. Са оцем Андријом и његовим пословним партнерима основао је 1418. године трговачко друштво за бојење тканина. Тестаментом је велики дио своје имовине у некретнинама и новцу оставио задужбини која је имала за циљ да потпомаже цркву, болнице, откупљује робље и чини слична добротворства. Његова задужбина била је активна све до краја XIX вијека.

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 56, 80; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 611, 630; I–2, 44, 61, 107, 114; М. Динић, *Из дубровачког архива* III, по регистру; *Дубровачко Мало веће*, по регистру.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 139, 274, 284, 369, 418, 446–450, 463; Д. Динић-Кнежевић, *Тканине*, по регистру; N. Vekarić, *Vlastela* 3, 328, 330; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 266–267, 350.

Мароје Лукаретић, 152–153 – највјероватније се ради о Марину Михе Лукаретићу (око 1381–1450), дубровачком властелину. Бавио се трговином у Илоку и Зворнику.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 611, 630; I–2, 44; *Дубровачко Мало веће*, по регистру.

Литература: Д. Ковачевић-Којић, *Trgovina* 69; Д. Ковачевић-Којић, *Зворник (Звоник) у средњем вијеку*; Д. Ковачевић-Којић, *Градски живот у Србији и Босни (XIV–XV вијек)*, Београд 2007, 30, 32, 35, 37, 40, 41; Д. Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска*, 176–177, 195; Д. Ковачевић-Којић, *Средњовјековна Сребреница*, 102, 166, 167; N. Vekarić, *Vlastela* 2, 323.

Паоко Соргочевић, 153 – највјероватније се ради о дубровачком властелину Павлу Андрије Соргочевићу (око 1395–1433). У три наврата је обављао дужност градског ректора (1427/XI, 1430/XI, 1433/II).

Извори: К. Јиречек, *Споменици српски*, 46; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 611, 630; I–2, 37; *Дубровачко Мало веће*, по регистру.

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 3, 260, 262; N. Vekarić, *Vlastela* 6, 347.

Алувиз Цријевић, 153 – вјероватно се ради о дубровачком властелину Луји Мартолице Цријевићу (око 1385–1429).

Литература: N. Vekarić, *Vlastela* 2, 182–183.

Важнији термини

У претходном броју *Грађе о прошлости Босне* већ је објашњен термин **дио земље** (ГПБ 9, 62).

Топографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* објашњени су термини: **Конавли** (ГПБ 1, 109–110), **Обод** (ГПБ 4, 148), **Доња гора** (ГПБ 4, 108), **Витаљина** (ГПБ 9, 62), **Билећа** (ГПБ 9, 70) и **Врм** (ГПБ 9, 70).

Pavle Dragičević

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**CHARTRE DES RAGUSAINS ADRESÉE AU DUC RADOSAV
PAVLOVIĆ À L'OCCASION DE L'ACHAT DE SA PARTIE DE
KONAVLE**

1427 [1426!], le 31 décembre

Résumé

Le 31 décembre 1426, les Ragusains achètent Konavle, Obod et Cavtat au duc bosniaque Radosav Pavlović et, à cette occasion, ils échangent les chartes, expliquant plus en détail les conditions de vente de ces propriétés et les droits et obligations des deux parties contractantes. Le travail analyse la Charte délivrée par les Ragusains à Radosav Pavlović, à l'occasion de ladite transaction. La charte originale n'est pas conservée, mais Nikša Zvizdić, le scribe serbe auprès de la municipalité de Raguse, a fait une transcription entre 1430 et 1455. La transcription, aujourd'hui fortement endommagée, est déposée aux Archives de l'État à Raguse, dans le premier livre (recueil) de la série d'archives *Privilegi*, également connue dans la littérature sous le nom de *Codex Ragusinus*. Une proposition du texte reconstruit de la transcription en serbe ancien accompagné de la traduction en serbe moderne et cinq fac-similés est donnée dans le présent travail. Des chapitres distincts décrivent plus en détail les particularités diplomatiques du texte de la Charte ainsi que les données prosopographiques des personnes qui sont, en tant que témoins, mentionnés dans ce document.

Mots-clés: Radosav Pavlović, Raguse, Bosnie, Konavli, XVe siècle, charte.

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.15)"1427"
DOI 10.7251/GPB1710157D

Павле Драгичевић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

**ПОВЕЉА ДУБРОВЧАНА ВОЈВОДИ РАДОСАВУ ПАВЛОВИЋУ
О УЛАГАЊУ НА ДОБИТ ДИЈЕЛА ЊЕГОВОГ НОВЦА
ОД ПРОДАЈЕ КОНАВАЛА**

Дубровник, 1427. [1426!], децембар 31.

Сажетак: У раду се анализира текст повеље коју су Дубровчани 1426. године издали босанском војводи Радосаву Павловићу, којом су потврдили да су примили 6.000 дуката који су му припали од продаје Конавала. Те дукате су његови посланици у име поменутог војводе уложили на добит (на 5% камате) у Дубровачкој општини. Рад садржи приједлог реконструисаног текста повеље на старосрпском и превод на модерни српски језик, те поглавља у којима се разматрају физички опис и дипломатичке особености наведеног документа.

Кључне ријечи: Радосав Павловић, Дубровник, Босна, Конавли, XV вијек, повеља, улагање на добит.

Физички опис и ранија издања

Историјске околности које су везане за настанак овог документа односе се на дубровачку куповину дијела Конавала који се налазио у посједу босанског војводе Радосава Павловића.¹ Повеља је исписана црним мастилом, у 38 редова, на пергаменту једнаке ширине и висине, која износи 32,8 цм, при чему на ту висину треба додати и висину плике, која износи приближно 5 цм. Плика покрива сав неисписан простор испод текста повеље. Пергамент је тешко оштећен, највјероватније од влаге, при чему су се формирале двије веће и двије мање лакуне које се налазе у угловима документа. Прва лакуна, неправилног облика,

* Ел. пошта: pavled@teol.net

¹ Детаљније о томе в. у: П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала*, ГПБ 9 (2016) 37–39.

приближне ширине око 5 цм и висине око 3 цм налази се у горњем лијевом углу документа и заузима почетни дио првих пет редова текста, тако да се од читавог рукописа у том дијелу повеље јасно распознаје једино иницијално слово „В“. Друга лакуна, смјештена у горњем десном углу пергаментa, правилног је кружног облика, пречника око 1 цм, и чини нечитким само крајњи дио другог реда документа. Највише је оштећена посљедња трећина документа, гдје се у његовом доњем лијевом углу налази највећа, трећа лакуна, са око 7 цм ширине и 5 цм висине, која заузима почетни дио посљедњих девет редова текста, при чему је похабан простор и изнад наведеног оштећења, висине пет редова текста, на коме су састругани мањи дијелови рукописа, па је и тај дио данас веома слабо читљив. Четврта лакуна, ширине око 3 цм и висине око 1,5 цм, налази се насупрот треће, у доњем десном углу документа, и заузима висину три реда текста. Самим тим, дерутно стање документа највише се огледа у чињеници да су почетни дијелови чак половине свих редова повеље (пет првих и четрнаест посљедњих) трајно оштећени и немогуће их је разумјети без реконструкције. Треба још додати да је текст спорадично искрзан и на прегибима, тј. на мјестима гдје је пергамент пресавијен, па су и ти дијелови текста теже читљиви. Пергамент је пресавијен два пута по ширини и висини тако да је, када се он раствори, подијељен на девет једнаких поља. У критичком апарату испод приређеног текста повеље навели смо приједлог реконструкције текста. Маргине документа су веома уредне. Писар се старао да текст не прелази лијеву и десну вертикалну линију која је одвајала маргине од простора који је предвиђен за унос текста. Лијева маргина износи око 3 цм, десна око 1,5 цм, а неисписан простор од горњег руба пергаментa до првог реда повеље износи око 2 цм. Једноставније стилизован крст, висине око 3 цм и ширине 1–1,5 цм, и иницијално слово „В“, висине непуне 2 цм, који су смјештени у горњем лијевом углу документа, једини су већи украси на повељи. Непосредно испод поменутог крста налази се краћи запис исписан свјетлосмеђим мастилом на староиталијанском језику, чији је текст веома изблиједио. На полеђини се налази више краћих записа. На средини простора између доње двије лакуне налази се запис начињен истим свјетлосмеђим мастилом на староиталијанском језику који је данас (бар на фотографији) скоро потпуно нечитак. Испод доње десне лакуне налази се исписано: „*N 12 del Pach III*“, испод тога запис „*1427. G...*“ (нечитко), па испод запис „*N 4*“. Око мито на те биљешке наведено их је још неколико: „*1072*“, „*№ 238*“ и „*a 1427*“. Повеља је била

овјерена висећим печатом који је, највјероватније, украден. Печат није постојао ни средином XIX вијека када је Франц Миклошич приређивао своју збирку старих српских повеља. Остала је само црвена врпца којом је печат био причвршћен, као и два прореza на плики и полеђини документа, међусобно удаљена око 5 cm, кроз које је она била провучена. Оба прореza начињена су на око 3 cm мјерено од доњег руба повеље. Документ се чува у Државном архиву у Дубровнику у оквиру фонда *Diplomata et acta*, заведен као „бечки број 1065“. Није познато да ли повеља има преписе. Документ смо приредили на основу фотографија које су начињене у поменутој установи током априла 2017. године.²

Ранија издања: F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 350–352, док. бр. ССХСIX; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 615–616, док. бр. 606.

Текст**

+ Вѣ <...>³ Г(вѣ)тога д[8]ха аминѣ. Ми кнезѣ властеле и вса ѡпкина гр[а]да Дѣбровника дакмо Ѣ знанѣ <... |2| ...>ба⁴ крѣ примисмо по рѣкѣ властель и поклицареѣ г[оспо]д[и]на вокводе Радосава <...>л[3] <...>а⁵ кнеза Радосава Ѣбрадовика, вокводе Вѣлкаса Прибиловича, вокводе Радоса Лю<... |4| ...>ла⁶ Тезаловика и Ѣсток Челадиника дѣака примисмо шестѣ тисѣка дѣкати златѣхъ <...>есть⁷ тисѣка дѣкати поставише ѡдѣ три на десете тисѣка дѣкати златѣхъ коѣ више реч[е]ни |6| поклицарѣ⁸ ѡдѣ насѣ кнеза, властель и все ѡпкине за Конавли, Цаптати и Ѣбодѣ примише а ѡстале седамѣ |7| тисѣка дѣкати реч[е]ни поклицарѣ собѡмѣ понѣше⁹ како Ѣ дрѣгѡм листѣ г[оспо]д[и]на вокводе Радосава пише кои к |8| Ѣ насѣ писанѣ вѣ лѣто рождѣства Христова тисѣцино и четири ста и два десети и седмо лѣто м[ѣ]с[е]ца декем[б]рига три десети и прѣви д(а)нѣ ѡдѣ рѣке дѣака Ѣсток више писаннога. И теи реч[е]не шестѣ тисѣка

² Снимке за ово издање уступили су ми колеге др Невен Исаиловић и проф. др Небојша Порчић, на чему им се овом приликом најсрдачније захваљујем.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <имѣ Ѣтца и Г(и)на и>.

⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: <вса|2|комѣ комѣ се подо>ба.

⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Павла|3|овика ...>.

⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: Лю<|4|вишика кнеза Браи>ла.

⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <коихъ ш>есть.

⁸ Стојановић: поклицари.

⁹ Између ријечи поклицарѣ и собѡмѣ понѣше Стојановић је уметнуо ѡдѣ насѣ кнеза, властель и все ѡпкине за Конавли, Цаптати и Ѣбодѣ примише седамѣ тисѣка дѣкати реч[е]ни поклицарѣ!

дѣкати |10| реч[е]ни поклицарѣ поставише љ нашѣ комѣни на добитѣ на
име славнаго г[оспо]д[и]на воеводе Радосава Павлови|11|кѣ и сина мѣ
кнеза Иваниша и ниѣхъ нѣтражѣ правога и почтенаго срьдѣца ниѣхъ цю ꙗ
по мѣшкоу колѣни |12| а наконѣ тога по женскоу колѣни цю ꙗ ниѣхъ
срьдѣца право и почтено нѣтражѣ. И ми више реч[е]ни кнезѣ |13| властеле
и вса ѡпкина гр[а]да Дѣбровника ѡбѣтовасмо се реченомѣ г[оспо]д[и]нѣ
воеводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ |14| Иванишѣ и ниѣхъ нѣтражѣ како ꙗ
реч[е]но давати на всако гвдище петѣ по кантинарѣ до толѣ до колѣ бѣдѣ
|15| стоѣати љ нашѣ комѣни више реч[е]не шесть тисѣца дѣкати. И ѡцѣ
ми кнезѣ, властеле и вса ѡпкина гр[а]да |16| Дѣбровника ѡбѣтѣсмо се
реч[е]номѣ воеводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ и ниѣхъ нѣтражѣ
како |17| згвѣра пише дати више реч[е]не шесть тисѣца дѣкати златѣхъ
възда кѣде ихъ бѣдѣ хѣтѣтѣ љзети на ниѣхъ |18| волю или имѣ все или
кои дѣль на ниѣхъ волю. И да ꙗ волѣнѣ г[оспо]д[и]нѣ воевода Радосавѣ
и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ |19| и ниѣхъ нѣтражѣ како згвѣра пише љзмати
или имѣ все или кои дѣль и ѡпетѣ сталѣати љ нашѣ комѣни |20| колико
кратѣ бѣде имѣ на волю за ниѣхъ живота. И кѣде гвдѣ бѣдѣ хѣтѣтѣ љзетѣ
више реч[е]не дѣкати |21| или кои дѣль ѡдѣ ниѣхъ да намѣ имаю дати на
знанѣ на два мѣсѣца прѣ тога. И ѡцѣ ѡбѣтѣсмо ми реч[е]ни |22|
кнезѣ, властеле и вса ѡпкина гр[а]да Дѣбровника реченомѣ г[оспо]д[и]нѣ
воеводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ |23| и ниѣхъ нѣтражѣ правомѣ
срьдѣца ниѣхъ почтено по мѣшкоу колѣни и након тога по женскоу
колѣни |24| ниѣхъ право и почтено нѣтражѣ више реч[е]не дѣкати съблѣсти
и да имѣ не имаю на манѣ прити ни |25| за нѣдн<...>гаи¹⁰ света волю, ни
за рѣч, ни за прошню, ни за кѣплю, ни за прѣдѣлѣжѣ, ни за страхѣ, |26|
ни за ко<...¹¹ ни за благѣ тако грагѣнина нашега тако странѣра али би
нашега г[оспо]д[и]на племенитѣга <...>¹² |27| крѣне <...>¹³ љгрѣскога а или
ц(а)ра тѣрскога а¹⁴ или г[оспо]д[и]на замѣрскога а или босанскога ни за
ратѣ ако би г[оспо]д[и]нѣ |28| воево<...>осав¹⁵ ималѣ с нами или с нашѣмѣ
градѣмѣ Дѣбровникѣмѣ ни за нѣданѣ ни љзрокѣ кои би на свѣ|29|ти
могалѣ би<...>и¹⁶ више реч[е]ни дѣкати љдрѣжати не мѣгѣ. Згвдило би се

¹⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: нѣдн<ога чловѣка се>гаи.

¹¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: ко<и ни љзрокѣ>.

¹² Приједлог реконструисаног дијела текста: <светѣ>.

¹³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <кралѣ>.

¹⁴ Стојановић испустио.

¹⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: воево<да Рад>осав.

¹⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: би<ти да имѣ се т>и.

14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 5

1072 A. 238
a. 1427.

~~Verdun~~
1072
A. 238

коѡмѣ згѡдѡмѣ г[оспо]д[и]нѣ вокводи |30| <...>ѣ<...>¹⁷ реч[е]не дѣкате,
ми кнезѣ, власт(е)ле и вса ѡпкина гр[а]да Дѣбровника ѡбѣ<...> |31| д<...>¹⁸
кнезѣ Иванишѣ и нѣгѡвѣ натражкѣ по мѣшкѡмѣ колѣнѣ и конѣ тога по
|32| <...>ѣдца¹⁹ ни хѣ, ако ли би натражка не било а ми²⁰ да дамо комѣ би ѡни
по себѣ остав(и)ли. |33| И <...>ѣ вла<...>²¹ и вса ѡпкина гр[а]да Дѣбровника
ротисмо се г[оспо]д[и]нѣ воквд<...>о<...>вѣ |34| <...>²² Иванишѣ и ни хѣ
натражкѣ какѡ згѡра пише въ Г[оспо]д[и]на Б(о)га вседр<...> |35| <...>хр<...>²³
и въ .Ѧ. евангклисте²⁴ и въ .Ѧ. с[в]ѣтѣхъ врѣховнѣхъ апѣстол<...>ихъ |36|
<...> непоколѣвимѣ бити како к речено згѡра и записано до дни и до вѣка.
Писа се |37| <...>²⁵ рождѣства Хр(и)ст(о)ва тисѣщно и четири ста и два
десети и седмо лѣто а ѣписа |38| <...> логѡ<...>же²⁶ помилѣи га.

Превод²⁷

+ У име Оца и Сина и Светога духа, амин. Ми кнез, властела и
сва Општина града Дубровника дајемо на знање свакоме кога се тиче да
смо примили из руку властеле и посланика господина војводе Радосава
Павловића <...>, кнеза Радосава Обрадовића, војводе Вукаса Прибиловића,
војводе Радоја Љубишића, кнеза Браила Тезаловића и Остоје Чељадинића
дијака, примили смо шест хиљада златних дуката од чега су шест хиљада
дуката уложили од тринаест хиљада златних дуката које напријед
поменути посланици примише од нас кнеза, властеле и читаве Општине
за Конавле, Цавтат и Обод, а осталих седам хиљада дуката поменути
посланици понијеше са собом како пише у другом запису господина

¹⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Радосавѣ нѣ ѣз>ѣ<ти више>.

¹⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: ѡбѣ<тѣкмо се> |31| д<ати ихъ нѣгѡвѣ
синѣ>.

¹⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <женскомѣ колѣнѣ цю к ср>ѣдца.

²⁰ Стојановић испустио а ми.

²¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: И <на все више писанно ми кнез>ѣ,
вла<стеле>.

²² Приједлог реконструисаног дијела текста: воквд<о>д(и Рад)о(са)вѣ |34| <и
нѣгѡвѣ синѣ кнезѣ>.

²³ Приједлог реконструисаног дијела текста: вседр<жителѣ> |35| <...>хр<...>.
Стојановић: хрстѣ гднѣ.

²⁴ Стојановић: евангклисте.

²⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: мѣсеца декемвриа .Ѧ. и .Ѧ. данѣ лѣт>а.

²⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Рѣско> логѡ<фетѣ Бо>же.

²⁷ Ради бољег разумијевања цјелине, превод смо урадили укључујући и рекон-
струисани дио текста.

војводе Радосава а који је записан код нас године од Христовога рођења хиљаду и четири стотине и двадесет и седмо љето, мјесеца децембра тридесет и први дан руком напријед поменутог дијака Остоје. И тих поменутих шест хиљада дуката наведени посланици уложише на добит у нашој комуни на име славног господина војводе Радосава Павловића и сина му кнеза Иваниша и њихових истинских и поштованих потомака њихове лозе што су по мушком кољену а након тога по женском кољену правим и узоритим потомцима што су од њихове лозе. И ми напријед поменути кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезали смо се наведеном господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим насљедницима да ћемо, како је споменуто, давати пет процената камате сваке године све дотле докле у нашој комуни буде стајало напријед поменутих шест хиљада дуката. И још се ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезујемо да ћемо поменутом војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим насљедницима [по редослиједу] како горе пише, вазда дати напријед наведених шест хиљада златних дуката када их по својој вољи буду хтјели узети, све или који дио по њиховој жељи. И да су слободни господин војвода Радосав и син му кнез Иваниш и њихови насљедници [по редослиједу] како горе пише, подизати и опет улагати све или који дио у нашу комуно колико год пута буду жељели за свог живота. И кад год буду хтјели да узму напријед поменуте дукате, или неки њихов дио, да нам два мјесеца прије тога имају дати на знање. И још обећавамо да ћемо ми наведени кнез, властела и сва Општина града Дубровника поменутом господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим истинским и узоритим насљедницима њихове лозе по мушком кољену и након њих њиховим правим и узоритим потомцима по женском кољену сачувати горе поменуте дукате и да им вољом ниједног човјека овога свијета, ни због изјаве, ни због молбе, ни куповине, ни за дугове, ни за страх, ни због било којег другог узрока ништа мање [од наведеног] неће припасти, ни због блага како грађанина нашега тако и странца или нашег племенитог господара Свете круне краља угарскога или цара турскога или прекоморског владоца или босанскога, ни због рата ако би га господин војвода Радосав водио са нама или с нашим градом Дубровником, ни за ниједан други узрок који би на свијету могао да буде да им се ти напријед наведени дукати одузети не могу. Уколико би се неком приликом догодило господину војводи Радосаву да не подигне напријед наведене дукате, ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезујемо се да ћемо их дати његовом

сину кнезу Иванишу и његовим насљедницима по мушком кољену и након њих [наслѣдницима] по женском кољену од њихове лозе и уколико не би било потомака а ми [дукате] да дамо ономе коме су их опоручили након своје [смрти]. И на сва напријед записано ми кнез, властела и сва општина града Дубровника заклесмо се господину војводи Радосаву и његовом сину кнезу Иванишу и њиховим насљедницима како горе пише у Господа Бога сведржитеља <...> и у четири јеванђелиста и у дванаест светих врховних апостола <...> чврсто бити како је напријед речено и записано до дана данашњег и за сва времена. Писа се мјесеца децембра тридест и први дан године од Христово рођења хиљаду и четири стотине и двадесет и седмо љето а записа Руско логотет, Боже помилуј га.

Дипломатичке особености

Повеља је састављена по формулару који садржи инвокацију (симболичку и вербалну), интитулацију, промулгацију, експозицију, диспозицију, заклетву, датум и помен писара. Нити један од ових дипломатичких елемената не одступа битно од уобичајене дубровачке канцеларијске праксе. Највјероватније је по угледу на ову повељу Остоја, писар босанског војводе Радосава Павловића, саставио своју, која је у исто вријеме и поводом истог посла издата Дубровчанима, јер је састављена по готово идентичном формулару.²⁸

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* објашњене су личности: **војвода Радосав Павловић** (ГПБ 3, 144, 151), **кнез Иваниш Павловић** (ГПБ 9, 57), **кнез Радосав Обрадовић** (ГПБ 9, 59), **војвода Вукас Прибиловић** (ГПБ 9, 60–61), **војвода Радоје Љубишић** (ГПБ 9, 61), **кнез Браило Тезаловић** (ГПБ 3, 161), **Остоја Чельадинић**, **дијак** (ГПБ 9, 61).

Топографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* објашњени су термини: **Конавли** (ГПБ 1, 109–110) и **Обод** (ГПБ 4, 148).

²⁸ П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о примитку новца за продати дио Конавала*, ГПБ 9 (2016) 65–71.

Pavle Dragičević

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**CHARTRE DES RAGUSAINS ADRESÉE AU DUC RADOSAV
PAVLOVIĆ CONCERNANT L'INVESTISSEMENT POUR FAIRE DU
PROFIT D'UNE PARTIE DE L'ARGENT PROVENANT
DE LA VENTE DE KONAVLE**

1427 [1426!], le 31 décembre

Résumé

Le présent travail analyse la charte délivrée par Ragusains au duc bosniaque Radosav Pavlović, par laquelle ils confirment avoir reçu 6.000 ducats appartenant au duc susmentionné pour la vente de Konavle, investi par ses emissaires, en son nom, pour faire du profit (intérêt de 5%) auprès de la commune de Raguse. La charte contient des explications détaillées sur les droits et obligations des parties contractantes. Le dispositif reprend la plus grande partie de la charte, citant les conditions sous lesquelles les héritiers de Radosav ont le droit de lever de l'argent investi et les intérêts afférents. La charte originale, aujourd'hui fortement endommagée, est déposée aux Archives de l'État à Raguse. Le présent travail contient la proposition du texte reconstruit de la Charte en serbe ancien, accompagné de la traduction en serbe moderne, ainsi que des chapitres traitant de la description physique et des caractéristiques diplomatiques du document mentionné.

Mots-clés: Radosav Pavlović, Raguse, Bosnie, Konavli, XVe siècle, charte, investir pour faire du profit.

Оригинални научни рад
УДК 930.2:003.074(497.15)"1475"
DOI 10.7251/GPB1710165R

Срђан Рудић*

Историјски институт
Београд

**ПОТВРДА ЂУРАЂА РАДАШИНОВИЋА И ВЛАТКА, СИНА
РАДИЧА ОЗРИСАЛИЋА, ДА СУ ПРИМИЛИ ДОБИТ ОД ОСТАВЕ
КНЕЗА БРАИЛА ТЕЗАЛОВИЋА**

Дубровник, 1475, фебруар 12.

Сажетак: Ђурађ, син Радашина Богишића, и Влатко, син Радича Озрисалића, потврђују да су примили 20 дуката за 1474. годину од заоставштине кнеза Браила Тезаловића.

Кључне речи: Ђурађ Радашиновић, Влатко Озрисалић, Браило Тезаловић.

Опис документа и ранија издања

Потврда је сачувана у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику. Исписана је курзивом, у 18 редова, на листу хартије на којем су видљиви трагови пресапијања. Текст потврде написао је Влатко, син Радича Озрисалића, док су се сведоци својеручно потписали. Текст је написан углавном читко. На полеђини се налази новији запис: *Expeditoria deli condam brailo [2] texallouich 1475 ad xii fbr.*

Издање потврде приређено је на основу фотографије која се чува у Историјском институту у Београду.

Ранија издања: Ћ. Truhelka, *Tursko-slovjenski spomenici dubrovačke arhive*, GZM 23 (1911) 41–42; А. Соловјев, *Одабрани споменици српскога права од XII до краја XV века*, Београд 1926, 224; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 199–200.

Текст документа

+ БОЖЕ ВА ИМЕ ТВОЕ АМИЊ. НЕКА Е НА ЗНАНИЕ САДАШЊЕМО⁸ И
ПОВСЛАДАШЊЕМО⁸ [2] ЧЛВВИК⁸ ПРИЊД (!) КОГА СЕ ВБРАЗЬ ПОДОБА ИЗНЕСТИ ВВИ

* Ел. пошта: srdjanrudic@yahoo.com

нашъ листъ |3| ѡтворени како ми Ћ8раѣъ синъ Радашина Богишиѣа и
Вла|4|тко синъ Радича Озрисалиѣа ближике и родитеѣци пѡкоинога |5|
кнеза Браила Тезаловиѣа прим[и]смо ѡба заедно ѡд г[оспо]д[и]на кнеза
|6| и властев д8бровачцихъ ꙗ д8каты златихъ за добитакъ цѡѡ |7| даю
ѡд [д]инара реченога кнеза Браила кои с8 8 ком8н8 д8брова|8|чкомъ а
ѡвои за годице кое се сада сврѣшилѡ и за веѣе виерѡ|9|вание ѡвога листа
писахъ ѣа Влатко синъ Радича Озрисалиѣа |10| мѡѡмь¹ р8чкомъ с п8нимъ
хотиниємъ згоръ реченога Ћ8рѣа Радашино|11|виѣа а предъ свиедоци
ѡдол реченихъ прѣдъ кнезѡмъ Франческомъ |12| синомъ Ника Ж8невиѣа
и прѣдъ Николѡмъ Матиевиѣемъ². Писа се |13| 8 д8брѡвник8 а8ое литѡ
рожасва Христѡва Ёѣ данъ мисеца |14| превара.

|15| ꙗ Франѣескѡ синъ Ника Ж8невиѣа ꙗсам(ѡ) свѣдок(ѡ) згор(ѡ)
|16| писанѡм8 писанию.

|17| ꙗ Никола Матковиѣ³ ꙗсам свидок сем8и писани8 |18| ѡд
скорага.⁴

Превод документа

+ Боже, у име твоје амин. Нека је на знање садашњем и каснијем
човеку пред кога се приличи изнети овај наш отворени лист како ми
Ђурађ, син Радашина Богишића, и Влатко, син Радича Озрисалића,
рођаци покојног кнеза Браила Тезаловића, примисмо од господина
кнеза и властеле дубровачке 20 златних дуката за добитак што нам
дају од динара поменутог кнеза Браила, који су у дубровачкој комуни.
А ово је за годину која се сада свршила. Ради веће веродостојности
овог листа, ја, Влатко, син Радича Озрисалића, писах својом руком уз
сагласност горе поменутог Ђурађа Радашиновића, а пред доле наведеним
сведоцима, пред кнезом Франческом, сином Ника Жуневеића, и пред
Николом Матијевићем. Писано у Дубровнику 12. фебруара 1475. године
од рођења Христова.

Ја, Франческо, син Ника Жуневеића, сведок сам горе писаном писму.
Ја, Никола Матковић, сведок сам овом писаном.⁵

¹ Код Трухелке: мѡѡмь.

² Код Трухелке: Матиевиѣмь.

³ Код Трухелке: Матиевиѣ.

⁴ Код Соловјева и Стојановића: скорара.

⁵ За термин ѡд *скорага* нисмо нашли одговарајући превод.

Espositura deli succ^{ti} & condany brarlo
tesallomby 1975 ad 74 fbr

***Историјски оквир настанка документа
и дипломатичка анализа***

Потврда од 12. фебруара 1475. године последњи је сачувани документ који сведочи да је неко примио добит од оставе кнеза Браила Тезаловића.⁶ Није позната даља судбина Браиловог улога и добити. Ипак, и након 1475. године било је неколико покушаја неименованих особа да се представе као Браилови наследници и уз помоћ Турака дођу до његове заоставштине. Најпре се крајем фебруара 1483. године босански санџакбег Јахја-бег обратио Дубровчанима и препоручио неке особе као наследнике Браила Тезаловића. Дубровчани нису изашли у сусрет његовом захтеву. Исто су поступили и јуна наредне године када је за наводног Браиловог наследника интервенисао Ајас-бег. Дубровчани су у оба случаја тако поступили вероватно стога што су знали да у то време, дакле 1483. године, више није било живих потомака, а тиме ни наследника кнеза Браила Тезаловића. Тиме је, у периоду између 1475. и 1483. године, вероватно решена и судбина његове заоставштине.⁷

У потврди из 1475. године, као рођаци и наследници кнеза Браила Тезаловића помињу се Влатко, син Радича Озрисалића, и Ђурађ, син Радашина Богишића. Влатка, који је носио и презиме Поповић, за свог наследника тестаментом је одредила Јелача, кћерка Браила Тезаловића. Њему су Дубровчани исплатили доходак од 20 дуката од Браилове заоставштине за 1465, 1466. и 1467. годину.⁸ Касније се као корисник добити јавља и Јурај Богишић, син Браиловог брата Богише. Дубровчани су Влатку и Јурју исплатили јануара 1469. године добит за претходну годину.⁹ Ускоро је дошло до неких проблема око наследства, те су

⁶ Кнез Браило Тезаловић је новембра 1436. године тестаментом положио у Дубровник 400 дуката уз добит од 5%. За наследника је одредио супругу Витосаву, а након њене смрти кћерку Јелачу. Даљи наследници били би Јелачини синови, а у случају да их она нема, наследници његове браће Хвала и Богише. Р. Živković, *Baštinici zaostavštine Braila Tezalovića*, Prilozi II u Sarajevu IX/1 (1973), 320–321.

⁷ Е. Куртовић, *Из хисторије банкарства Босне и Дубровника у средњем вијеку*, Београд 2010, 114.

⁸ С. Рудић, *Три потврде кнеза Влатка Поповића о примању дохотка од заоставштине кнеза Браила Тезаловића у Дубровнику*, (I) Дубровник, 1466, јануар 1. – април 25, (II) Дубровник, 1466, април 25, (III) [Дубровник], 1468, фебруар 5, ГПБ 3 (2010) 153–162.

⁹ С. Рудић, *Потврда Влатка Поповића и Јурја Богишића да су примили камату од заоставштине кнеза Браила Тезаловића – Дубровник, 1469, јануар 14.*, ГПБ 5 (2012) 99–102.

Дубровчани фебруара 1470. године ускратили Влатку право да користи доходак од Браилове заоставштине. Јурај Богишић је именован јединим Браиловим наследником.¹⁰ Овим проблем Браилове заоставштине није био решен, јер се 1475. године Влатко Озрисалић (Поповић) поново јавио као један од њених корисника. Не знамо како је до тога поново дошло.

Као други корисник заоставштине кнеза Браила Тезаловића 1475. године јавља се Ђурађ Радашиновић, за којег се каже да је био син Радашина Богишића. Из овог податка следило би да му се отац звао Радашин, а деда Богиша. На основу тога могло би се закључити да је реч о унуку Богише, брата кнеза Браила. Потврда о пореклу Јурја Богишића, састављена између 5. фебруара 1468. и 14. јануара 1469. године, доноси највише података о родослову породице Тезаловић.¹¹ Према њој Браило је имао два брата, Вукосава и Богишу, док је Богиша имао три сина: Вукашина, Бељака и Јурја. Јурај Богишић је, као Браилов наследник, подигао 14. јануара 1469. половину камате за претходну годину. То је једина позната потврда о подизању камате од Браилове заоставштине у којој се он помиње. Податак из 1475. године изгледа сведочи да је Богиша имао још једног сина – Радашина, који се не помиње у потврди о Јурјевом пореклу из 1468/69. године. Ову претпоставку не треба одбацити, јер је познато да документ из 1468/69. године, без обзира на то што су га потврдиле особе које су са кнезом Браилом и његовом браћом биле у служби војводе Радослава Павловића, има мањкавости, јер се неки чланови породице не помињу. Паво Живковић је утврдио да је кнез Браило, поред Вукосава и Богише, који се помињу у потврди, имао још два брата – Хвала и Будислава. Стога можемо да претпоставимо да је могуће и да се у поменутом документу не помињу ни син и унук Браиловог брата Богише – Радашин и Ђурађ.

Писцу потврде, Влатку сину Радича Озрисалића, поткрала се једна грешка приликом њеног састављања. Наиме, он је у тексту потврде погрешно уписао да се један од сведока зове Никола Матијевић. Из потписа сведока видимо да се сведок у ствари зове Никола Матковић.

¹⁰ Р. Živković, *Baštinici zaostavštine Braila Tezalovića*, 322; Е. Куртовић, *Из хисторије банкарства Босне и Дубровника у средњем вијеку*, 113.

¹¹ С. Рудић, *Потврда да је Јурај Богишић синовац Браила Тезаловића*, ГПБ 4 (2011) 151–160.

Просопографски подаци

кнез Франческо, син Ника Жуњевића – дубровачки властелин, син Ника Жуњевића и Анукле, кћерке Добре Бинчулића. Био је ожењен Јоханом, кћерком Николе Кабужића. Помиње се од 1451. до 1512. године. Жуњевићи су огранак породице Журговић (Georgio).

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку, генеалошке табле*, Београд 1960, табла XXXI/4 Georgio.

Никола Матковић – непозната особа, Дубровчанин.

Srdan Rudić

Institut d'Histoire

Belgrade

**CERTIFICAT DE DJURADJ RADAŠINOVIĆ ET VLATKO, FILS DE
RADIČ OZRISALIĆ, CONFIRMANT AVOIR REÇU LES REVENUS
PROVENANT DE L'HÉRITAGE DU
KNÈZE BRAILO TEZAILOVIĆ**

Raguse, 1475, le 12 février

Résumé

Par le certificat, délivré le 12 février 1475 à Raguse, Djuradj, fils de Radašin Bogišić et Vlatko, fils de Radič Ozrisalić, confirment avoir reçu 20 ducats d'or pour l'année 1474, en tant que successeurs, provenant de l'héritage du défunt knèze Brailo Tezalovic, conservé à Raguse. C'est le dernier document préservé prouvant que les revenus provenant de l'héritage du knèze Brailo Tezalović ont été retirés. Le destin de son héritage et des revenus qui en résultent n'est pas connu. Sur la base des documents, on peut supposer que les descendants du knèze Brailo Tezalovic sont probablement morts jusqu'en 1483.

Mots-clés: Djuradj Radišinović, Vlatko Ozrisalić, Brailo Tezalović.

РЕГИСТАР

- Ајас-бег 167
 Академија наука и умјетности
 Републике Српске 11, 12
 Алвизо Алдемариско 149
 Алувиз Гучетић 145, 147
 Алувиз/Луј Цријевић 145, 154
 Андре Бундић 145, 147
 Андрија Хранић 79, 80, 84
 Андрушко Менчетић 145, 150
 Андрушко Цигулић 145, 148
Анђелић Павао 19
 Анукле, ћерка Добре Бинчулића 169
Анчић Младен 71
 Архив Жупаније Ваш 13
 Архив кнезова Благајских (Бабонића)
 69, 73, 75, 76, 82
 Архив Србије 15
 Архив Хрватске академије
 знаности и умјетности 13
 Астареја 117

 бан, босански 69, 72, 74, 75, 82, 83,
 85, 87, 101⁷
 бан, славонски 72, 74, 81
 Бањица 69, 70, 72–75, 81, 82, 84
 Бар 111, 117
Барабаш Шаму 78, 79³⁵
 баштина, баштински посјед 72, 74,
 81–83, 87, 91, 92, 144
 Бељак Богишић 168
 Бенедикт Гундулић 145, 148
 Беч 13, 14
 Билећа 144, 154
 Бихаћ 85
 Бишће 121, 124, 126
Благојевић Милош 71
 Бобовишта 112, 114, 116, 118

 Богдан Милевић 112, 114
 Богиша Тезаловић 167, 168
 Босанке 117
 Босанска Крупа 85
 Босански Петровац 85
 Босна 11, 12, 16, 17, 83, 85–87, 91,
 100², 105, 124, 126, 129, 150, 157
 Браило Тезаловић 161, 163, 165–168
 Брајан Микулић 116
 братија 114, 116
 Бргат 111, 112, 114, 116, 118
 Бриндизи 148
Брковић Милко 15, 19
 Бршћановац 87
 Будец/Будек Хранић 71, 79, 80, 84
 Будимпешта 16
 Будислав Тезаловић 168
 Будислав, син Грдомила 79, 85
 Будоња Колунић 79, 82, 83, 85

 Ватикан 13
 Велика Британија 13
 Велики Грац 117
 Вељаци 100²
 Венеција 15, 147
 Вид, село 109
 Вијеће умољених 108⁵⁸, 146
 вијећник 142
 вијећница 142
 викар 147, 150
 Витаљина 144, 154
 Витко Растић 145, 152
 вјера 79, 80, 82, 83, 85, 86
 Влада, жена Радивоја Богавчића
 99–102, 104–107
 Владика, жена Ђурђа Радивојевића
 100², 106

властела 112, 114, 117
 Влатко Вукославић 79, 83, 87
 Влатко Озрисалић/Поповић 165–168
 Влатко Радивојевић 100²
 влаштаци 111, 114, 117
 Влаштина 118
 војвода 91–93, 95–97, 129, 130,
 141–146, 149, 157, 161–163, 168
 Врбања 72, 74, 75, 82
 Врм 144, 154
 Вук Вукославић 79, 84
 Вук Обрадовић 70
 Вукас Прибиловић 161, 163
 Вукац Хрватинић 69
 Вукашин Богишић 168
 Вукић Радивојевић 99–102, 104–107
 Вукосав Кобиљачић 114
 Вукосав Тезаловић 168
 Вукослав Хрватинић 69, 70, 72–77,
 79–87
 Вукослав, син Вукмира 79, 85
 Вучета, жупан 100, 104, 107

 Габела 108
 Гавже Пуцић 145, 147
 Гојак Мирошевић 100, 104, 107
 Горица 108
 господин 70, 74, 82, 95, 124, 126,
 141–145, 161–163, 166
 Граховско поље 85
 грб 77, 82
 Гргур Вукосалић/Николић 121–126
 Грмеч 85
 Груз 117

 Далмација 16, 73¹², 149
 Дамјан, магистар 79, 84
 даћа 96
 дијак 84, 161–163
 динар 104, 142, 143, 166

добит, добитак 96, 101⁸, 104, 105, 157,
 162, 166, 167
 Добре Бенчулић 145, 147
 Доња гора 144, 154
 Доњи Краји 69, 71, 71, 74, 124, 126
 доходак 142, 167, 168
 Драгиша Вукчић 88
 Драгош, син Мироша 79, 85
 Дрвар 85
 Државни архив у Венецији 13
 Државни архив у Дубровнику 13, 14,
 108⁶⁰, 112, 113¹⁰, 122, 129, 130, 159, 165
 Државни архив у Задру 13
 Државни архив у Милану 13
 Дријева 99, 100, 101, 104, 105, 107,
 108
 Дубровник, Дубровчани 17, 91–93,
 95, 96, 99–102, 105–108, 111–118, 121,
 122, 124, 125, 129, 141–146, 149, 150,
 157, 161–163, 165–168
 дукат 70³, 95, 101⁸, 157, 161–163,
 165–167

 Ђурађ Радашиновић 165–168
 Ђурађ Радивојевић 99–102, 104–106

 Жарковица 117
 Живан Гучетић 145, 150
 Живко Гундулић/Јакетић 145, 151
Живковић Паво 168
 Жигмунд Луксембуршки 91, 95, 96,
 149
 Жико/Иван Цигулић/Вучетић 145, 153
 Жонко Бунић 145, 152
 Жоре Бокшић 92¹, 142, 147
 Жоре Палмотић 145, 147
 Жун Журговић 145, 147
 Жупа 117
 жупа 69, 70, 72–75, 81–86, 118, 142,
 144

жупан 73¹¹, 80, 82, 83, 87, 92, 95–97, 100, 104, 107
 Жухо Гучетић 145, 147
 Заблатак 121
 Завод за повијесне знаности ХАЗУ у Задру 15
 Задар 149
 закон 100, 101, 104–106, 146
 Западне стране 124
 Зворник 153
 Земуник 72
 Иван Бабонић 72, 74
 Иваниш Павловић 141–145, 147, 162, 163
Ивић Алекса 19
 Илок 153
Исаиловић Невен 19
 Италија 13, 148
 Јајачка бановина 73¹¹, 88
 Јајце 88
 Јахја-бег 167
 Јелача, ћерка Браила Тезаловића 167
 Јелена Груба 99, 100
 Јесеница 105
Јиречек Константин 14, 112
 Јохана, ћерка Николе Кабужића 169
 Југословенска академија знаности и умјетности 13–15
 Јурај Богишић 167, 168
 Јурај Хранић 69–71, 74, 79, 80, 84
 Јурај, капелан 79, 84
 канцелар 121, 122, 129
 капелан 79, 81, 83, 84, 86
Карано-Твртковић Павле 14
 Карло I Роберт 72, 74
 кастелан 153
 кацига 77

Клаић Вјекослав 73¹¹
Клаић Нада 71, 72, 82
 Климе Будаћић 145, 147
 Климоје Растић 145, 150
 Кључ 69, 72, 74, 79, 82, 85, 87, 88
 кнез 69, 70, 72–75, 79, 81, 83–85, 87, 99–102, 104–107, 115, 118, 121, 123, 125, 126, 141–145, 161–163, 165–168
 кнез, дубровачки 95, 108⁵⁸, 114, 116, 141–145, 161–163, 166, 169
 кнез, куријални 87
 Конавли 129, 142, 144, 149, 154, 157, 161, 163
 Константин VII Порфирогенит 85
 Корчула 109, 149
Кришто Ђула 16
 Лаврц/Ловро/Ловрица Соркочевић 145, 148
 Ладислав Напуљски 149
 Лајош I 75, 87
 лист 126, 141
 Лихтенштајн 13
 логотет 129, 146, 163
Луцић Иван 16
 Лушци 74¹⁷
Љубић Симе 15
 Љубиша Богданчић 111, 112, 114–116
 магистар 79, 83, 84, 86
 Мађарски народни музеј 75, 76
 Мађарски национални архив у Будимпешти 13, 75, 76, 80
 Мађаска академија наука 13, 15
Мајус Елемер 16
Макушев Викентиј 15
 Мали Стон 153
 Мало вијеће 108⁵⁸, 150–151, 153
 Мантова 13

Марин Градић 145, 147
 Марин Гундулић 145, 150
 Марин Растић 145, 147
 Марин Цријевић 145, 147
 Марица Хранић 69, 70, 74, 79, 80, 84
 Мароје Растић 145, 147
 Мароје Симковић 145, 152
 Мароје/Марин Лукаревић 145, 153
 Мартол Журговић 145, 152
 Мартол Цријевић 145, 147
 Мартоло Бенчулић 145, 152
 Мартоло Жамановић 145, 147
 Маслине 101⁶
 Матко Градић 145, 147
 Метковић 108, 109
 Микац Михаљевић 74
Миклошич Франц 14, 123
 Милета Поповић 92¹
 милост 111, 114–116, 124–126
 Михаило, жупан 87
Михаљчић Раде 11, 12
 Михоје Радосалић 111, 112, 114–116
 Михоч Растић 145, 147
 Михоч Цријевић 145, 151
 Младен II Шубић Брибирски 72, 74¹⁴, 81
 могориш 97, 125
Мргић Јелена 71
Њари Алберт 15
 Надбискупски архив у Сплиту 13
 Напуљ 13
 Неретва 107–109
 Нико Жуњевић 166, 169
 Никола Гучетић 145, 147
 Никола Јурјевић 115
 Никола Матковић 166, 168, 169
 Никола Радивојевић 100²
Николајевић Ђорђе 14
 Никша Звијездић 121, 122, 129, 130
 Никша Пуцић 145, 151
Новаковић Стојан 14
 Ново Брдо 148
 Норин 109
 Обод 142, 144, 154, 161, 163
 Обрад Слаћевић 114, 116
 Опузен 109
 Остоја Чељадиновић 161–163
 отворени лист 124, 125, 166
 Павле I Шубић 69
 Павле Вукославић 79, 84
 Павле Раденовић 84, 144, 147
 Павле Радивојевић 100²
 Павле Хрватинић 69
 палата 142, 146
 Паоко Прегловић 145, 147
 Паоко Соркочевић 145, 153
 Паскоје Растић 145, 147
 Пељешац 109, 149
 Перко Прибојевић 115
 перпера 104, 142, 143
 Петар Павловић 144, 147
 Петар/Перо/Пиро Соркочевић 145, 152
 печат 19, 69, 72, 76, 77, 79, 80, 82, 113, 123, 146, 159
 Пијавчина 117
 писмо 13, 17, 19, 91–93, 95, 96, 99–102, 105–107, 111–117, 123, 125, 141, 166
 Пјеро Лукаревић 145, 147
 племе 70, 79, 82, 85, 86
 племенито 144
 Пљешивица 85
 повеља 13, 14, 17, 19, 69, 70, 72–78, 80–85, 87, 88, 100, 101⁷, 121–125, 129, 130, 146, 157–159, 163
 Површи 118

- Подриње 124, 126
 поклисари/посланици 87, 101⁸, 107, 121, 141, 143, 148, 150, 151, 157, 161, 162
 Попово 121, 122, 124–126
 привилегија 92, 99, 101, 105, 115, 124
 Приморје 91, 92, 100, 124, 126
 пристав 69–71, 79, 80, 83, 85–87
 приход 95, 96
 протовестијар 142, 147
 Пруд 105, 109
 Псет 82, 85
Пуцић Медо 14
 Радашин Богишић 165–168
 Радец, кнез 79, 85, 87
 Радивој Богавчић 99¹, 106
 Радич Озрисалић 165–168
 Радич Санковић 91–93, 95–97²⁶
 Радoje Љубишић 115, 161, 163
 Радосав Обрадовић 161, 163
 Радосав Павловић 129, 130, 141–147, 150, 151, 157, 161–163
 Радосав, жупан 92³, 95–97
 Радослав Бакулић 100, 104, 107
 Радослав, син Радца 79, 84, 85
 Радота Прибисалић 99–101, 104, 107
 Рафаел Гучетић 145, 147
Рачки Фрањо 15
 ректор 138¹⁸³, 147–153
 ризничар 153
 Ријека 117
 Рим 13
 Рудник 148
 Русија 13
 Руско Христифоровић 93, 102, 129, 130, 146, 163
 Сана 72, 73¹¹, 85, 87
 Сандаљ Хранић 121, 149, 150
 Саница 69, 70
 Сарајево 13
 Светије/Свети 104, 105, 107, 108
 свједок 70, 71, 73, 80, 83–86, 112⁷, 113, 146, 165, 166, 168
 себри 111, 112, 114, 117
 Сегедин 16
 Славонија 71⁵, 73, 83, 86, 87
 Слано 101⁶
 Словенија 13
 слуга 69, 114
 слушкиња 69, 70, 79, 80, 84, 86
Смичиклас Тадија 14, 78, 82
 Соко 149, 153
 Соли 124, 126
Соловјев Александар 19
 Србија 12–14, 148
 Срђ, брдо 92, 96, 100, 106, 117, 149
 Српска академија наука и уметности 13
 станак 99
Станојевић Станоје 18
 Стефан Вукчић 107, 108
 Стефан Дабиша 100, 101, 104, 121, 124–126
 Стефан Душан 17
 Стефан Остоја 91–93, 99, 100, 121, 122, 124, 125
 Стефан Твртко I 75, 85, 101⁷, 121, 124, 125
 Стефан Твртко II 124
 Стефан Томашевић 88
 Стефан Урош V 17
 Стјепан II Котроманић 71, 72, 74, 81–83, 87
 Стјепко Мазарак 99–101, 104, 107
Стојановић Љубомир 14
 Стон 106

- Струге 104, 108
судија 153
Талоци Лајош 15, 78, 79³⁵
Тврдиша, човјек Љубише Богданчића 111, 112, 114–116
типар 76
Тирол Димитрије 14
Томко Буних 145, 149
трг 99–101, 14, 105, 107, 108
Требижат 108, 109
Требиње 111, 118, 144
Трогир 16
Тудро Баожелић 145, 147
Турци 143, 167
Ћеринац 118
Ћирковић Сима 11, 71, 117
Угарска/Мађарска 13, 15, 16, 69, 71, 75, 83, 86
Уна 85
Усора 124, 126
Ферменџин Еузебије 15, 16
Филозофски факултет у Београду 19
Филозофски факултет у Сарајеву 16
Франческо Жуњевић 166, 169
Хвал Тезаловић 167⁶, 168
Хвар 147
херцег 107, 108
Хранић, син Јурја Хранића 70, 74, 79, 84
Хрватин Стјепанић 69, 72, 74, 79, 81–83, 87
Хрватска 13, 14
Хрвоје Вукчић 85
Хум 100, 106, 107, 109, 124, 126
Цавтат 142, 144, 161
царина 101⁶, 108, 121, 122, 124–126, 148
Чапљина 108, 109
Чепрња/Чеперна 71, 79, 83, 84
Чешка 13
Чремошник Грегор 18, 19
Шишић Фердо 15, 86, 87
Шпанија 13
штит 77
Шумет 117
Шуњић Марко 16
Шурмин Ђуро 14
Шуфлај Милан 76, 77, 82

УПУТСТВО ЗА ИЗДАВАЊЕ ИСПРАВА

Кратак историјат исправе: вријеме и мјесто одлуке о правном чину и/или записивању правног чина; аутор и дестинатар; оригинал, копија, печат; врста и димензије материјала на којем је исправа писана; очуваност; мјесто чувања документа.

Ранија издања: библиографија ранијих издања; битне разлике у односу на раније или ранија читања.

Текст исправе:

1. Сваки пети ред означити бројем.
2. Киноварна слова су велика и означавају почетак новог пасуса.
3. Почетак новог пасуса понекад се означава крстом. У том случају такође се користи велико слово.
4. Предлаже се употреба великих слова у складу са данас важећим правописом.
5. Надредни знаци (акценти) се не биљеже.
6. Титле се обавезно остављају код бројева.
7. Скраћенице написане са титлом разрјешавају се у округлим заградама – ().
8. Скраћенице написане без титли разрјешавају се у угластим заградама – [].
9. Натписана слова спуштају се у ред без икаквих посебних ознака.
10. Оштећене празнине разрјешавају се у стреластим заградама – < >.
11. Очигледне писарске грешке означавају се ускличником у округлим заградама (!). У одређеним случајевима препоручује се коментар у напомени.
12. Оригинална интерпункција замјењује се савременом, при чему реченица треба да представља логичку цјелину.
13. Нема потребе да се при издавању докумената користи широко *е* (€), које се понекад појављује умјесто прејотованог *е* (ќ), пошто је према позицији употријебљеног широког *е* јасно каква му је гласовна вриједност. Предлажемо да се умјесто њега употребљава обично *е* (е).
14. Приликом издавања босанских повеља и, евентуално, докумената писаних босанчицом, неопходно је, тамо гдје се појављује, задржати ћерв (ћ).

15. Уколико је ријеч скраћена тако да је изостављен један (или оба) вокала који се понављају, у заграду се ставља један од њих, нпр. **пр̣ро̣кь** – пр(о)ро̣кь, реч̣нно̣е – реч(е)нно̣е.

Каснији записи на документу

Превод на савремени језик

Дипломатичке особености

Просопографски подаци

Установе, важнији термини

Топографски подаци: убицирање топонима који се помињу у исправи (по потреби приложити карту)

Обавезан је снимак документа који се анализира.

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ

Ово упутство представља допуну *Упутства за издавање исправа*, које се штампа на крају сваке свеске часописа. У том смислу сарадници часописа би требало да се придржавају овдје изнијетих препорука.

Прилози који се објављују у часопису морају, поред осталог, садржати:

- **име аутора и назив установе у којој аутор ради** (афилијација) у пуном облику (нпр. Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет, Одсјек за историју). Афилијација се исписује непосредно испод имена аутора.

- **адресу или е-адресу** аутора, која се даје у напмени при дну прве странице чланка, а смјерница за напомену смјештена је иза имена аутора и означена астериском (**Име Презиме***). Ако је више аутора, наводи се адреса само једног, обично првог аутора.

- **сажетац** (апстракт), као кратак информативни приказ садржаја чланка, дужине до 100 ријечи, који је смјештен између заглавља (име аутора, наслов) и кључних ријечи.

- **кључне ријечи**, односно термини или фразе који најбоље описују садржај чланка за потребе индексирања и претраживања. Кључних ријечи не може бити више од десет, а смјештене су након сажетка, а прије текста чланка. У кључним ријечима требало би избјегавати широке термине (нпр. повеља, дипломатика, средњи вијек), а стављати оне који су ужег значења и у вези са конкретним радом (нпр. могориш, Сандаљ Хранић, вјера, година настанка документа).

- **резиме**, који је на крају сваког чланка (дужине до 100 ријечи).

УРЕДНИЧКЕ ПРЕПОРУКЕ

У рубрици *Кратак историјат исправе* није потребно посебно се упуштати у околности настанка документа. Основне напомене о томе дају се на почетку рада, у уводном дијелу, гдје акценат треба ставити само на оне чињенице које помажу да се расвијетле околности које су недовољно познате или спорне у науци, уз упућивање на одговарајућу литературу.

Текст издања документа на српскословенском језику обавезно писати фонтом: **Hram Studenica**, величина **12**, кодна страна **EN (English)**. Текст издања документа насталог на неком другом старом језику, само

уколико то није могуће фонтом Times New Roman, куца се одговарајућим другим фонтом, величина 12. Аутори би обавезно, уз текст свог рада, требало да доставе и коришћени фонт.

Редови из изворника обиљежавају се двјема усправним цртама између којих је одговарајући број, нпр. [3].

У издању текста докумената није потребно наводити различита читања ранијих издавача која не мијењају смисао текста (испуштена, додата или удвојена слова, штампарске грешке и сл.). На то се може осврнути у рубрици **Ранија издања**, нпр: „Издање/а садржи/е већи број грешака/различитих читања којима се не мења смисао текста“ (у загради можда навести неке од карактеристичних примјера). У рубрици **Ранија издања** препоручује се хронолошко навођење издања, без упуштања у даљња објашњења сваког од њих.

У рубрици **Дипломатичке особености** није дозвољена појединачна анализа свих дипломатичких форми које се јављају у документу. Потребно је задржати се само на оним дипломатичким аспектима документа који представљају јединствена или ријетка рјешења у односу на оно што се може сматрати уобичајеном праксом датог времена и поднебља, дакле, само на дипломатичким особеностима.

У овој рубрици препоручује се употреба научног апарата.

У рубрици **Важнији појмови и установе** није потребно коментарисати, па ни помињати, добро познате појмове и установе (војвода, властела, Мало вијеће...). Изузетно, објашњења оваквих појмова и уста нова могу се дати само ако је њихова употреба у конкретном документу на неки начин особена, и само ако у том смислу раније нису објашњавани.

Потребно је обавезно навести ред/редове из изворника у којима се јавља појам или установа који се објашњавају.

У рубрици **Просопографски подаци** није потребно коментарисати, па ни помињати, добро познате личности као што су владари, велики обласни господари и друге историјске личности највишег реда (Стефан Душан, Стефан Твртко, Сандаљ Хранић, Стефан Вукчић Косача, Свети Сава...). Изузетак се може учинити уколико њихово помињање на неки начин расвјетљава слабије познате или спорне појединости њихове дјелатности, при чему нагласак у објашњењу треба ставити управо на те појединости.

Потребно је обавезно навести ред/редове из изворника у којима се јавља личност која се објашњава.

У рубрици **Топографски подаци** није потребно коментарисати, па ни помињати, добро познате топониме (Дубровник, Србија, Босна, Требиње, Неретва...). Изузетак се може учинити уколико њихово помињање на неки начин расвјетљава слабије познате или спорне појединости њихове историјске улоге, при чему нагласак у објашњењу треба ставити управо на те појединости.

Код коментарисања микропонима, нарочито међника посједа дарованих појединим повељама, препоручује се описивање посједа који ће укључити у повељи наведене микропониме, уз упућивање на евентуално приложену карту.

Потребно је обавезно навести ред/редове из изворника у којима се јавља топографски податак који се објашњава.

У рубрикама **Важнији појмови и установе**, **Просопографски подаци** и **Топографски подаци** није потребно коментарисати појмове, установе, личности и топониме који су већ објашњавани у претходним свескама ГПБ. Такви појмови/установе/личности/топоними наводе се на почетку сваке рубрике у форми: „У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњавани појмови/установе/личности/топоними: **перпера** (ГПБ 1, 2, према регистру)/**Руско Христофоровић** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру)/**Стон** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру)“.

У овим рубрикама библиографске упутнице треба давати у за то предвиђеним одјелцима *Извори и литература*. Напомене се овдје не препоручују и треба их избјегавати.

ЛЕКТОРСKE ПРЕПОРУКЕ

Аутори би требало да обрате пажњу и на сљедеће:

- текст прилога предаје се у истовјетној писаној и електронској верзији, куцан фонтом **Times New Roman**, величина **12**, проред **1,5**, кодна страна **SR** (Cyrilic);

- осим у издању текста документа, не препоручује се употреба других фонтова;

- наводнике приказивати као: „“

- полунавод: ’

- црта: –, обавезна употреба приликом навођења страна, нпр. 123–127 и година, нпр. 1331–1355;

- цртица (-) се користи само у полусложеницама: српско-византијски;

– запета се увијек куца у нормалу, сем у случајевима када је саставни дио цитираног текста у курзиву. У библиографским јединицама цитирати на сљедећи начин: С. Ћирковић, „Верна служба“ и „вјера господска“, Зборник ФФ у Београду 6–2 (1962) 95 (запета у нормалу и без запете после заграде);

– иницијал имена треба одвајати од презимена аутора: В. А. Мошин;

– датуми се пишу на сљедећи начин: 16. април 1346;

– вијекови се пишу римским цифрама: XIV вијек;

– скраћенице за метар, километар, центиметар, милиметар пишу се ћирилицом: м, км, цм, мм;

– димензије које се односе на документе треба наводити у милиметрима (мм);

– наслове рубрика куцати болдованим и италик слогом: ***Ранија издања***,

– наслове пододјељака и одредница куцати болд слогом: **Хронологија, Драгоје Бенвенутић.**

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

Е. Fermendžin, <i>Acta Bosnae</i>	Е. Fermendžin, <i>Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752</i> , Monumenta spectania historiam Slavorum Meridionalium vol. 23, Zagreb 1892.
ГЗМ	Гласник Земаљског музеја Босне и Херцеговине
Глас СКА/САН/ САНУ	Глас Српске краљевске академије/ Српске академије наука/ Српске академије наука и уметности
Гласник ДСС/СУД	Гласник Друштва српске словесности/ Српског ученог друштва
Годишњак ДИ БиХ	Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине
Годишњица НЧ	Годишњица Николе Чупића
ГПБ	Грађа о прошлости Босне
Ђ. Даничић, <i>Рјечник</i>	Ђ. Даничић, <i>Рјечник из књижевних старина српских I–III</i> , Београд 1863–1864.
<i>ЕСИ</i>	<i>Енциклопедија српске историографије</i> (ур. С. Ћирковић – Р. Михаљчић), Београд 1997.
Зборник ФФ у Београду	Зборник Филозофског факултета у Београду
ЗРВИ	Зборник радова Византолошког института
<i>ИСН</i>	<i>Историја српског народа I–II</i> , Београд 1981, 1982.

ИГ	Историјски гласник
ИЧ	Историјски часопис
К. Јиречек, <i>Споменици српски</i>	К. Јиречек, <i>Споменици српски</i> , Споменик СКА 11 (1892); Београд 2007 ² .
ЛИЧ	Југословенски историјски часопис
П. Карано-Твртковић, <i>Србски споменици</i>	Павле Карано-Твртковић, <i>Србски споменици или старе рисовулѣ, дипломе, повелѣ, и сношения босански, сербски, херцеговачки, далматински, и дубровачки кралѣва, царева, банова, деспота, кнезова, войвода и властелина</i> , Београд 1840.
С. Ljubić, <i>Listine</i>	С. Ljubić, <i>Listine o одношajih izmedju južnoga Slavenstva i Mletačke republike I–X</i> , Zagreb 1868–1891.
ЛМС	Летопис Матице српске
ЛССВ	<i>Лексикон српског средњег века</i> (ур. С. Ћирковић – Р. Михаљчић), Београд 1999.
Ф. Miklosich, <i>Monu- menta Serbica</i>	Ф. Miklosich, <i>Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii</i> , Viennae 1858.
<i>Monumenta Ragusina</i>	<i>Monumenta Ragusina. Libri reformationum I–V</i> , Zagreb 1879–1897.
Ј. Мргић-Радојчић, <i>Доњи Краји</i>	Ј. Мргић-Радојчић, <i>Доњи Краји. Крајина средњовековне Босне</i> , Београд 2002.
С. Новаковић, <i>Законски споменици</i>	С. Новаковић, <i>Законски споменици српских држава средњег века</i> , Београд 1912, 2005 ² .

Прилози III у Сарајеву	Прилози Института за историју у Сарајеву
Прилози КЈИФ	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор
М. Пуцић, <i>Споменици српски</i>	М. Пуцић, <i>Споменици срѣбски</i> I–II, Београд 1858–1862, 2007 ² .
Rad JAZU/HAZU	Rad Jugoslavske akademije znanosti i umjetnosti/ Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
<i>СБР</i>	<i>Српски биографски речник</i> 1–6 (ур. Чедомир Попов), Нови Сад 2004–2014.
Т. Smičiklas i dr., <i>Diplomatički zbornik</i> (= <i>Codex diplomaticus</i>)	Т. Smičiklas i dr., <i>Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije</i> (= <i>Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae</i>) II–XVIII, Zagreb 1904–1990.
А. Соловјев, <i>Одабрани споменици</i>	А. Соловјев, <i>Одабрани споменици српског права</i> , Београд 1926.
ССА	Стари српски архив
Љ. Стојановић, <i>Записи и натписи</i>	Љ. Стојановић, <i>Стари српски записи и натписи</i> I–VI, Београд 1902–1926.
Љ. Стојановић, <i>Родослови и летописи</i>	Љ. Стојановић, <i>Стари српски родослови и летописи</i> , Београд – Сремски Карловци 1927.
Љ. Стојановић, <i>Повеље и писма</i>	Љ. Стојановић, <i>Старе српске повеље и писма</i> I–1, Београд – Сремски Карловци 1929; I–2 Београд – Сремски Карловци 1934.

- Љ. Стојановић, *Стари српски хрисовуљи* Љ. Стојановић, *Стари српски хрисовуљи, акти, биографије, летописи, типичи, поменици, записи и др.*, Споменик СКА III (1890)
- С. Ћирковић, *Историја Босне* С. Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964.
- HBL* *Hrvatski biografski leksikon* 1–8
(ur. N. Kolumbić i dr.), Zagreb 1983–2013.

ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ

10

2017

Академија наука и умјетности Републике Српске

Институт за историју

Бана Лазаревића бр. 1

78000 Бања Лука

Телефон: +38751/333-718

Е-пошта: istorija@anurs.org

Рецензенти

Биљана Бабић

Александра Костадиновић Рачић

Секретар Редакције

Тамара Вуковић Драгичевић

Лектор

Наташа Ракас Аранђеловић

Регистар

Тамара Вуковић Драгичевић

Превод на француски

Свјетлана Шатрић

Излази једном годишње.

ISSN

2233-1778

Штампа

Графомарк, Лакташи

Тираж 300